

NUORTEN AIKUISTEN KIELELLISET VALINNAT
SARJAKUVAKERTOMUKSESSA

Eeva Veisu

Tampereen yliopisto

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Logopedian pro gradu -tutkielma

Lokakuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Eeva Veisu: Nuorten aikuisten kielelliset valinnat sarjakuvakertomuksessa.

Pro gradu -tutkielma, 39 sivua + 5 liitettä.

Logopedia

Lokakuu 2014

Ikääntyneen väestön osuuden – niin Suomessa kuin muissa länsimaissa – on ennustettu jatkavan kasvuaan ainakin parin seuraavan vuosikymmenen ajan. Niin ikääntyminen kuin siihen usein liittyvät sairaudet voivat aiheuttaa muutoksia ihmisen kognitiivisiin toimintoihin, esimerkiksi kielenkäyttötaitoihin. Normaalien ikääntymisen aiheuttamia kielenkäytön muutoksia on tähän mennessä tutkittu kattavammin ainoastaan ikääntyneillä, mutta myös aikuisuuden varhaisempia vaiheita koskevaa tietoa tarvitaan.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata nuorten, suomenkielisten aikuisten kielellisiä valintoja sarjakuvakerronnassa. Aineistona tutkimuksessa käytettiin 16:den iältään 20–39 -vuotiaan aikuisen kertomuksia yhdestä ja samasta kuvasarjasta. Tutkimushenkilöt olivat terveitä normaalipuhujia, jotka olivat hakeutuneet puheterapeutin vastaanotolle äänioireiden vuoksi. Heidän kertomuksensa tallennettiin osana puheterapiaan sisältyvää äänenlaadun arviota. Analyysissä keskityttiin tarkastelemaan sitä, millaisella substantiivisanastolla tarinan osallistujia kuvataan, millaisella verbisanastolla tarinan tapahtumia ja tekoja kuvataan ja millainen ajallis-paikallinen kehys kertomuksiin muodostuu. Analyysi perustuu systeemis-funktionaalisen kieliteorian käsitykseen kielen ideationaalisesta eli merkityksiä ja kokemusmaailmoja välittävästä metafunktiosta.

Tulosten perusteella nuorten aikuisten tuottamia sarjakuvakertomuksia voidaan pääasiassa luonnehtia seuraavalla tavalla: *tarinan päähenkilö tekee materiaalisia tekoja tarinan ajallisessa ja paikallisessa maailmassa*. Selvimmin kertomukset erosivat toisistaan ajallis-paikallisen kehystyksen laadun suhteen: kahdeksassa tapauksessa kehystys rakentui tiiviiksi, kun yhdeksässä se jäi väljäksi tai hataraksi. Tarinan osallistujia luonnehtivan substantiivisanaston monipuolisuus vaihteli kertomusten välillä huomattavasti, mutta osallistujiin viitattiin yleisesti substantiivein ja tarinan edetessä pronominein, synonyymein sekä hypero- ja/tai hyponyymein. Tarinan sisältämiä tapahtumia ja tekoja luonnehtiva verbisanasto oli substantiivisanastoon verrattuna monipuolisempaa. Puhujat käyttivät kertomuksissaan hieman enemmän spesifejä, tarkkamerkityksisiä verbejä kuin yleisiä, merkitykseltään laajempia verbejä. Eniten kertomuksissa kuvattiin materiaalista ja fyysistä toimintaa, kun toiseksi eniten kuvattiin osallistujien mentaalista ja kognitiivista toimintaa. Kolmanneksi eniten verbisanastolla kuvailtiin kertomuksen osallistujia sekä näiden keskinäistä fyysistä sijoittumista toisiinsa nähden.

Normaalisti ikääntyvien aikuisten kielenkäyttöä tulisi tutkia enemmän, jotta saataisiin kattavampi kuva siitä, minkälainen muutos normaalille ikääntymiselle on tyypillistä. Tällöin normaalin ikääntymisen aiheuttamien kielellisten muutosten erottaminen esimerkiksi erilaisten sairauksien aiheuttamista muutoksista helpottuu ja logopedinen erotusdiagnostiikka tehostuu. Ylipäätään tarvitaan lisää tietoa eri-ikäisten aikuisten kielenkäytöstä ja siitä, mitkä kaikki tekijät vaikuttavat aikuisten erilaisten kielenkäyttötapojen ja -kykyjen kehittymiseen.

Avainsanat: normaali ikääntyminen, ikääntymisen aiheuttamat muutokset, kerronta, systeemis-funktionaalinen kieliteoria, osallistujat, verbiprosessit, kertomuskehys

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
2 NORMAALI IKÄÄNTYMINEN JA KIELELLISET TAIDOT	3
2.1 Nuorten aikuisten kielenkäyttötaidot	4
2.2 Kielenkäytön normaalivaihtelu	6
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS	8
4 TUTKIMUSMENETELMÄT	9
4.1 Tutkimushenkilöt	9
4.2 Aineistonkeruu	9
4.3 Aineiston analyysi	10
4.3.1 Osallistujat	11
4.3.2 Verbiprosessit	12
4.3.3 Olosuhdeilmaisut	14
5 TULOKSET	17
5.1 Osallistujaprofiili	17
5.2 Tapahtumaprofiili	18
5.3 Ajallinen ja paikallinen kehystys	23
5.4 Tulosten yhteenveto: kertomusten maailma	29
6 POHDINTA	30
6.1 Tulosten pohdinta	30
6.2 Tutkimusmenetelmän pohdinta	35
6.3 Työn kliininen merkitys ja jatkotutkimusaiheita	38
LÄHTEET	40
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Ikääntyneiden osuus väestössämme kasvaa jatkuvasti: ennusteen mukaan Suomessa on vuonna 2030 lähestulkoon 1,5 miljoonaa yli 60-vuotiasta, joista yli puolet ovat 75-vuoden iän ylittäneitä (Huttunen, 2008). Ikääntyminen kasvattaa erilaisten toimintakykyä heikentävien ja rappeuttavien sairauksien todennäköisyyttä (Cutler & Mattson, 2006) ja monet näistä sairauksista, kuten aivoverenkiertohäiriöt tai dementoivat sairaudet voivat aiheuttaa muutoksia henkilön kommunikointikykyyn (Kemper & Hummert, 1997, 127; Worrall & Hickson, 2003, 208). Myös normaalin ikääntymisen on todettu aiheuttavan muutoksia kielellisiin toimintoihin (Worrall & Hickson, 2003, 8) ja näiden muutosten tunteminen onkin tärkeää, jotta osaisimme erottaa ne sairauden aiheuttamista muutoksista (Korpjaakko-Huuhka & Klippi, 2008). Normaalin ikääntymisen aiheuttamia kielellisiä muutoksia on kuitenkin toistaiseksi tutkittu kattavammin vain keski-ikä jälkeisissä ikävaiheissa.

Puheterapeuttisessa diagnostiikassa on perinteisesti käytetty erilaisia kielellisiä testejä, esimerkiksi nimeämistestejä, kuvaamaan henkilön kielellisen ilmaisun kykyä (Korpjaakko-Huuhka, 2003, 1). Ne eivät kuitenkaan anna kuvaa siitä, miten puhuja kykenee sanojen ja lauseiden avulla ilmaisemaan laajempia asiakokonaisuuksia tai millaisia kommunikointikeinoja puhuja käyttää erilaisissa tilanteissa. Tästä syystä logopedian alalle on syntynyt kiinnostus laajempien diskurssien, muun muassa kerronnan tutkimukseen (ks. esim. Korpjaakko-Huuhka, 2012).

Kerronta on kielellinen prosessi, jonka kanssa olemme päivittäin tekemisissä – kuuntelemme, tuotamme tai luemme kerrontaa päivittäin (Mäkinen & Kunnari, 2009). Kerronnan avulla välitämme toisillemme käsityksiämme tapahtumista, erilaisista asioista, henkilöistä ja kokemuksista (Brownell & Joanne, 1993, vii). Kertomuksilla on myös huomattava sosio-kulttuurallinen merkitys, sillä niiden avulla ihminen kasvaa yhteisönsä jäsenenä sekä omaksuu ja välittää sen kulttuuria tuleville sukupolville (Nelson, 1996, 183–184). Yksinkertaisimmillaan kertomus voi muodostua kahdesta lauseesta, joilla on ajallinen suhde toisiinsa, mutta hyvässä kertomuksessa on tietynlainen rakenne, joka sisältää tilanteen ja olosuhteiden kuvausta, tapahtumia ja toimintaa sekä ajallisia ja kausaalisia suhteita (Labov, 1977, 360). Kertomuksen prototyyppistä rakennetta kuvaamaan onkin kehitetty erilaisia kertomuskielioppeja. Tällainen on esimerkiksi Steinin ja Glennin (1979) kehittämä kertomuskielioppimalli, jota on käytetty muun muassa lasten kertomuksia tutkittaessa (ks. esim. Eriksson & Rajala, 2014; Suvanto, 2012).

Logopedian alan näkökulmasta tehtävä kertovan puheen tutkimus on saanut vaikutteita muun muassa funktionaalisesta kielentutkimuksesta (Korpiaakko-Huuhka, 2012). Erityisen hyödylliseksi malliksi niin normaalin kuin häiriöisen kielenkäytön tutkimukselle on osoittautunut systeemis-funktionaalinen kieliteoria (esim. Halliday, 1985; Halliday & Matthiessen, 2004; ks. myös Eggins, 2004; Shore, 1992). Teoria olettaa kielen toteuttavan samanaikaisesti kolmea eri tehtävää, jotka auttavat hahmottamaan esimerkiksi kerrontaa monipuolisella ja kattavalla tavalla. Teorian avulla saadaan kuva siitä, miten puhuja käyttää sanoja ja lauseita tapahtumien esittämiseen, toteutuuko kertomuksessa sen episodinen rakenne, ja käyttääkö puhuja kielellisiä sidoskeinoja sen muodostamiseen sekä millä tavalla kertomus ilmentää puhujan ja kuulijan (logopedisessä tutkimuksessa myös asiakkaan ja terapeutin/tutkijan) vuorovaikutusta, rooleja ja asenteita (Korpiaakko-Huuhka, 2003; Korpiaakko-Huuhka, 2012).

Tämä pro gradu -tutkielma pyrkii osaltaan tuottamaan tietoa siitä, miten normaalisti ikääntyvät nuoret aikuiset käyttävät kieltä kerrontatehtävässä. Tarkemmin sanottuna, tässä työssä tarkastellaan 16 terveen, 20–39 -vuotiaan henkilön kielellisiä valintoja sarjakuvakertomuksessa. Tarkasteluni kohdistuu siihen, minkälaisin ilmaisuin tutkimushenkilöt kuvaavat sarjakuvan päähenkilöitä ja muita osallistujia, heidän toimiaan ja tapahtumia sekä tarinan olosuhteita sekä siihen, millaisen kertomusmaailman puhujat näiden kolmen komponentin avulla muodostavat.

2 NORMAALI IKÄÄNTYMINEN JA KIELELLISET TAIDOT

Ihmisen ikääntyessä aivoissa tapahtuu vähittäisiä anatomisia ja fysiologisia muutoksia (Wingfield, Prentice, Koh & Little, 2000, 3), jotka vaikuttavat kognitiivisiin toimintoihin, esimerkiksi kielellisiin taitoihin. Aivojen painon ja tilavuuden on todettu pienentyvän ja aivokammioiden suurentuvan (Raz, 2000, 3, 10–12; Reuter-Lorenz, 2000, 94; Tuomainen & Hänninen, 2000). Aivojen pinta-alueet pienentyvät kaikkiaan 10 %:lla kolmannen ja yhdeksännen vuosikymmenen välillä, mutta suurin kato tapahtuu vasta kuudennesta vuosikymmenestä eteenpäin (Wingfield ym. 2000, 3). Myös aivojen metaboliassa tapahtuu muutoksia ikäännyttäessä: sen lisäksi, että aivojen paikallisessa verenkierrossa tapahtuu muutoksia, aivot tuottavat vähemmän hormoneja ja välittäjäaineita ja reagoivat niihin vähemmän (Raz, 2000, 13; Reuter-Lorenz, 2000, 94; Wingfield ym., 2000, 4). Kognitiivisissa toiminnoissa ikääntymisen katsotaan aiheuttavan pääasiassa työmuistin toiminnan muutoksia, epäolennaisten ärsykkeiden inhibitiokyvyn heikentymistä, kognitiivisen prosessoinnin hidastumista ja aistitoimintojen tarkkuuden heikentymistä (Kemper & Kemtes, 2000, 197; Park, 2000, 3–21; Wingfield & Stine-Morrow, 2000, 373–374).

Edellä mainitut muutokset eivät kuitenkaan ole ajankohtaisia vielä tämän tutkimuksen kohteena olevassa ikävaiheessa vaan myöhemmin vanhuudessa. Aikuisten kielellisten taitojen kehittymistä ja/tai muuttumista on tutkittu tähän mennessä varsin vähän. Tutkimus on keskittynyt suurimmaksi osaksi varhaislapsuuteen eli syntymästä noin kuuden vuoden ikään asti ulottuvalle aikavälille (Alberts, 1993, 262) ja toisaalta taas vanhuuteen – siis niihin ikäkausiin, jolloin suurimpien kielellisten kehitysten tai muutosten odotetaan tapahtuvan. Tähän on pitkälti vaikuttanut se oletus, että kielelliset taidot kristallisoituvat varhain ja pysyvät pitkään suhteellisen samanlaisina (Alberts, 1993, 262; Labov & Auger, 1993, 115).

Itse asiassa kielellisissä taidoissa näyttää tapahtuvan muutosta läpi koko ihmiselämän (Alberts, 1993, 262): se vain tapahtuu hitaammin kuin lapsuudessa (Maxim & Bryan, 1994, 3). Lapsuuden jälkeen tapahtuva kielellinen kehitys keskittyy jo olemassa olevien taitojen rikastuttamiseen (Alberts, 1993, 262). Aikuisuudessa esimerkiksi vieraiden kielten hallinta paranee, minkä lisäksi kirjoittamistaidot, sanavaraston koko ja erilaisten puherekisterien (eri tilanteissa ja eri keskustelukumppaneiden kanssa käytettävät puhetyylit) käyttötaidot jatkavat kehittymistään. Vähäisestä tutkimustiedosta huolimatta seuraavassa alaluvussa pyrin esittämään jonkinlaisen yhteenvedon siitä, minkälaiset normaalisti ikääntyvän nuoren aikuisen kielenkäyttötaidot ovat verrattuna ikääntyneisiin.

2.1 Nuorten aikuisten kielenkäyttötaidot

Sanavarasto on yksi niistä kielellisistä osa-alueista, jotka edelleen kehittyvät aikuisuuden varhaisissa vaiheissa ja jotka jatkavat kehitystään läpi aikuisuuden (Alberts, 1993, 263; Labov & Auger, 1993, 115; Maxim & Bryan, 1994, 34; Verhaeghen, 2003). Sanaston laajuuteen vaikuttaa myös koulutus siten, että korkeammin koulutetuilla ikääntyneillä henkilöillä on laajempi sanavarasto ja hyvin säilynyt nimeämiskyky alemmin koulutettuihin verrattuna (Clark-Cotton, Williams, Goral & Obler, 2007; Juncos-Rabadan, Pereiro & Rodriguez, 2005; Welch, Doineau, Johnson & King, 1996). Tämän perusteella sanaston voisi arvella laajentuvan merkittävästi varhaisessa aikuisuudessa, koska siihen ikäkauteen tyypillisesti keskittyy suurin osa elämän aikana tapahtuvasta opiskelusta.

Ikääntyneisiin verrattuna nuorten aikuisten kielellistä suoriutumista leimaa yhtenä ominaisuutena varmasti prosessoinnin nopeus ja tehokkuus, esimerkiksi sananlöytämisessä. Normaalin ikääntymisen aiheuttamia sananlöytämisvaikeuksia onkin tutkimuksissa havaittu vasta ikääntyneillä (Barresi, Nicholas, Connor, Obler & Albert, 2000; Clark-Cotton, ym. 2007; Mackenzie, 2000). Esimerkiksi sanahahmon löytymisen vaikeuteen yhteydessä olevia nimeämisvaikeuksia on havaittu 50-vuotiailla ja sitä vanhemmilla henkilöillä (Barresi, ym. 2000). Nimeämisvaikeuksia, jotka ovat yhteydessä myös sanojen merkitysmuistin heikentymiseen on todettu vasta yli 70-vuotiailla. Sananlöytämisvaikeuksista ikääntyneille seuraa luonnollisesti nimeämisen hidastumista (Clark-Cotton, ym. 2007) ja tiedon välittämisen tehottomuutta (Mackenzie, 2000).

Tutkimustulokset lauserakenteisiin kohdistuvista ikämuutoksista ovat ristiriitaisia, mutta näyttäisi siltä, että mahdollisia muutoksia ei ole syytä odottaa ainakaan varhaisessa aikuisuudessa. Yhden tutkimuksen mukaan hyvin iäkkäätkin henkilöt – jopa yli 95-vuotiaat – käyttävät monimutkaisia lauserakenteita kerronnassaan (Ulatowska, Chapman, Highley & Prince, 1998). Toiset tutkijat taas ovat havainneet, että 75 vuoden iän ylittäneet henkilöt toteuttavat syntaksiltaan yksinkertaisempia kokonaisuuksia ja sisällöltään yksipuolisempia ilmaisuja kuin nuoremmat aikuiset (Kemper & Hummert, 1997, 130; Kemper, Thompson & Marquis, 2001). Syntaktinen kompleksisuus näyttää kuitenkin riippuvan tehtävän kognitiivisesta kuormittavuudesta, sillä esimerkiksi keskusteluissa ja yksinkertaisissa kuvastakerrontatehtävissä ikääntyneiden on todettu käyttävän melko monimutkaisiakin syntaktisia rakenteita (Glosser & Deser, 1992). Vaativammissa tehtävissä taas syntaksi voi jäädä yksinkertaisemmaksi, jos tehtävän muut osa-alueet ovat kognitiivisesti

kuormittavampia, esimerkiksi silloin, kun tehdään kahta asiaa yhtä aikaa (ks. esim. Kemper, Schmalzried, Hoffman & Herman, 2010).

Diskurssitaidot, kuten kerronta, jatkavat myös kehitystään läpi aikuisuuden ja vielä vanhuudessakin. Tutkimukset osoittavat, että ikääntyneet tuottavat seikkaperäisiä kerronnallisia rakenteita (Kemper & Kemtes, 2000, 198; Pratt & Robins, 1991). Tämä näkyy muun muassa hierarkkisesti tarkkoina episodeina: tarinan alku kuvailee alulle panevia tapahtumia ja tulevia tapahtumia motivoivia tiloja, tarinaa vievät eteenpäin päähenkilön tavoitteita ja toimia kuvailevat osat, ja tarina lopetetaan päähenkilön pyrkimyksiä tiivistämällä. Ikääntyneitä pidetäänkin yleisesti taitavina tarinankertojina (Obler & Albert, 1984, 245).

Kerrontatutkimuksissa on useasti tehty se havainto, että ikääntyneisiin verrattuna nuoret aikuiset pysyvät paremmin annetussa aiheessa sekä ilmaisevat asioita tiiviimmässä muodossa ja tehokkaammin. Ikääntyneiden on nimittäin havaittu olevan vuolaspuheisempia, erityisesti itsestään ja elämästään kertoessaan ja keskustellessaan (Arbuckle, Nohara-LeClair & Pushkar, 2000; Bortfeld, Leon, Bloom, Schober & Brennan, 2001; Ceccaldi, Joanne, Tikhomirof, Macia & Poncet, 1996; James, Burke, Austin & Hulme, 1998; Mackenzie, 2000; Mortensen, Meyer & Humphreys, 2006). Vuolaspuheisuus ilmeni näissä tutkimuksissa siten, että ikääntyneiden kerronnat sisälsivät enemmän sanoja kuin nuorten aikuisten kerronnat. Ikääntyneiden vuolaspuheisuuteen näyttää liittyvän lisääntynyt puheen sujumattomuus, kuten ei-leksikaaliset täyteilmaisut, sanojen toistot ja uudelleen muotoilut (Bortfeld ym. 2001) sekä lisääntynyt aiheeseen nähden epäolennainen puhe eli aiheesta syrjähtely (Arbuckle, ym. 2000).

Eräänä vuolaspuheisuuden syynä on pidetty erilaisten puhetyylien kehittymistä aikuisuuden aikana. Esimerkiksi James, Burke, Austin ja Hulme (1998) havaitsivat ikääntyneiden olevan monisanaisempia ja kertovan enemmän epäoleellisempaa tietoa heihin itseensä liittyvissä aiheissa kuin nuoremmat aikuiset. Mielenkiintoista tutkimustuloksissa oli se, että edellä mainitusta huolimatta ikääntyneiden tutkimushenkilöiden kertomukset arvioitiin kiinnostavammiksi, informatiivisemmiksi ja kokonaisuudessaan laadukkaammiksi kuin nuorempien tutkimushenkilöiden. Lisäksi tutkijat päättelivät, että nuorilla ja ikääntyneillä aikuisilla saattaa olla eri käsitys siitä, mikä kerrontatilanteessa on olennaista ja mikä epäolennaista tietoa. Tutkijat tulivat myös siihen tulokseen, että ikääntyneet arvostavat omakohtaista tietoa ja kokemusta ja haluavat välittää puheessaan sen merkitystä myös muille. Tämän vuoksi heidän puheensa heihin itseensä liittyvissä aiheissa saattaa olla monisanaisempaa ja syrjähtelevämpää kuin nuorempien aikuisten.

Nuoriin aikuisiin verrattuna ikääntyneiden kielellisten tuotosten koheesion on havaittu olevan heikompaa. Koheesiolla tarkoitetaan minkä tahansa kielellisen tuotoksen, esimerkiksi kertomuksen osien liittymistä toisiinsa ja järjestäytymistä niin, että ne yhdessä muodostavat järkevän ja ymmärrettävän kokonaisuuden (ks. esim. Eggins, 2004, 24, 29). Esimerkiksi Juncos-Rabadán, Pereiro ja Rodríguez (2005) havaitsivat 40–91 -vuotiaiden normaalipuhujien sarjakuvakertomuksia tutkiessaan, että koheesiota osaltaan rakentavien pronominaalisten viittausten osuus ja laatu laskee ikäännyttäessä. Lisäksi ikääntyneiden kertomusten on todettu sisältävän enenevässä määrin epämää räisiä, epätäydellisiä ja virheellisiä viittauksia (Heller & Dobbs, 1993; Pratt, Boyes, Robins & Manchester, 1989; Stover & Haynes, 1989), jotka heikentävät koheesiota. Erä ässä nuorten aikuisten ja ikääntyneiden kerrontaa tutkineessa tutkimuksessa ikääntyneet viittasivat kertomuksen henkilöihin harvemmin heidän nimillään kuin nuoret aikuiset (Pratt, ym. 1989). Nimen sijasta ikääntyneet saattoivat viitata tarinan henkilöihin kuvailevalla substantiivilausekkeella (esim. *poika, joka ajoi autoa*).

2.2 Kielenkäytön normaalivaihtelu

Normaalin ikääntymisen aiheuttamia kielellisiä muutoksia tutkittaessa on kuitenkin otettava huomioon se, että ihmiset ovat kaikki erilaisia kielenkäyttäjiä. Siksi normaalisti ikääntyvien aikuisten kielenkäytöstä onkin vaikeaa tehdä yleisiä johtopäätöksiä. Tämän havaitsivat muun muassa Berman ja Slobin (1994, 75–79) tutkiessaan sekä lasten että aikuisten kerrontaa kuvakertomuksesta. Tutkijat odottivat voivansa muodostaa aikuisten kertomuksista jonkinlaisen kertomuksen standardin tai prototyypin, mutta huomasivatkin, että aikuisten kertomukset olivat keskenään niin erilaisia, että prototyyppiä oli mahdotonta rakentaa. Erot aikuisten kertomuksissa näkyivät selvimmin siinä, miten aikuiset olivat tulkinneet tehtävänannon, miten he rakensivat kertomuksensa ja millaista ilmaisutyyliä tai retorisia keinoja he käyttivät. Kertomukset vaihtelivat hyvin seikkaperäisistä ja tarkkaan taustoitetuista tarinoista, lyhyisiin ja tiiviisti kiteytettyihin tarinoihin.

Normaalisti ikääntyvien henkilöiden erilaisista kerrontatyyleistä on vain muutamia tutkimuksia. Suomessa aihetta on tutkinut Korpijaakko-Huuhka (1991), joka tarkasteli kymmenen normaalipuhujan kerrontatyylejä sarjakuvakerrontatehtävän avulla. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka tutkimushenkilöt rakensivat kertomuksen skeeman, ja kuinka pitkän ajan he tarvitsivat sisällön ilmaisemiseen. Tämän perusteella tutkimushenkilöiden kerrontatyylit pystyttiin erittelemään neljään eri kategoriaan. Eniten puhujia sijoittui tavanomaisen kerronnan kategoriaan ja tarpeettoman runsaan kerronnan kategoriaan. Näiden jälkeen yleisin kategoria oli niukan

kerronnan kategoria ja viimeisimpänä tehokkaan kerronnan kategoria.

Normaalipuhujien kerronnan variaatio tuli esille myös toisessa Korpijaakko-Huuhkan (1995, 51–59) tutkimuksessa, jossa hän tutki 45 normaalipuhujan kerronnan koherenssia sarjakuvakerrontatehtävässä. Tutkimushenkilöiden tuottamien kertomusten sisältörakenteita tutkimalla hän muodosti prototyypin, joka sisälsi ne välttämättömimmät tiedot tarinasta, joiden perusteella kuuliija pystyi sen ymmärtämään. Lisäksi Korpijaakko-Huuhka luokitteli normaalipuhujien kertomukset sen mukaan, kuinka paljon tarinaa kehystävää tietoa ne sisälsivät. Kehystävän tiedon määrä vaihteli alle kolmesta yli kymmeneen sisältöyksikköön. Lopulta normaalipuhujista erottui 14 niukasti kehystävää, kahdeksan tyyppiarvoisesti kehystävää (tyyppiarvo 6 yksikköä), 16 runsaasti ja seitsemän erittäin runsaasti kehystävää puhujaa. Toisin sanoen niukasti kehystävät kertojat sisällyttivät kertomukseensa vain vähän informaatiota tarinan prototyyppisen sisällön ulkopuolelta, kun taas runsaasti ja erittäin runsaasti kehystävät kertojat sisällyttivät kertomuksiinsa paljon ylimääräistä tietoa.

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Kielenkäyttötaidot ja -tavat muuttuvat läpi ihmisen elämänkaaren, ja näiden normaalin ikääntymisen aiheuttamien muutosten erottaminen niin kutsutuista patologisista muutoksista on tärkeää kielellisten häiriöiden kliinisen diagnostiikan näkökulmasta. Siksi tämän pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena on osaltaan kuvailla, millaisilla kielen keinoilla terveet nuoret aikuiset – tässä tapauksessa 20–39 -vuotiaat henkilöt – rakentavat kertomusmaailmoja kliiniseen puheterapiatyöhön vakiintuneessa sarjakuvakerrontatehtävässä. Toisin sanoen tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten puhujat kuvaavat tarinan henkilöitä tai sen muita osallistujia, heidän tekojaan ja tapahtumia sekä ympäröiviä olosuhteita.

Tutkimuskysymyksenäni ovat seuraavat:

1. Millaisella substantiivisanastolla puhujat ilmentävät kertomustensa osallistujia?
 - a. kuinka monipuolista substantiivisanasto on?
2. Millaisella verbisanastolla puhujat ilmentävät kertomustensa tekoja ja tapahtumia?
 - a. mitä verbiprosessityyppejä kertomukset sisältävät?
 - b. kuinka monipuolista verbisanasto on?
 - c. missä suhteessa kertomukset sisältävät spesifejä ja yleisiä verbejä?
3. Millaisen ajallis-paikallisen kehyksen henkilöt rakentavat kertomuksiinsa?
 - a. millaisista ilmaisuista ajallis-paikallinen kehys rakentuu?
 - b. kuinka tiiviiksi kehys rakentuu?

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tutkimushenkilöt

Tämän työn aineistona käytin osaa Anna-Maija Korpjaakko-Huuhkan (1995) liseniaattityötään varten keräämistä sarjakuvakerronnoista. Tutkimushenkilöiden joukko koostui 45:stä puhujasta, jotka toimivat alun perin verrokkeina Korpjaakko-Huuhkan afasiaa käsittelevässä tutkimuksessa. Tutkittavat olivat ohjautuneet vuonna 1987 Helsingin yliopistollisen keskussairaalan Puhe- ja äänihäiriöiden poliklinikalle tutkimuksiin ja ääniterapiaan. Tutkittavilla ei saanut olla diagnosoitua aivoverenkierron tai muuta aivotoiminnan häiriötä eikä kuulo- tai näkövammaa. Tähän työhön tutkittaviksi valittiin 16 iältään 20–39 -vuotiasta henkilöä, joista suurin osa oli tullut terapiaan toiminnallisen äänihäiriön vuoksi (taulukko 1). Tutkimushenkilöistä 12 oli naisia ja neljä miehiä. Tutkimusjoukosta 15 henkilöä oli täysin suomenkielisiä ja yksi tutkimushenkilö oli kaksikielinen (suomi-ruotsi). Liitteeseen 1 on koottu puhujien taustatiedot. Jatkossa viitataan tutkimushenkilöihin ja heidän kertomuksiinsa Korpjaakko-Huuhkan käyttämällä koodeilla P6–P40.

Taulukko 1. Ääniterapiaan tulon syy

	Toiminnallinen äänihäiriö	Äänihuulihalvaus	Muutokset äänihuulissa (polyypit tai granulooma)	Muu syy (poikkeava äänenmurros)	Yht.
Naiset	7	3	2	0	12
Miehet	2	0	1	1	4
Yht.	9	3	3	1	16

4.2 Aineistonkeruu

Kaikki puhujat tekivät saman kerrontatehtävän, jossa käytettiin alun perin tanskalaisen Henning Dahl Mikkelsenin Ferd'nand-nimisestä miehestä kertovaa piirrossarjaa (liite 2) nimeltään 'Fugleskraemsel går amok' (Korpjaakko-Huuhka, 1995). Sarjakuva muodostuu yhdeksästä tekstittömästä kuvaruudusta. Tehtävätilanteessa puheterapeutti (A-M K-H) peitti sarjakuvan otsikon sekä kiinnitti puhujan huomion kuviin ja osoitti tarinan etenemisjärjestyksen. Lopuksi hän pyysi puhujaa kertomaan tarinan niin, että myös sellainen henkilö, joka ei ole sarjakuvaa nähnyt, ymmärtäisi tarinan tapahtumat. Sarjakuvan aihe valittiin sillä perusteella, että sen uskottiin olevan tuttu kenelle tahansa

suomalaiselle. Aiheenvalinnalla yritettiin myös varmistaa, että kaikilla puhujilla olisi aiempaa tietoa tai jopa omakohtaista kokemusta aiheesta.

Kertomukset nauhoitettiin Revox-A77-merkkisellä avokelanauhurilla. Nauhoitetut kertomukset Korpijaakko-Huuhka litteroi, ja litteroituihin teksteihin hän merkitsi kuulemansa tauot ja intonaatiokontuurien rajat sekä puhujien tuottamat nieleskely-, maiskauttelu-, huokailu- ynnä muut sellaiset äänet ja sisäänhengitykset. Tässä tutkimuksessa en tarvinnut kaikkia edellä mainittuja merkintöjä, joten muokkasin alkuperäisiä litteraatteja omaan tarkoitukseeni sopiviksi. Lisäksi Korpijaakko-Huuhka (2003, 42–45) jakoi tekstit riveihin intonaatioyksiköiden mukaan. Intonaatioyksikkö on spontaanipuheen perusyksikkö, joka välittää tietoa yhdestä uudesta asiasta (esim. tapahtumasta, esineestä jne.) (ks. Chafe, 1980, 13–16; Chafe, 1998, 99). Intonaatioyksikön käsite perustuu Chafen (esim. 1980, 9–13) ajatukseen siitä, että puhuja pystyy prosessoimaan kerrallaan vain hyvin pienen määrän tietoa. Tyypillisesti intonaatioyksikkö toteutuu yksinkertaisena peruslauseena, ja se erottuu muista intonaatioyksiköistä sitä edeltävän ja seuraavan tauon sekä intonaatiokontuurin perusteella. Merkitsin litteraatteihin vielä taukojen kestot ja muokkasin rivityksiä tutkimukseeni sopivammiksi kuitenkin intonaatioyksiköitä rikkomatta. Kertomukset ja niiden analyysit ovat nähtävissä liitteessä 3.

4.3 Aineiston analyysi

Analyysimenetelmänä sovelsin kielitieteilijä Michael Hallidayn ja hänen kollegoidensa kehittämää systeemis-funktionaalista kieliteoriaa (Eggins, 2004; Halliday, 1985; Halliday & Matthiessen, 2004). Systeemis-funktionaalinen kieliteoria (myöhemmin myös sf-teoria) tarkastelee kieltä kokonaisuutena ja aidoissa, jokapäiväisissä sosiaalisissa tilanteissa esiintyvänä ilmiönä. Sf-teoria luonnehtii kielen käyttöä funktionaaliseksi, merkityksiä luovaksi, kontekstuaaliseksi sekä semioottiseksi. Analyysissä mukailin Anna-Maija Korpijaakko-Huuhkan (2003) väitöstyössään käyttämää tapaa.

Systeemis-funktionaalisessa kieliteoriassa kielen ajatellaan toteuttavan samanaikaisesti kolmea eri metafunktiota (Eggins, 2004, 3). Nämä ovat interpersonaalinen, tekstuaalinen ja ideationaalinen metafunktio. **Interpersonaalinen metafunktio** tarkoittaa sitä, että kielen avulla luodaan ja ylläpidetään henkilökohtaisia ja sosiaalisia suhteita puhujan ja muiden ihmisten välillä (Halliday & Matthiessen, 2004, 29). Sen avulla tuotetaan tietoa esimerkiksi asenteista ja siitä, millaisen roolin puhuja omaksuu suhteessa muihin (Eggins, 2004, 12). Kieli toteuttaa aina myös **tekstuaalista metafunktiota**, mikä merkitsee sitä, miten sanomamme/kirjoittamamme muodostaa johdonmukaisen kokonaisuuden ja luo yhteyksiä aiemmin sanottuun ja ympäröivään kontekstiin. **Ideationaalinen metafunktio** puolestaan käsittää kielen avulla tapahtuvan kokemuksen esittämisen (Eggins, 2000,

12, 206; Shore, 1992, 36–37). Toisin sanoen ideationaalinen metafunktio tarkoittaa sitä, että kielen avulla esitetään jonkun kokema todellisuus. Ideationaalinen metafunktio jaetaan edelleen kahteen eri merkityskategoriaan, jotka ovat eksperientiaalinen ja looginen. Tämän tutkimuksen analyysissä keskityn kuitenkin vain ensin mainittuun eksperientiaaliseen merkitykseen eli siihen, millaisia asioita ja tapahtumia tutkimushenkilöt tuovat kertomuksissaan esille näkemästään sarjakuvasta.

Kielen eksperientiaalinen metafunktio toteutuu kolmen komponentin yhdistämisen avulla (Halliday & Matthiessen, 2004, 175). Nämä komponentit ovat jokin ajassa tapahtuva prosessi, siihen liittyvät osallistujat ja olosuhteet. Todellisuuden kuvaamisessa prosessi (engl. process), joka ilmaisee tekoja ja tapahtumia, on sen merkittävin osa. Osallistujat (engl. participants) taas ovat tiiviissä yhteydessä prosessiin ilmaisten sen tekijän, vaikutuksen kohteen tai muita tekstissä esiintyviä olioita (henkilöitä, asioita, esineitä yms.). Eksperientiaalista metafunktiota toteuttava lause sisältää aina vähintään yhden, monesti kuitenkin useampia osallistujia. Olosuhteiden (engl. circumstances) ilmaisut antavat lisätietoa esimerkiksi teon tai tapahtuman ajasta, paikasta tai syy-seuraussuhteista, mutta niitä ei välttämättä sisälly eksperientiaaliin lauseisiin. Nämä kolme semanttista komponenttia muodostavat kertomuksissa niin sanotun kertomuksen maailman (Korpiaakko-Huuhka, 2003, 47), ja tällä analyysillä pyrin kuvailemaan tutkimushenkilöiden tuottamia kertomuksen maailmoja.

Edellä mainittua kolmea komponenttia voidaan tarkastella kieliopillisten sanaluokkien avulla (Halliday & Matthiessen, 2004, 176–177). Prosessit eli teot, toiminnot tai tapahtumat ilmaistaan verbein, kun osallistujia taas ilmaistaan substantiivien ja pronomien avulla. Olosuhteita voidaan ilmaista adverbien, adpositioiden eli pre- ja postpositioiden, sekä substantiivi-ilmaisujen avulla.

4.3.1 Osallistujat

Osallistujat ovat siis kertomuksessa esiintyviä henkilöitä, tekojen ja tapahtumien kohteita tai muita kertomuksessa esiintyviä olioita, kuten esineitä tai asioita (Korpiaakko-Huuhka, 2003, 47). Ne ilmenevät nominilausekkeina, joihin pääsanana eli substantiivina ja/tai pronomina lisäksi kuuluvat sen määritteet (esimerkiksi adjektiivit). Numeroin jokaisen kertomuksen osallistujat niin, että analyysistä (ks. liite 3) selviää, minkälaisia ja montako erilaista osallistujaa kukin puhuja kertomukseensa sisällytti. Sellaiset yksinään esiintyvät korrelaattittomat deiktiset pronominit, kuten *tämä* ja *nämä*, merkitsin analyysiin tunnuksella YD (yksinäinen deiktinen pronomini). Erottelin osallistujien joukosta myös sellaiset nominilausekkeet, joissa substantiivi viittaa kertomuksen maailmaan ja pronomini taas puhetilanteeseen (esim. *tämä mies*, *näitä siemeniä*).

Tutkimuksessani halusin selvittää muun muassa, kuinka monipuolista substantiivisanastoa tutkimushenkilöt käyttivät kertomuksissaan. Eräs sanaston monipuolisuutta kuvaava mittari on hapax legomena -suure (ks. esim. Lind ym. 2009). Hapax legomena -suure ilmoittaa, kuinka suuri osa sanoista, tässä tapauksessa substantiiveista, esiintyy kertomuksessa vain kerran.

4.3.2 Verbiprosessit

Tekemisen, toimimisen, olemisen ja tapahtumisen merkityksiä ilmaisevat prosessit toteutuvat verbien avulla (Korpiaakko-Huuhka, 2003, 47). Systeemis-funktionaalisessa kieliteoriassa prosessit jaetaan kuuteen eri luokkaan prosessin luonteen mukaan: materiaaliin, behavioraaliin, mentaaliin, verbaaliin, relationaaliin ja eksistentiaaliin (ks. Halliday & Matthiessen, 2004, 170–171; Eggins, 2004, 213–249). Näistä materiaalisten, mentaalisten ja relationaalisten prosessien luokat edustavat prosessien päätyyppejä.

Materiaaliset prosessit ilmaisevat tekemistä ja tapahtumista. Tyypillisesti ne esittävät jonkinlaista konkreettista muutosta, siirtymää tai toimintaa (Shore, 1992, 256). Esimerkiksi seuraavissa lauseissa verbit tuottavat materiaalista merkitystä: *Mies rakentaa taloa perheelleen, Äiti käveli tänään töihin.*

Materiaalisten prosessien ilmaistessa ihmisen ulkopuolella tapahtuvia asioita, **mentaaliset prosessit** ilmaisevat ihmisen sisäisiä tapahtumia (Halliday & Matthiessen, 2004, 170–171). Mentaaliset verbiprosessit esittävät ihmisen mielessä tapahtuvia asioita: ajattelua, tuntemista ja aistimista. Esimerkiksi sellaisilla verbeillä kuin *rakastaa, surra, pohtia, muistaa, nähdä* ja *kuulla* toteutetaan tyypillisesti mentaalisia prosesseja.

Relationaaliset prosessit puolestaan kuvaavat asioiden välisiä suhteita, kuten ominaisuuksia, omistusta tai sijaintia (Korpiaakko-Huuhka, 2003, 51). Ne toteutuvat useimmiten *olla* verbin avulla. Suomen kielessä suhdelauseita ajatellaan olevan kahta eri päätyyppiä: samuuslauseita, jotka joko identifioivat tarkoitetta tai luonnehtivat sitä, sekä olosuhdelauseita, jotka ilmaisevat ajallista tai paikallista sijaintia (Shore, 1992, 214–256). Lisäksi suomen kielessä esiintyy muita relationaalisiksi luokiteltavia, ei-toiminnallisia, tulorakenteita muodostavia verbejä, kuten *tulee, kasvaa* ja *kehittyy joksikin*. Osallistujien välisiä suhteita toteuttavat myös jotkin havaintoja ja vaikutelmia ilmaisevat rakenteet, kuten *näyttää, vaikuttaa* tai *tuntuu* joltakin.

Behavioraalisten, verbaalisten ja eksistentiaalisten prosessien luokat sisältävät piirteitä edellä esitellyistä pääluokista, ja sen vuoksi niiden voidaan ajatella sijoittuvan pääluokkien rajapinnoille (Halliday & Matthiessen, 2004, 170–171, 248–259). Esimerkiksi **behavioraalisissa prosesseissa** on piirteitä sekä materiaalisista että mentaalisista prosesseista. Ne ilmaisevat ihmisen sisäisistä,

tiedollisista tapahtumista kumpuavia, ulospäin näkyviä reaktioita ja fysiologisia tiloja. Behavioraalista merkitystä toteuttavia verbejä ovat esimerkiksi *katsella, nauraa, itkeä* ja *nukkua*.

Verbaaliset prosessit taas edustavat mentaalisten ja relationaalisten prosessien välimuotoa (Halliday & Matthiessen, 2004, 170–171, 248–259). Ne toteuttavat erilaisia sanomisen merkityksiä, kuten lauseessa *Mitä minä sanoin*. Sanominen voi joissakin tapauksissa laajentua koskemaan myös muiden olioiden kuin ihmisten toimintaa, kuten lauseessa *Mitä tämä tutkimus meille kertoo*. Relationaalisten ja materiaaalisten prosessien väliin sijoittuvat **eksistentiaaliset prosessit**, jotka ilmaisevat olemista tai olemassaoloa. Relationaalisten verbiprosessien tapaan eksistentiaalisia prosesseja toteutetaan *olla* verbin avulla.

Vaikka prosessit luokitellaankin edellä esitetyllä tavalla näennäisesti tarkkarajaisiin kategorioihin, ei verbi-ilmaisun tyyppin määrittelemisen läheskään aina ole selvää ja yksinkertaista (Korpiaakko-Huuhka, 2003, 49; Markkanen, 2013, 19). Prosesseja analysoitaessa on tarpeen tarkastella koko lausetta sekä laajempaa kontekstia, ja niiden perusteella päättää, mihin prosessiluokkaan verbi voidaan sijoittaa. Eri kontekstissa sama verbi voi siis merkitä eri tarkoituksia. Esimerkiksi tämän työn aineistona olevissa kertomuksissa *tulla* verbillä ilmaistiin sekä fyysistä liikkumista (esim. P25, 5) *tulee kaks varista*) että kylvötöiden tulosta (esim. P6, 5) *tulee oikee suuri sato*).

Luokittelin kertomusten sisältämät verbit ja verbirakenteet eri prosessiluokkiin. Verbien nominaalimuotojen, verbeistä johdettujen nominien, verbiliittojen ja verbiketjujen kohdalla noudatin Korpiaakko-Huuhkan (2003, 51–52) väitöstyössään käyttämää tapaa. Verbien nominaalimuotoja (esim. *hän on kylvässä*) ja verbeistä johdettuja nomineja (esim. *siementen kylväminen*) käsittelin materiaalisina prosesseina leksikaalisen verbinsä merkityksen perusteella. Verbiliitoilla ilmaistut prosessit luokittelin niiden partisiippimuotoisten pääverbien perusteella. Esimerkiksi puhuja P9 tuotti kertomuksessaan seuraavan lauseen 3) (numero lainauksen edessä viittaa rivinumeroon kertomuksessa) *hän oli ostanut kaupasta ö-ö siemeniä jah*, jossa *oli ostanut* on materiaallinen prosessi. Verbiketjut pilkoin soveltuvissa kohdin useammaksi prosessiksi. Tällä tarkoitan sellaisia verbiketjuja, joista pilkkomalla sain tulokseksi kaksi mielekästä ja merkityksellistä prosessia, esimerkiksi puhujan P9 ilmauksessa 2) *oli aikah lähteääh kylvämäänh maahan*, jossa *oli aikah lähteääh* on relationaalinen prosessi ja *kylvämäänh* materiaallinen prosessi.

Systeemis-funktionaalisessa kieliteoriassa jotkin prosessiluokat, kuten relationaaliset ja mentaaliset sisältävät pääluokan lisäksi alaluokkia. Päätin kuitenkin tehdä prosessien luokittelun ainoastaan pääluokkia käyttämällä. Halliday (Halliday & Matthiessen, 2004, 171) ja Eggins (2004, 237–238) erottavat eksistentiaaliset prosessit omaksi, relationaalisten ja materiaaalisten prosessien väliin

sijoittuvaksi luokakseen. Omassa luokittelussani sisällytin eksistentiaaliset prosessit relationaalisten luokkaan, sillä merkitykseltään luokat ovat hyvin lähellä toisiaan, ja kummatkin merkitykset tuotetaan tyypillisesti predikaattiverbillä *olla*. Shoren (1992, 214–256) esimerkin mukaan luokittelin aineistossa esiintyvät, suomen kielelle tyypilliset tulosrakenteet (esim. *tulee/muuttuu joksikin*) relationaalisten prosessien luokkaan, sillä molemmat rakenteet kuvaavat osallistujien välisiä suhteita.

Toisinaan mentaalisten, materiaalisten ja behavioraalisten prosessien välille on vaikea tehdä eroa (Korpiaakko-Huuhka, 2003, 50). Erityisen hankalaksi tässä aineistossa osoittautui mentaalisten ja behavioraalisten prosessien erottaminen toisistaan. Luokittelin verbiprosessit lopulta siten, että täysin selvästi mentaalista toimintaa kuvaavat prosessit sisällytin mentaalisten luokkaan, kun taas vähänkään epäselvät luokittelin behavioraalisiksi.

Verbiprosessien luokittelun reliabiliteetti oli erittäin hyvä (98,7 %). Toisena luokittelijana oli systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan perehtynyt tutkija (Korpiaakko-Huuhka). Muiden ilmaisujen luokittelusta ei vastaavaa lukua laskettu.

Luokittelun jälkeen laskin jokaisesta kertomuksesta eri prosessityyppien määrät ja suhteelliset osuudet. Tässä työssä tarkastelin jokaisen kertomuksen verbisanastoa myös monipuolisuuden näkökulmasta hapax legomena -suureen avulla sekä geneerisyyden-spesifisyyden näkökulmasta vertaamalla kertomuksissa käytettyjä verbejä suomen kielen yleisimpiin verbeihin. Poimin Suomen kielen taajuussanasto (Saukkonen, Haipus, Niemikorpi & Sulkala, 1979) ja Suomen murteiden taajuussanasto -teoksista (Jussila, Nikunen & Rautoja, 1992) suomen kielen 50 yleisintä verbiä ja katsoin, kuinka montaa ja mitä näistä verbeistä kussakin kertomuksessa käytettiin. Tämän lisäksi laskin, kuinka montaa spesifiä verbiä – siis sellaista verbiä, joka ei ole sisältynyt kummankaan taajuussanaston 50 yleisimmän verbin joukkoon – kukin kertoja käytti ja katsoin, mitä nämä spesifit verbit olivat. Geneerisistä ja spesifeistä verbeistä laskin myös niiden suhteellisen osuuden, keskiarvon, mediaanin ja standardideviaation.

4.3.3 Olosuhdeilmaisut

Olosuhteita ilmaisevat elementit luovat kertomuksen tapahtumille niiden ajallis-paikallisen kehystyksen, ja niitä toteutetaan muun muassa ajan ja paikan substantiivien, adverbien ja adpositioiden avulla (Halliday & Matthiessen, 2004, 260; Korpiaakko-Huuhka, 2003, 47–48). Systeemis-funktionaalisessa kieliteoriassa erotetaan muitakin merkityksiä, kuten tapaa, syytä, seuraa, aiheita tai roolia tuottavia olosuhde-elementtejä (Eggins, 2004, 222–223). Tässä tutkimuksessa jätin

kuitenkin nämä muut olosuhdeilmaukset tarkastelun ulkopuolelle, sillä halusin tarkastella ainoastaan sitä kertomuskehystä, jonka puhujat ajan ja paikan ilmausten avulla kertomuksiinsa rakensivat.

Osallistujailmausten tavoin poimin kertomuksista tutkimushenkilöiden tuottamat olosuhdeilmaukset ja laskin niiden yhteismäärän. Erikseen luokittelin ja laskin ajan ja paikan ilmauksista ne, jotka kytkivät kertomuksen sen tuottotilanteeseen. Ajan ja paikan ilmauksiksi määrittelin Korpijaakko-Huuhkan (2003, 53–57) tapaa mukaillen selkeät substantiiviviittaukset kuvissa esiintyviin ja niistä tulkittaviin paikkoihin, kuten *pellolla*, *vajasta*, *kotiinsa* ja kuvien tapahtumien aikaan, kuten *kevättöiden aika* tai *syksyksi*. Kertomuksen edetessä puhujat saattoivat viitata näihin paikan ja ajan elementteihin deiktisillä pronominaalisilla adverbeilla, kuten *siellä*, *sieltä* ja *sinne*.

Ongelmalliseksi kertomuskehysten hahmottamisen teki se, että kaikkia ajan- ja paikanmääritteitä ei voida pitää kertomusta kehystävinä elementteinä (Korpijaakko-Huuhka, 2003, 53). Esimerkiksi liikkumisen suuntaa ilmaisevat adverbit *pois* ja *takaisin* täsmentävät verbin merkitystä (esim. *hutkia pois* tai *ryntää takaisin*) sen sijaan, että ilmaisisivat tapahtumien paikkaa. Otin kuitenkin nämäkin ilmaisut analyysissä huomioon kertomuskehystä muodostavina elementteinä silloin, kun ne esiintyivät jonkin muun paikan määritteen yhteydessä. Tällaisia tapauksia olivat esimerkiksi seuraavat; P34: 11) *sitte se ryntää takasin sinne pellolle...*, P32: 14) *...hutkii pois siit pellolta*. Myös ajanilmaukset *uudestaan*, *vielä* ja *jo* täsmentävät verbin merkitystä kertomatta sen tarkemmin tapahtumien sijoittumisesta tiettyyn aikaan (Korpijaakko-Huuhka, 2003, 53). Tällaiset ilmaisut kuitenkin rakentavat kertomuksen ajallis-paikallista jatkumoa, minkä vuoksi laskin tällaiset ilmaisut kertomuskehystä rakentaviksi ilmaisuiksi.

Oman hankaluutensa analyysiin tuovat sellaiset yksinäiset pronominiviittaukset, joille ei aiemmasta tekstistä löydy vastinetta (Korpijaakko-Huuhka, 2003, 54). Tällaisissa tapauksissa kertomuksen kuulija joutuu tekemään oman tulkintansa viittauksen kohteesta puhetilanteessa jaetun tiedon perusteella. Oman aineistoni kaltaisissa tapauksissa voidaan olettaa, että sellaisilla yksinäisillä pronominiviittauksilla kuin *siellä*, *sieltä* ja *siinä*, kertoja viittaa hänen itsensä ja tutkijan tilanteessa jakamaan tietoon eli kuvasarjan maailmaan. Tämän vuoksi luokittelin tällaisetkin ilmaukset ajallis-paikallista kehystä rakentaviksi. Sen sijaan kuvamateriaaliin viittaavat *tämä*, *nämä* ja *tuo*, *nuo* muotoiset ilmaisut (esim. *tämä*, *nämä*, *tässä*, *täällä*, *tällainen*, *tuo*, *nuo*, *tuossa*, *tuonne*, *tuollainen* jne.) luokittelin puhetilanteeseen kytkeviksi ilmaisuiksi.

Kertomuskehystä rakentavista ajanilmauksista hankalimmin luokiteltavissa oli adverbi *sitten*. Hankalasti luokiteltava se oli siksi, että sillä voidaan kertomuksissa ilmaista sekä kertomustilanteen aikaa että kertomusmaailman aikaa (ks. Korpijaakko-Huuhka, 2003, 54–55). Toisin sanoen

tutkimushenkilöt saattoivat ilmaista tällä adverbilla sekä itse kertomuksen etenemistä että kertomistehtävän etenemistä. Analyysiä helpottaakseni päätin olla tarkastelematta *sitten* adverbien käyttöä sen tarkemmin ja pääasiassa katsoin sen toteuttavan kertomuskehystä rakentavaa funktiota. Ainoastaan selvästi puhetilanteen aikaan tai puhujan kerrontatehtävään viittaavat *sitten* ilmaukset määrittelin puhetilanteeseen kytkeviksi ilmaisuiksi. Tällaisia olivat esimerkiksi seuraavat tapaukset; P31: 5) ja *sitte toisessa kuvassa niin se...*, P37: 13) *todennäköisesti noi onki variksia sitte*, P40: 4) *mutta lienee sitte jotain*.

Lisäksi arvioin ajan- ja paikan ilmauksista muodostuneita kertomuskehyskiä siitä näkökulmasta, kuinka tiiviiksi tai väljiksi ne rakentuivat (ks. Korpijaakko-Huuhka, 2003, 56–57). Kertomuskehysten tiiviyden/väljyyden määrittelin ensinnäkin sen perusteella, missä suhteessa kertomus sisälsi puhetilanteeseen kytkeviä ja kertomusta kehystäviä olosuhdeilmauksia. Laskin jokaisesta kertomuksesta, kuinka monessa intonaatioyksikössä esiintyy kertomusta kehystäviä ilmauksia ja kuinka monessa puhetilanteeseen kytkeviä ilmauksia. Näin sain jokaisesta kertomuksesta kaksi suhdelukua, joiden lisäksi huomioin myös sen, missä määrin kertomus sisälsi viittauksia kertomuksen fyysisiin paikkoihin ja kertomuksen ajan etenemiseen. Näiden perusteella luokittelin kertomuskehyskiä hatariksi, väljiksi tai tiiviiksi. Taulukosta 2 käy tiivistetysti ilmi kertomuskehysten luokitteluperusteet.

Taulukko 2. Kertomuskehysten tiiviyden-väljyyden luokitteluperusteet

	Puhetilannekytköksiä intonaatioyksiköissä	Kehystäviä ilmaisuja intonaatioyksiköissä	Paikan ilmaukset	Ajan eteneminen
Tiivis	max. 1/4:ssa	min. 3/4:ssa	+	+
Väljä	max. 1/2:ssa	max. 1/2:ssa	+/-	+/-
Hatara	min. 3/4:ssa	max. 1/4:ssa	-	-

* + merkki tarkoittaa, että paikan tai ajan ilmauksia jonkin verran tai paljon, - merkki tarkoittaa, että paikan tai ajan ilmauksia hyvin vähän tai ei ollenkaan

Käytin taulukossa 2 esittämiäni luokitteluperusteita suhteellisen väljänä ohjenuorana kertomuskehysten tiiviyden tulkinnessa. Esimerkiksi puhujan P6 kertomus sisälsi puhetilannekytköksiä vähemmän kuin 1/4:ssa intonaatioyksiköistä, mikä sinänsä on tyypillistä tiiviille kertomuskehyskielle. Luokittelin kertomuskehysten kuitenkin hatariksi, sillä kertomusta kehystäviä elementtejä oli vain noin 1/4:ssa intonaatioyksiköistä, minkä lisäksi kertomus sisälsi hyvin vähän kertomuskehystä rakentavia ajallisia ja paikallisia ilmaisuja, mistä johtuen kertomukseen ei muodostunut juuri ollenkaan ajallis-paikallista kehystystä.

5 TULOKSET

5.1 Osallistujaprofiili

Tutkimushenkilöt identifioivat kertomuksensa osallistujat hyvin selkeästi. Poikkeuksen tästä muodosti puhujan P40 kertomuksen alku, jossa hän ei vaikuttanut tunnistavan sarjakuvakertomuksen tapahtumien aiheita, minkä vuoksi muiden osallistujien kuin päähenkilön tarkka identifiointi jäi kertomuksen alussa puutteelliseksi (esimerkki 1).

Esimerkki 1. Osallistujan identiteetin hakua puhujan P40 kertomuksessa.

Osallistujan identifiointirytykset tummennettu.

P40

3) (0.7) *mut jonkun näköstä tietyötä siinä varmasti onh ku on tommonen laastilapio kädessä tällä (0.9) tällä herralla mutta vähä ihmeelliseltä näyttää kun tuota (1.1) kun kun (1.2) **jotain** ä-ä pussista sieltä **jotain pulverii** ripotellaan sinne mutta ei **se** nyt varmaam **miitääh hiekkaa** kuitenkaah (huvittuneena)(0.8) ole*

4) (0.7) (maiskautus) *mutta lieenee sitte **jotain** (1.4) **jotain** tuota (1.4) (maiskautus) sh ku **se** näyttää et **tää** ois iha niinku **vettäkin** en osaa kyllä sanoa mut **jotain ihme pulverii** sielt tiputellaa vaa (0.7) pussista tohon tielle*

Kun puhuja P40 kuvasi, että päähenkilö (*tämä herra*) ripottelee *jotain pulveria* tai *hiekkaa*, muut puhujat esittelivät maanviljelijä Ferd'nandin lisäksi sarjakuvakertomuksen muut keskeisimmät osallistujat eli siemenet, varikset sekä linnunpelättimen. Taulukko 3 tiivistää osallistujista käytetyt nimitykset.

Taulukko 3. Keskeisimmistä osallistujista käytetyt nimikkeet

Pääosallistuja	Pääosallistujasta käytetyt ilmaukset
Ferd'nand	<u>substantiivit</u> : mies, maanviljelijä, kaveri, ukko, heppu, herra <u>erisnimet</u> : sakke, aapeli, salttu, solttu, Feerdinand, puttesetä
Siemenet	siemeniä, jyviä, sadon ainesta, pulveri, hiekka, vesi
Linnut	linnut, harakat, korpit, naakat, pikkuvisertäjät, varikset, varislauma, haaskalinnut, korppikotkat
Linnunpelätin	variksenpelätin, linnunpelätin, risti, linnunpelätinhomma, pelätin, tämmönen hieno luomus

Puhujat nimesivät kertomuksen keskeisimmät osallistujat ensiesittelyssä täsmällisin substantiivein. Tarinan edetessä he toteuttivat osallistujia pronominiiviittauksilla (*hän, se, ne*), synonyymein (*mies < > kaveri, varislauma < > variksia*) sekä hypero- ja/tai hyponyymein (*harakat < > linnut, variksenpelätin < > pelätin, haaskalintuja < > korppikotkia*). Kertomuksen edetessä puhujat tuottivat

pronomineja myös määräisen artikkelin tehtävässä (ks. Helasvuo, 2008, 16), kuten *tämä mies, ne linnut, ne siemenet ja tämä pelätin*.

Kaikista osallistujaviittauksista suhteellisesti eniten kertomukset sisälsivät viittauksia tarinan päähahmoihin, Ferd'nandiin ja lintuihin. Taulukosta 4 käy ilmi keskeisimpiin osallistujiin viittaavien ilmausten suhteellisten määrien keskiarvot ja vaihteluvälit koko aineistossa.

Taulukko 4. Keskeisimpiin osallistujiin viittaavien ilmausten osuuksien keskiarvot ja vaihteluvälit

Osallistuja	Ferd'nand	Siemenet	Varikset	Linnunpelätin
keskiarvo %	25,1	11,5	19,2	13,6
vaihteluväli %	11,5–36	4,5–21	9–28,6	5,5–26

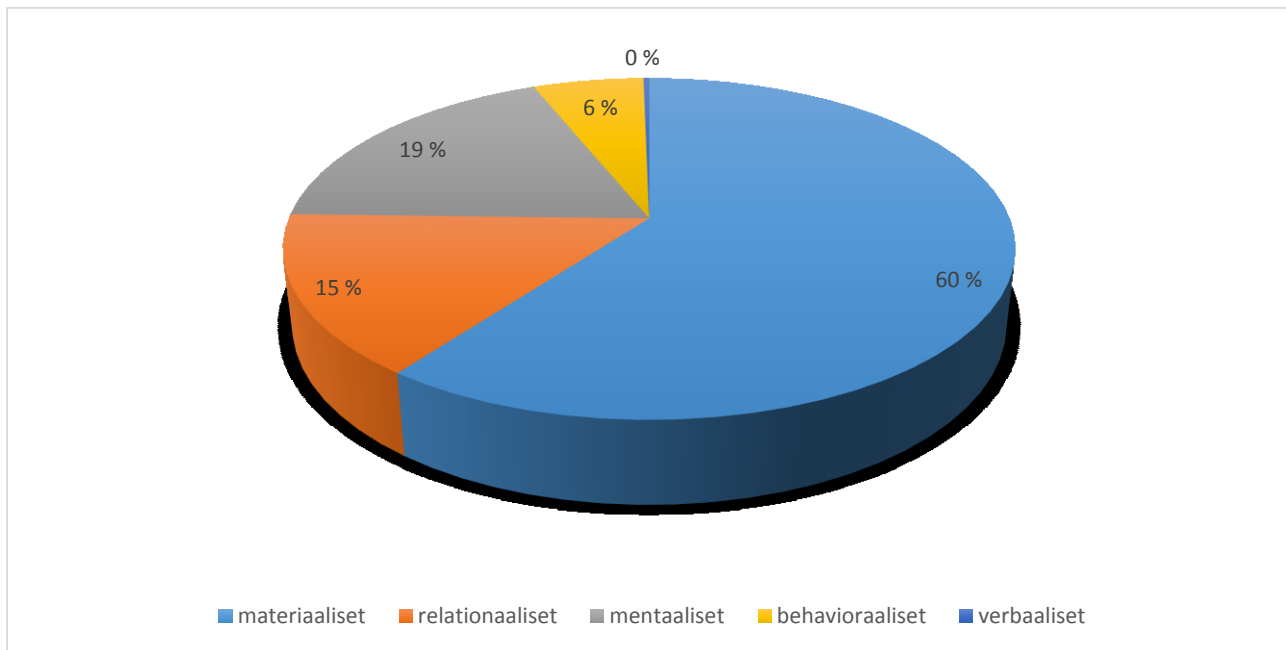
Suurimmassa osassa (3/4:ssa) kertomuksista osallistujailmaukset sisälsivät viittauksia puhetilanteeseen. Tällaisia viittauksia olivat esimerkiksi *tämä mies* tai *nuo korvit*, joissa tämä- ja tuo-muotoiset pronominit viittasivat suoraan puhujan ja tutkijan kertomustilanteessa jakamaan tietoon eli kuvasarjaan. Ainoastaan neljässä kertomuksessa näitä viittauksia ei esiintynyt lainkaan. Muissa 12 kertomuksessa näitä viittauksia esiintyi vaihtelevasti: vähimmillään yksi ja enimmillään 28. Suhteellisesti tarkasteltuna puhetilanteeseen viittaavia osallistujailmauksia oli vähimmillään 2,7 % ja enimmillään 57,1 % kaikista osallistujailmauksista.

Hapax legomena -suureen mukaan substantiivisanaston monipuolisuus vaihteli kertomuksissa suuresti. Ainoastaan kerran käytettyjen substantiivien osuus kaikista substantiiveista vaihteli 20 ja 82 prosentin välillä. Kerran käytettyjen substantiivien mediaani oli 8, keskiarvo 7,8 ja keskihajonta 5. Tyypillisimmin puhujat käyttivät kertomuksissaan 3–13 substantiivia vain kerran. Liitteestä 4 voidaan nähdä jokaisessa kertomuksessa vain kerran (osallistujailmauksissa) esiintyneiden substantiivien määrät ja prosentuaaliset määrät.

5.2 Tapahtumaprofiili

Verbiprosessien määrät vaihtelivat huomattavasti kertomusten välillä: esimerkiksi puhujan P25 kertomus sisälsi ainoastaan yhdeksän verbiprosessia kun taas puhujan P40 kertomus jopa 51 prosessia. Keskimäärin tutkimushenkilöt toteuttivat 23,5 prosessia kertomuksissaan.

Enimmäkseen tutkimushenkilöt toteuttivat kertomuksissaan materiaalisia verbiprosesseja. Tämän jälkeen eniten toteutettiin mentaalisia ja relationaalisia prosesseja. Toiseksi vähiten tutkimushenkilöt toteuttivat behavioraalisia ja vähiten verbaalisia prosesseja. Kuva 1 havainnollistaa jokaisen prosessityypin osuutta kaikista prosesseista.

Kuva 1. Kertomuksissa toteutettujen prosessityyppien suhteelliset osuudet (ryhmän keskiarvot)

Materiaaliset prosessit

Tutkimushenkilöiden suhteellisesti eniten toteuttama prosessityyppi oli siis materiaaliset prosessit (suhteellisten osuuksien keskiarvo 60,2 prosenttiyksikköä). Ainoastaan tutkimushenkilön P40 kertomus sisälsi enemmän relationaalisia kuin materiaalisia prosesseja. Materiaalisten prosessien suhteellinen osuus kuitenkin vaihteli suuresti: vaihteluväli oli 31,4–77,8 %. Materiaalisilla prosesseilla kuvattiin muun muassa esimerkin 2 osoittamia tekoja ja tapahtumia.

Esimerkki 2. Materiaalisia verbiprosesseja sarjakuvakerronnassa.

Prosessit tummennettu.

P6: 4) *no niin tämä mies ö **pistää** siemeniä maahan*

P8: 11) ***ottaa** variksenpelättimen*

P10: 14) ***käyvät syömässä** siemeniä ja **istuskelevat** pelättimen päällä*

Mentaaliset prosessit

Mentaalisia prosesseja toteutettiin kertomuksissa toiseksi eniten (suhteellisten osuuksien keskiarvo 18,5 prosenttiyksikköä). Myös mentaalisten prosessien määrä vaihteli kertomusten välillä huomattavasti: suhteellisten osuuksien vaihteluväli oli 7,8–35,3 %. Mentaaalisilla prosesseilla puhujat kuvasivat kognitiivista toimintaa, tunnetiloja ja havaintoja esimerkki 3:n esittämällä tavalla.

Esimerkki 3. Mentaalisia verbiprosesseja sarjakuvakerronnassa

P8: 2) (1.9) ja (0.7) **miettii itsekseen** (1.4) (maiskautus) tulevana syksynä satoa

P29: 9) (0.9) *stte se kaveri suut* **suuttuu** uudestaan

P34: 3) (1.9) *sitte se om pois lähös tuolta pellolta ja se* **näkee** noita (1.0) variksiako noi onh

Mentaalisten prosessien avulla puhujat esittivät kertomuksissaan monesti tulkintoja maanviljelijä Ferd'nandin tunteista ja ajatuksista sellaisissakin kohdissa, joissa niitä ei ole selkeästi esitetty kuvissa. Esimerkissä 4 on puhujan P9 tulkinta päähenkilön tunnetilasta ilman varsinaista mentaalista verbiä.

Esimerkki 4. Mentaalinen prosessi ilman mentaalista verbiä

P9: 15) (6.1) *ferdinandinh ö* **närkästys** sen kuin **kasvoi** ja

Myös muutamat muut puhujat toteuttivat mentaalisiksi prosesseiksi tulkitsemiani ilmauksia hyvin omintakeisin sanavalinnoin ja lauserakentein. Esimerkissä 5 on puhujan P36 kuvaus Ferd'nandin hämmennyksestä lintujen saavuttua pellolle.

Esimerkki 5. Omintakeisia ilmauksia mentaalisen toiminnan kuvauksessa

P36: 5) (2.5) *sit maavviljelijän (1.5)* **ajatuksiin** (2.4) *tuli sit* **semmone niinku huutomerkki että mitäs mistäs nyt oikein on kysymys ja**

Relationaaliset prosessit

Relationaalisten prosessien osuus kaikissa kertomuksissa toteutetuista prosessityypeistä oli keskimäärin 15,2 %. Näiden prosessien määrä kertomuksissa vaihteli kaikista eniten, sillä osuuksien vaihteluväli oli 0–49 %. Tähän lukuun vaikutti suuresti puhujan P40 kertomus, jossa oli muista tutkimushenkilöistä poiketen erityisen paljon relationaalisia prosesseja (25 kpl, 49,0 %).

Relationaalisilla prosesseilla puhujat kuvasivat pääasiassa lintuja, tulevaa satoa ja Ferd'nandia. Esimerkissä 6 on poimintoja lintujen ja Ferd'nandin kuvauksista ja esimerkissä 7 tulorakenteilla toteutettuja kuvauksia tulevasta sadosta.

Esimerkki 6. Relationaalisia verbiprosesseja sarjakuvakerronnassa

P31: 8) *et siel* **onki noita variksia tai jotain** (.) **pikkuvisertäjiä** siellä pellollav (0.7) *kaivamassa niitä siemeniä sieltä pois ja* (maiskautus)

P31: 12) ja **on kauhee tyytyväise näkösenä** (viittaa Ferd'nandiin)

Esimerkki 7. Kertomuksissa toteutettuja tulostekijöitä

P9: 7) (2.6) varmasti **näistä tulee kesäksi** (.) **ihania** (.) **vihanneksia** (1.8) kurpitsoja ja herneitä ja (2.0) punajuuria (maiskautus)

P6: 5) (1.6) jak kuvittelee että **siältä tulee oikee** (1.3) **suuri** (0.6) **sato**

Sarjakuvan tarinaa kuljetettiin eteenpäin seuraamalla toisaalta Ferd'nandin siirtymistä paikasta toiseen ja toisaalta seuraamalla häntä tarkkailemassa lintuja eri paikoissa. Tästä syystä kertomukset sisälsivät melko paljon lintujen sijainnin sekä lintujen ja Ferd'nandin suhteen kuvailua, jotka toteutuivat relationaalisten prosessien avulla. Esimerkki 8 on puhujan P31 kertomuksesta kohdasta, jossa Ferd'nand palaa taloon ja katselee ikkunasta pellolla olevia varikseja.

Esimerkki 8. Relationaalinen verbiprosessi lintujen sijainnin kuvailussa

P31

14) (0.8) *sitte se menee kotiin ja kattelee ikkunasta sinne pellolle ni*

15) (.) *siellä **ne linnut on kaikki pellolla** ja (.) parih (.) varista istuu sen linnumpelättimem päällä*

ja (.) loput on kaivaa niitä siemeniä sieltä maasta pois

Behavioraaliset prosessit

Behavioraalisia prosesseja tutkimushenkilöt toteuttivat kertomuksissaan toiseksi vähiten: keskimäärin kaikista prosesseista 5,8 % oli behavioraalisia (vaihteluväli 0–13,6 %). Tässä aineistossa behavioraalisilla prosesseilla kuvattiin Ferd'nandin tarkkailutoimia, esimerkiksi kohdassa, jossa Ferd'nand katselee lintuja ikkunasta, kuten esimerkissä 8, rivillä 14: *kattelee ikkunasta sinne pellolle*. Lisäksi behavioraalisilla prosesseilla kuvattiin käyttäytymistä, johon liittyy jonkinlainen tunnetila esimerkiksi välittämistä tai suuttumista, kuten esimerkissä 9.

Esimerkki 9. Behavioraalisia verbiprosesseja sarjakuvakerronnassa

P9: 13) (.) **linnut eivät siitä välittäneet**

P36: 11) (2.7) *st tää raivostuu tai-tai **menetettää malttinsa** tää maaviljelijä ja*

P37: 17) (2.5) *heppu **ottaa siitä vähän nokkiinsa** ja*

Verbaaliset prosessit

Kaikissa kertomuksissa vähiten esiintyi verbaalisia prosesseja: niitä löytyi ainoastaan kaksi kappaletta (0,3 % kaikista prosesseista). Ensimmäinen kahdesta verbaalisesta prosessista esiintyi puhujan P26 kertomuksessa rivillä 5) (1.7) *ja tuo maaviljelijä (0.6) **huudahti***. Puhuja tuotti tämän

ilmaisun kohdassa, jossa Ferd'nand katselee ikkunasta, kun linnut palaavat variksenpelättimestä huolimatta pellolle syömään siemeniä (ks. liite 2 kuva). Puhuja saattoi tehdä kuvasta sellaisen tulkinnan, että Ferd'nand huudahtaa, tai sitten hän saattoi yrittää elävöittää tarinaansa liittämällä siihen tällaisen ilmauksen. Toinen verbaalinen prosessi esiintyi puhujan P40 kertomuksessa rivillä 4: *ku se näyttää et tää ois iha niinku vettäkin en osaa kyllä sanoa*. Tällä prosessilla puhuja viittasi itseensä eikä sarjakuvan maailmaan.

Kuten substantiivisanaston, myös verbisanaston monipuolisuus vaihteli eri kertomusten välillä huomattavasti, mutta verbisanasto oli kuitenkin substantiivisanastoa merkittävästi monipuolisempi kaikissa kertomuksissa. Vain kerran käytettyjen verbien keskiarvoksi tuli 15 ja mediaaniksi 16. Suhteelliset osuudet vaihtelivat välillä 74–93 %, ja suhteellisten osuuksien keskiarvo oli 82,9 prosenttiyksikköä. Vain kerran käytettyjen verbien keskihajonta oli 5, eli puhujat käyttivät tyypillisimmin 10–20 verbiä ainoastaan kerran. Liitteenä 4 olevasta taulukosta nähdään hapax legomena -suureen arvot kertomuksittain.

Tulosten mukaan puhujat käyttivät kertomuksissaan hieman enemmän spesifejä kuin yleisiä verbejä. Kertomukset sisälsivät keskimäärin 8,3 yleistä ja 9,6 spesifiä verbiä. Yleisten verbien prosentuaalinen osuus oli 47,3 % ja spesifien verbien 52,7 %. Tyypillisimmin tutkittavat tuottivat 5–11 yleistä ja 6–14 spesifiä verbiä. Taulukosta 5 ilmenevät lisäksi yleisten ja spesifien verbien mediaanit, keskihajonnat ja vaihteluvälit. Liitteessä 4 on lisäksi esitetty jokaisen kertomuksen sisältämien yleisten ja spesifien verbien määrät ja prosentuaaliset määrät.

Taulukko 5. Verbisanaston yleisyyden ja spesifisyyden tunnusluvut

	Yleiset verbit	%	Spesifit verbit	%
Keskiarvo	8,3	47,3	9,6	52,7
Mediaani	8		10	
Keskihajonta	2,8		3,9	
Vaihteluväli	4–12	28,6–75	2–15	25–71,4

Useimmin toteutetut yleiset verbit sisälsivät hyvin laajamerkityksisiä ja korkeafrekvenssisia verbejä, kuten *olla*, *mennä*, *lähteä*, *tulla*, *tehdä* ja *saada* (taulukko 6). Useimmin toteutetut spesifit verbit taas olivat merkitykseltään tarkkarajaisia, konkreettista fyysistä tekemistä ilmaisevia verbejä, kuten *kylvää*, *nokkia*, *istuttaa*, *kaivaa*, *huitoa* ja *kuvitella*. Huomionarvoista koko spesifien verbien joukossa on se, että ne sisälsivät useita mentaalista toimintaa edustavia verbejä, kuten *huomata*, *pelätä*, *kuvitella*, *mieltiä*, *välittää*, *keksiä*, *unelmoida* ja niin edelleen. Vain kerran toteutetuista spesifeistä

verbeistä voidaan todeta, että ne sisälsivät erittäin tarkkamerkityksisiä verbejä, kuten *mullata*, *nakertaa*, *huudahtaa*, *napsia*, *hutkia* ja *ripotella*.

Taulukko 6. Kertomuksissa toteutetut yleiset ja spesifit verbit sekä niiden määrät

Yleiset verbit	Määrä	Spesifit verbit	Määrä
<i>olla</i>	56*	<i>huomata</i>	15
<i>mennä, lähteä</i>	19	<i>kylvää</i>	10
<i>tulla</i>	18	<i>nokkia</i>	7
<i>hakea</i>	13	<i>pelätä, istuttaa, kaivaa</i>	6
<i>tehdä, ottaa</i>	12	<i>huitoa, juosta, istua, pystyttää</i>	5
<i>saada, syödä</i>	9	<i>kuvitella, katsella</i>	4
<i>pistää</i>	7	<i>kääntää, miettiä, palata, välittää, kasvaa, huiskia, pukea, suuttua, päättää, napata</i>	3
<i>ajatella, laittaa</i>	6	<i>auttaa, noukkia, keksiä, istuskella, hermostua, saada aikaan, haaveilla, pysyä</i>	2
<i>katsoa</i>	4	<i>mullata, pelottaa, kiivetä, nakertaa, unelmoida, kulua, tottua, harmistua, heilua, mietiskellä, huudahtaa, sitoa, istahtaa, napsia, itää, väsätä, kävellä, tykätä, piitata, löytää, hutkia, pelastaa, rynnätä, syöksyä, tempaista, seurata, raivostua, menettää</i>	1
<i>päästä, nähdä, ajaa, näyttää</i>	3	<i>malittinsa, heitellä, toivoa, pyöriä, työntää, ottaa nokkiinsa, saada selvyys, lukea, ripotella, tiputella, säikytellä, palvella, vetäistä, pelästyä, lentää</i>	
<i>ruveta</i>	2		
<i>sanoa, käydä, tietää, viedä, lyödä, ostaa, myydä, lie, tapahtua, kertoa, rakentaa</i>	1		

* Puhujan P40 kertomuksessa olla verbi esiintyi yhteensä 21 kertaa

5.3 Ajallinen ja paikallinen kehystys

Yleisimmin kertomuksissa viitattiin seuraaviin tarinan konkreettisiin paikkoihin: *maa*, *pelto*, *vaot*, *maanviljelijän mieli* ja *ajatukset*, *linnunpelätin* ja *sen eri osat*, *autotalli/vaja*, *koti/talo* ja *ikkuna*. Kaksi kertojaa toi esille myös sellaisia paikkoja, jotka eivät esiinny kuvasarjassa (esimerkki 10). Ensiesittelyn jälkeen paikkoihin viitattiin usein adverbeilla kuten *siellä*, *sieltä*, *sinne* ja *siihen* (esimerkki 11).

Esimerkki 10. Kertomuksissa esiintyneitä paikkoja, joita ei ole kuvasarjassa. Paikat tummennettu.

P9: 3) (1.6) hän oli ostanut **kaupasta** ö-ö siemeniä jah

P32: 3) (1.0) ja ajatteli jo sitä päivää e kun hän saa (.) sit lähtee **torille** niitä myymää

Esimerkki 11. Ensiesittelyn jälkeen käytettyjä adverbiviittauksia kertomuksen paikkoihin. Paikan substantiivi ja siihen viittaava adverbi on tummennettu.

P6

4) (1.4) *no niin tämä mies ö (1.0) pistää siemeniä **maahan***

5) (1.7) *jak kuvittelee että **siältä** tulee oikee (1.3) suurih (0.6) sato*

Kertojat käyttivät usein paikanilmauksissaan adverbeja samalla tavalla määräisen artikkelin roolissa kuin pronomineja osallistujailmauksissa (ks. luku 5.1). Useat kertojat nimittäin viittasivat paikkoihin ensiesittelyn jälkeen myös kaksiosaisilla ilmauksilla, joihin sisältyi sekä adverbi että sen viittauksen kohteena oleva substantiivi. Esimerkiksi puhuja P31 viittasi useasti kertomuksen paikkoihin tällaisilla ilmaisuilla (esimerkki 12).

Esimerkki 12. Adverbit osoittamassa määräisyyttä paikanilmauksissa. Adverbit ja paikan substantiivi-ilmaukset tummennettu.

P31

14) (0.8) *sitte se menee kotiin ja kättelee ikkunasta **sinne pellolle** ni*

15) (.) ***siellä** ne linnut on kaikki **pellolla** ja (.) parih (.) varista istuu sen linnumpelättimem päällä ja (.) loput on kaivaa niitä siemeniä **sieltä maasta pois***

16) (2.0) *sitte se suuttuu*

17) *ja juoksee (.) **sinne pellolle** ja nappaa sel linnumpelättime maasta*

18) *ja lähtee sillä linnumpelättimellä ajamaa niitä lintuja takaa*

Kertomusten ajallisia kehyksiä rakennettiin käyttämällä pääasiassa aikaa ilmaisevia substantiiveja, adverbeja, adpositioita, konjunktioita ja partikkeleita sekä muunlaisia ajallisia suhteita ilmaisevia rakenteita. Suurimmaksi osaksi kertomusten tapahtumat sijoituivat sarjakuvan nykyhetkeen eli kevätkylvöjen aikaan. Taulukossa 7 nähdään puhujien käyttämät nykyhetkeen viittaavat ajanilmaukset.

Taulukko 7. Ajallista kehystä rakentavat tarinan nykyhetkeen viittaavat ilmaukset

Kieliopillinen rakenne	Ilmaus
Adverbit Partikkelit Konjunktiot	<i>nyt, sitten, ensin, jo, juuri (just) kun</i>
Ajallisia suhteita ilmaisevat rakenteet	<i>sitten kun, juuri kun, siinä vaiheessa, sitten samalla, sillä hetkellä, jonkin ajan kuluttua, kun aika kuluu niin, sen jälkeen kun aika lähtee kylvämään, kevättöiden aika,</i>

Useimmiten puhujat kuljettivat kertomuksensa aikaa eteenpäin *sitten*-adverbin avulla (esimerkki 13).

Esimerkki 13. Kertomuksen ajan kuljettaminen *sitten*-adverbin avulla.

Adverbit tummennettu.

P34

1) p: noh tässon ensin semmonen (1.1) (maiskautus) ukko joka kylvää jotainh (1.3) siemeniä tonnep peltoonh (maiskautus)

2) (2.1) ja haaveilee **sitte** (.) hirveästä vihannessadosta

3) (1.9) **sitte** se om pois lähös tuolta pellolta ja se näkee noita (1.0) variksiako noi onh

4) (1.3) jotkap (.) menee suoraan sinne pellolle syömää niitä siemeniä mitkä se o just sinne pistäny

5) (1.7) no **sitte** se hakeet autotallistah tai jostaiv vajasta tommost (1.9) (maiskautus) tavaraa

6) ja menee pystyttää linnumpelätintä sinneh (nieleskelyä)

7) (2.7) **sitte** se saa sev valmiiksh

8) (0.6) ja kättelee tyytyväisenä et no niinh nyt kaik on pelastettu

Muutamat puhujat viittasivat kertomuksissaan myös tarinan tulevaisuuteen. Taulukossa 8 nähdään puhujien käyttämät tulevaisuuteen viittaavat ajanilmaisut.

Taulukko 8. Tulevaisuuteen viittaavat ajalliset rakenteet

Kieliopillinen rakenne	Ilmaus
Substantiivi-ilmaisut	syksyllä, kesäksi, tulevana syksynä
Adpositiolausekkeet	kesää varten
Muut ajallisia suhteita ilmaisevat rakenteet	jo sitä päivää kun

Kaikki nämä viittaukset kohdistuivat jollakin tavalla sadonkorjuu-aikaan, josta kuvamateriaalin päähenkilö haaveili kuvasarjan toisessa kuvassa (ks. liite 2). Esimerkki 14 esittelee kolme tällaista tapausta.

Esimerkki 14. Sadonkorjuu-aikaan viittaavat ajanilmaisut.

P9

6) (0.8) kylvää siemenet vakoomh

7) (2.6) varmasti näistä tulee **kesäksi** (.) ihania (.) vihanneksiah (1.8) kurpitsoja ja herneitä ja (2.0) punajuuriah (maiskautus)

P10

3) ja unelmoi (0.4) kaikenlaisist kasveista joita hän saa **syksyllä**

4) (0.8) kurpitsaa (1.3) erilaisia kurpitsoja kurkkuja tomaatteja maissia (0.8) suuret on suunnitelmat

P32

2) ja (.) mietti mielessää että (0.5) tuleepa runsas sato

3) (1.0) ja ajatteli **jo sitä päivää e kun** hän saa (.) sit lähtee torille niitä myymää

Tarinoiden kertomuskehukset muodostuivat keskenään hyvin erilaisiksi riippuen siitä, missä määrin puhujat toteuttivat edellä käsiteltyjä ajan ja paikan ilmaisuja. Taulukkoon 9 tiivistin, millä perusteilla ja mihin kertomuskehysten tiiviysluokkaan kertomukset sijoituivat. Tarkemmat luokittelut kertomuksittain ovat nähtävissä liitteessä 5. Kuva 2 esittää kertomusten jakauman kertomuskehysten tiiviiden perusteella.

Taulukko 9. Kertomuskehysten sijoittuminen tiiviysluokkiin. Puhetilanneytyköt ja kehystävät ilmaukset ilmoitettu sen mukaan, kuinka suuressa osassa kertomuksen intonaatioyksiköitä (alla iy) ilmaisuja esiintyy.

Tiiviysluokka	Iy:iden osuus, jossa puhetilanneytyköt	Iy:iden osuus, jossa tarinaa kehystäviä ilmaisuja	Ajan ilmaukset	Paikan ilmaukset	Puhujat
Tiivis	0 – 1/4	yli 1/2 – 1/1	Aika etenee	Hyvä paikallinen kehystys	P23, P26, P31, P32, P34, P35, P36, P40:n loppuosa
Väljä	0 – 3/4	1/2 – 3/4	Ei ajan etenemistä – aika etenee	Muutamia konkreettisia paikkoja – hyvä paikallinen kehystys	P8, P9, P10, P25, P29, P30, P37
Hatara	alle 1/4 – yli 1/2	1/4 – alle 1/2	Ei ajan etenemistä – vähän ajan etenemistä	Ei paikallista kehystystä – vähän paikallista kehystystä	P6, P40:n alkuosa

Tiiviin kehystyksen sisältävässä kertomuksessa puhetilanneytyksiä oli siis enintään neljäsosassa intonaatioyksiköistä. Varsinaisia kertomuskehystä rakentavia ilmaisuja sisältyi puolesta aina kaikkiin kertomuksen intonaatioyksiköihin. Tiiviille kertomuskehykselle luonteenomaista oli myös tuntu siitä, että aika etenee ja tapahtumat sijoittuvat selkeisiin konkreettisiin paikkoihin (esimerkki 15).

Esimerkki 15. Ote kertomuksesta, jossa on tiivis kertomuskehys. Kertomuskehystä rakentavat ilmaisut on tummennettu.

P32

4) (0.6) mut **just kun hän oli sitte istuttanu** ne (1.0) ne siemenet nii (.) tuli variksia **siiehe paikalle** ja (0.7) rupes nokkimaa niitä siemeniä mitä hä **just** oli pistäny **sinne maaha** ja

5) (1.8) no tästä ärtyneenä tää mies haki **sitte** (1.8) (nieleskelyä) **ensim mietittyä** pikkuse et mitä tekis nii

6) (0.8) haki (1.0) kepit

7) ja pystytti ne **maaha** jah haki takij ja lakij

8) ja teki semmosen (0.8) linnumpelättime ja

9) (0.6) ajatteli **no nyt nyt** ainakin niin (0.5) varikset **pysyy kaukana** ja (0.6) siemenet saa kasvaa rauhassa **maassa**

10) (1.2) **kun hän oli päässyt taloon** nii hän katsoi **ikkunasta** sitä linnumpelätintä ja huomasi että

Väljälle kertomuskehykselle luonteenomaista näytti olevan runsaampi puhetilannekytkösten määrä, sillä niitä sisältyi enimmillään 3/4:aan kertomuksen intonaatioyksiköistä. Kertomuskehystä muodostavia ilmauksia taas esiintyi 1/2–3/4:ssa lauseista. Pelkkä puhetilannekytkösten ja kertomuskehystä rakentavien ilmaisujen suhde ei kuitenkaan määritellyt kertomuskehysten tiiviyyttä. Olennaista on tarkastella myös kertomuskehystä rakentavia ilmauksia sinänsä: tarkemmin sanoen sitä, vaikuttaako kertomukseen muodostuvan sekä ajallinen että paikallinen kehystys. Esimerkiksi tässä aineistossa neljä kertomuskehystä (puhujat P9, P10, P30 ja P37) jäi väljäksi, koska ajan eteneminen esitettiin puutteellisesti (Esimerkki 16).

Esimerkki 16. Ote kertomuksesta, jossa ajallisen kehystyksen puutteiden vuoksi kertomuskehys jäi väljäksi.

P37

- 1) p: heppu heittelee siemeniä **vakoon** jah
- 2) (1.5) toivoo saavansa suuren sadonh (nielaisu)
- 3) (2.9) **mielessä** pyörii e tomaatith kurpitsath (1.2) lantut herneeth ja niin edelleen
- 4) (2.5) mutta **kun** hän **lähtee** (0.8) **pellolta kotiaan** (0.6) **kohden**
- 5) (.) huomaa hännä (1.6)
- 6) harakoiden tulevan (1.1) (nielaisu) noukkimaan siemeniä
- 7) (2.8) no heppu tietenkin ajattelee ettäh (1.0) **nytpä** laitetaan harakat **sieltä** (0.9) **muualle** ja
- 8) (1.8) menee **vajaan** hakemaanh (.) keppejä
- 9) (1.0) tekee niistä ristin
- 10) (2.1) työntää senp **pellolle**
- 11) (0.8) ja pukee **ristin** (1.8) **päälle** takinh ja hatunh
- 12) (0.6) eli tekeev variksempelättimen

Toisissa kertomuksissa taas kertomuskehysten väljyyttä selitti paikallisen kehystyksen puutteellisuus, kuten esimerkissä 17 tai paikan viittausten kohteiden epäselvyys, kuten esimerkissä 18.

Esimerkki 17. Ote kertomuksesta, jossa on puutteellinen tapahtumien paikallinen kehystys.
Kertomuskehystä rakentavat ilmaisut tummennettu ja puhetilannekytkökset alleviivattu.

P25

- 3) p: no täs tää mies (.) kylvää jotai siemeniä **tähäm peltoon**
- 4) (0.5) ilmeisesti vihanneksen siemeniä koska (0.8) hän ajattelee **sitte** (1.1) tällasia vihanneksii täs seuraavas kuvassa
- 5) (1.1) **sit** tulee kaks varista (0.6) syömää näitä (1.2) siemeniä
- 6) (2.4) ja **sitte** tää mies tekee tällasen (.) linnump (0.6) pelättimen (naurahtaa)
- 7) (3.6) mttä nää varikset ei pelkää tätä pelätintä koska ne tulee **uudellee tänne pellolle**
- 8) t: nii-i
- 9) p: (7.8) ja **sit** tää mies menee ajamaam pois niitä
- 10) t: selvä on (naurahtaa)

Esimerkki 18. Kertomus, jossa paikan viittausten kohteet ovat epäselviä. Oma tulkinta kertojan puheesta merkattu hakasulkuihin [...], ja epäselvät paikanviittaukset osoitettu tavallisissa suluissa olevalla kysymysmerkillä (?).

P29

- 1) p: täällä tää (0.6) mies hh ky kylvää siemeniä (0.6) **peltoon**
- 2) (0.9) *siinä* toivossa että saish hyvän sadon ja
- 3) (1.1) **st** [sitten] kuitenkin se huomaa
- 4) että ko korpit tulee jah ym napsii ne siemenet ja tota
- 5) (2.1) tää kaveri vähä suuttuu ja (0.8) päättää pystyttääh (0.5) variksempelättimej ja tota noi
- 6) (1.2) o laittaa sen (0.8) **siihen** (?)
- 7) mutta huomaa
- 8) että ne ko korpit tulee uuestaan nokkimaan **sinne** (?) ja ä
- 9) (0.9) **stte** se kaveri suut suuttuu uudestaan
- 10) ja totah menee ja nappaa se variksempelättimen ja
- 11) (.) menee (.) sillä huitomaan ne (.) korpit **pois sieltä** (?)

Hataria kertomuskehysiksi tästä aineistosta löytyi ainoastaan kaksi: puhujan P6 kertomuksesta sekä puhujan P40 kertomuksen alusta (rivit 1–14). Näissä kertomuksissa puhetilannekytköksiä esiintyi vähimmillään alle 1/4:ssa ja enimmillään yli puolessa kertomuksen intonaatioyksiköistä. Kertomuskehystä rakentavia ilmauksia sisältyi vähimmillään neljäsosaan ja enimmillään alle puoleen intonaatioyksiköistä. Näille kahdelle hataralle kertomuskehykselle ominaista oli myös tapahtumien ajallisen ja paikallisen kehystyksen puutteellisuus (esimerkki 19).

Esimerkki 19. Ote kertomuksesta, jossa on hatara kertomuskehys

P6

- 4) (1.4) no niin tämä mies ö (1.0) pistää siemeniä **maahan**
- 5) (1.7) jak kuvittelee että **siilt** tulee oikee (1.3) suurih (0.6) sato
- 6) (2.6) s hän kääntää pään jah (0.5) katselee
- 7) ku linnut syöki siemenet
- 8) (0.6) ja menee hakemaan keppejä jah
- 9) (2.4) pistää (1.0) **maahan** (1.4) linnunpelättimen
- 10) (1.7) ja hän on tyytyväinen siihe
- 11) ja aattelee et **nyt** seh auttaa asiaa ja
- 12) (0.6) mut ei se auta yhtää
- 13) linnut on **siinä** kumminki ei ne sitä pelkää
- 14) (2.2) hän ottaa linnunpelättimen ja
- 15) (1.9) ja ajaa linnut pois sillä (naurahtelua)

Puhujan P40 rakentama kertomuskehys osoittautui hankalasti luokiteltavaksi, koska kertomus vaikutti sisältävän kahdenlaista kertomuskehystyyppiä: sekä hataraa että tiivistä. Kuten edellä mainitsin, luokittelin kertomuksen alussa kertomuskehysten hataraksi ja lopussa (riviltä 15 eteenpäin) tiiviiksi.

5.4 Tulosten yhteenveto: kertomusten maailma

Tämän aineiston kertomusmaailmoja voitaisiin kuvata seuraavalla tavalla: *tarinan päähenkilö tekee materiaalisia tekoja tarinan ajallisessa ja paikallisessa maailmassa*. Tämä luonnehdinta koskee kuitenkin vain kertomuksia, joissa kertomuskehys muodostui tiiviiksi. Väljän tai hataran kertomuskehysten tarinoissa kertomusmaailmaa voisi kuvata seuraavasti: *päähenkilö tekee materiaalisia tekoja epätarkaksi jäävässä fyysisessä tai ajallisessa maailmassa*.

Kertomuksen osallistujat määriteltiin täsmällisesti substantiivein ja tarinan edetessä pronominein, synonyymein sekä hypero- ja/tai hyponyymein. Osallistujailmauksissa toteutetun substantiivisanaston monipuolisuus vaihteli kertomusten välillä suuresti.

Puhujat toteuttivat kertomuksissaan eniten materiaalisia verbiprosesseja, joilla ilmaistiin konkreettista toimintaa ja tekemistä. Toiseksi eniten puhujat toteuttivat mentaalisia verbiprosesseja, jotka kuvasivat kognitiivista toimintaa, tunnetiloja ja havaintoja. Kolmanneksi eniten toteutetuilla relationaalisilla prosesseilla kuvattiin lintuja, tulevaa satoa ja Ferd'nandia sekä tämän ja lintujen keskinäistä paikallista sijoittumista. Behavioraaliset prosessit olivat toiseksi vähiten toteutettu prosessijoukko. Niillä ilmaistiin Ferd'nandin tekemää tarkkailua sekä johonkin tunnetilaan liittyvää käyttäytymistä. Vähiten puhujat toteuttivat verbaalisia prosesseja.

Kertomusten verbisanasto oli substantiivisanastoa huomattavasti monipuolisempaa. Verbisanasto sisälsi myös hieman enemmän spesifejä verbejä kuin yleisiä. Tyypillisimmin puhujat toteuttivat kertomuksissaan 5–11 yleistä ja 6–14 spesifiä verbiä. Huomionarvoista on, että toteutettujen spesifien verbien joukko sisälsi useita erilaisia kognitiivista toimintaa kuvaavia verbejä.

Ajan- ja paikanilmauksilla rakennettava kertomuskehys jäi kahdessa tarinassa hataraksi ja seitsemässä väljäksi. Kahdeksassa tarinassa kertomuskehys muodostui tiiviiksi. Paikallista kehystä rakennettiin täsmällisesti adverbien, pre- ja postpositioiden sekä substantiivi-ilmausten avulla, jotka viittasivat kertomuksen konkreettisiin paikkoihin. Ajallista kehystä muodostettiin käyttämällä substantiiveja, adverbeja, konjunktioita, partikkeleita sekä erilaisia ajallisia suhteita ilmaisevia rakenteita. Pääasiassa ajanilmaukset viittasivat joko tarinan nykyhetkeen tai tulevaisuuteen.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten pohdinta

Substantiivisanasto

Tutkimustulosteni mukaan terveille nuorille aikuisille on tyypillistä esitellä kertomuksensa osallistujat täsmällisesti substantiivein tai erisnimin ja viitata myöhemmin näihin pronominein. Samankaltaisia tuloksia sai myös Korpijaakko-Huuhka (2003, 82) tutkiessaan seitsemän 60–82 -vuotiaan normaalipuhujan kertomuksia sekä Kaipainen (2011, 30) tarkastellessaan 52:n niin ikään suomenkielisen terveen aikuisen kerrontaa. Poikkeuksen tämän tutkimuksen aineistossa muodosti puhuja P40, joka kertomuksensa alussa määritteli ainoastaan pääosallistujan, eli maanviljelijä Ferd'nandin. Muiden osallistujien määrittely jäi kuvailun tasolle, mikä luultavimmin johtui siitä, että kertomuksen aihe ei hahmottunut puhujalle heti alussa.

Niin tässä kuin Korpijaakko-Huuhkan (2003, 85, 110–117, 163–164) sekä Kaipaisen (2011, 31) tutkimuksissa terveet aikuiset viittasivat kertomuksen myöhemmissä vaiheissa osallistujiin myös toistamalla substantiivin/erisnimen tai käyttämällä hypero- ja/tai hyponyymejä sekä synonyymejä. Myös Korpijaakko-Huuhkan ja Lindin (2012) tutkimien suomalaisten ja norjalaisten yli 50-vuotiaiden normaalipuhujien sarjakuvakertomuksissa osallistujaviittaukset toteutuivat samoilla kielen keinoilla.

Osallistujailmausten toteuttamiseen käytetyn substantiivisanaston monipuolisuus näytti tässä aineistossa vaihtelevan merkittävästi, sillä sanaston monipuolisuutta mittaavan hapax legomena -suureen vaihteluväli oli 1–20. Toisin sanoen puhujat käyttivät kertomuksissaan vähimmillään yhtä ja enimmillään 20 substantiivia kerran. Suureen vaihteluun on osaksi saattanut vaikuttaa kertomusten pituuserot ja puhujien erilaiset kerrontatyylit. Saman laajuista vaihtelua havaitsi muun muassa Kaipainen (2011, 24) tutkimuksessaan. Siinä alle 60-vuotiaiden puhujien substantiivien hapax legomenan vaihteluväli oli 2–22.

Tulosten mukaan näyttäisi siltä, että nuoret aikuiset käyttävät tämän kaltaisessa kerrontatehtävässä keskimäärin kahdeksaa substantiivia kerran. Muissa tutkimuksissa on saatu hieman erilaisia tuloksia. Esimerkiksi Kaipaisen (2011, 24) aineistossa nuorten aikuisten vain kerran käyttämien substantiivien keskiarvo oli 12,1 ja mediaani 14,5. Näiden lukujen osalta tämän tutkimuksen tulokset ovat lähempänä Kaipaisen tutkimuksen 40–59 -vuotiaiden tutkimushenkilöiden joukkoa kuin alle 40-vuotiaiden joukkoa. 40–59 -vuotiaiden käyttämien substantiivien hapax legomenan keskiarvo oli 10,4 ja mediaani 9,5.

Substantiivisanaston monipuolisuus ei siis tässä aineistossa ollut kovin suurta. Substantiivisanaston yksipuolisuus on kuitenkin mielestäni luonnollista, kun ajatellaan, kuinka monta erilaista nimitystä aiheena olleen kertomuksen eri osallistujille on käytettävissä. Poikkeuksiakin esiintyi: esimerkiksi puhujan P40 kertomuksessa esiintyi 20 substantiivia kerran, mikä on paljon verrattuna muihin kertomuksiin. Tosin on otettava huomioon, että kyseinen kertomus poikkesi muista merkittävästi siinä, että maanviljelijää lukuun ottamatta osallistujat eivät hahmottuneet puhujalle, ja hän joutui ikään kuin arvailemaan niitä. Tämä luonnollisesti lisää kerran käytettyjen substantiivien määrää.

Verbisanasto

Tulosteni perusteella terveet nuoret aikuiset rakentavat kerrontaansa pääasiassa kuvailemalla konkreettisia toimintoja ja tapahtumia, osallistujien ajattelua, tuntemista ja havaitsemista sekä sitä, mikä, millainen tai missä joku asia tai osallistuja on. Jonkin verran kerronnassa kuvaillaan myös ihmisille tyypillistä käyttäytymistä eli toteutetaan behavioraalisia prosesseja.

Kerronnan kohteena olleen kuvamateriaalin aihe ja tyyppi ovat todennäköisesti vaikuttaneet siihen, missä suhteissa puhujat toteuttivat eri verbiprosessityyppejä. Koska kuvissa esitetään hyvin konkreettista tapahtumaa (kevätkylvöt) ja siihen liittyvää toimintaa (siementen kylvämistä, pelättimen pystyttämistä, lintuja syömässä siemeniä ja niin edelleen), on luonnollista, että materiaalien prosessien osuus toteutetuista verbiprosesseista on suuri. Jos sama tutkimus tehtäisiin toisen tyyppisellä kuvamateriaalilla, esimerkiksi sellaisella, jossa kuvien lisäksi on puhekuplia, voisivat prosessityyppien osuudet olla hyvin erilaiset. Esimerkiksi päähenkilön yksinpuhelun kuvaamisen myötä voisi kuvitella ainakin verbaalisten prosessien osuuden kasvavan.

Mentaaliset verbiprosessit sijoittuivat toiseksi eniten toteutetuksi prosessiryhmäksi materiaalien jälkeen. Tämä oli odotettavissa niin Korpijaakko-Huuhkan (2003, 82–83) tutkimuksen kuin myös aiheena olleen sarjakuvan perusteella. Kuvasarjan tapahtumia seurataan päähenkilö Ferd'nandin näkökulmasta ja hänen kokemustensa kautta. Näin ollen on luonnollista, että puhujat viittasivat usein Ferd'nandin ajatusmaailmaan, tunteisiin ja havaintoihin. Monen puhujan oli ehkä helppo samaistua Ferd'nandin kokemuksiin.

Relationaalisten prosessien runsas käyttö on myös ymmärrettävää kuvamateriaalin näkökulmasta. Tutkimushenkilöt kuvasivat kertomuksissaan usein lintuja, tulevaa satoa, Ferd'nandia ja pelätintä. Toisaalta tarinaa oli myös mahdollista kuljettaa eteenpäin kuvailemalla Ferd'nandin ja lintujen sijoittumista ja liikkumista tarinan ympäristössä sekä suhteessa toisiinsa. Relationaalisten prosessien toteutus vaihteli kuitenkin huomattavasti kertomusten välillä: suhteellinen vaihteluväli oli 0–49 %. Tähän lukuun vaikutti olennaisesti puhujan P40 kertomus, jossa on muista koehenkilöistä poiketen

erityisen paljon relationaalisia prosesseja (25 kpl, 49 %). Tämä johtuu siitä, että puhuja P40 ainoastaan kuvailee kuvien sisältöjä pitkään kerronnassaan. Tämä yhden henkilön käyttämä suuri määrä relationaalisia prosesseja ei kuitenkaan vaikuttanut siihen, missä suhteessa prosessiluokat esiintyivät koko aineistossa.

Behavioraalisten prosessien luokka jäi tässä aineistossa toiseksi pienimmäksi, mikä on linjassa Korpijaakko-Huuhkan (2003, 82–83, 149) tutkimustulosten kanssa. Tyypillisimmin behavioraalisilla prosesseilla kuvattiin Ferd'nandia tarkkailemassa lintuja tai ilmaistiin tunteiden aiheuttamia reaktioita. Verbaalisia prosesseja aineistossa esiintyi ainoastaan kaksi kappaletta. Se, että sarjakuvassa ei ole minkäänlaista puhetta tai tekstiä, on epäilemättä vaikuttanut verbaalisten prosessien vähyteen.

Materiaalisten, mentaalisten ja relationaalisten prosessien pääasiallinen toteutus näyttää olevan tyypillistä normaalipuhujille sarjakuvakerronnassa. Esimerkiksi Korpijaakko-Huuhkan (2003, 82–84, 149) tutkimuksessa nämä nousivat ikäverrokkien eniten toteuttamiksi prosessiryhmiksi. Samassa tutkimuksessa Korpijaakko-Huuhka havaitsi myös, että mitä väljempi kertomuskehys oli kyseessä, sitä useammin kertomus sisälsi relationaalisia prosesseja. Tutkija pohtikin työssään, että kun puhuja keskittyy kerronnassaan kuvailemaan osallistujien olemassaoloa tai sijainteja, muodostuu kertomukseen hatara kertomuskehys, mikä saattaa osoittaa sitä, että puhuja ei ole pystynyt tarpeeksi irtautumaan tutkimushetkestä, aiheena olevasta kuvamateriaalista ja vuorovaikutuksesta tutkijan kanssa. Tätä ilmiötä tarkastelen tarkemmin kertomuskehysten pohdinnassa.

Verbisanasto oli tässä aineistossa huomattavasti monipuolisempaa kuin substantiivisanasto. Todennäköisesti tämä johtuu siitä, että tekemistä ja toimintaa kuvaamaan on käytettävissä useampia, merkitykseltään hieman erilaisia verbejä kuin tekijöille ja toimijoille on substantiiveja. Samansuuntaisia tuloksia normaalipuhujien verbisanaston monipuolisuudesta on saatu myös muista tutkimuksissa. Esimerkiksi Kaipaisen (2011, 26) tutkimuksessa alle 40-vuotiaiden puhujien joukko toteutti kertomuksissaan keskimäärin 14,9 verbiä vain kerran. Joukon mediaani oli myös 16 ja vaihteluväli 8–23.

Verbisanaston monipuolisuutta hieman iäkkäämpien aikuisten kerronnassa ovat tutkineet Lind, Kristoffersen, Moen ja Simonsen (2009). Tutkimuksessaan he tarkastelivat neljän yli 55-vuotiaan terveen norjalaisen kuvastakerrontaa. Heidän tulostensa mukaan kertomuksissa keskimäärin 65,2 % verbeistä oli sellaisia, jotka esiintyivät kertomuksessa vain kerran. Heidän aineistossaan verbisanaston monipuolisuus oli siis pienempi kuin tämän tutkimuksen aineistossa. Tutkimusryhmien ikäerojen perusteella voisi siis ajatella, että verbisanasto köyhtyy ikäännyttäessä. Näin ei kuitenkaan

kaikkien tutkimusten valossa voida sanoa, sillä sanaston on kokonaisuudessaan päinvastoin todettu laajentuvan läpi elämän (Alberts, 1993, 263; Kaipainen, 2011, 33–34; Labov & Auger, 1993, 115; Maxim & Bryan, 1994, 34; Verhaeghen, 2003). Näitä tutkimustuloksia ei kuitenkaan voida suoraan verrata toisiinsa, sillä tutkimusmenetelmät erosivat toisistaan huomattavasti. Norjalaisten työryhmä käytti aineistonkeruun elisitointikeinona ainoastaan yhtä kuvaa eikä kuvasarjaa niin kuin tässä tutkimuksessa. Lisäksi norjalaisten tutkimusjoukko koostui ainoastaan neljästä henkilöstä.

Tutkimustulosteni mukaan nuoret aikuiset toteuttavat kertomuksissaan enemmän tarkkamerkityksisiä, spesifejä verbejä kuin yleisiä, laajamerkityksisiä verbejä. Aiheen vähäisestä tutkimuksesta huolimatta löytyy tutkimustuloksia, jotka viittaavat samaan ilmiöön. Esimerkiksi Korpijaakko-Huuhka ja Lind (2012) havaitsivat tutkimuksessaan verbien osalta, että suomalaisten ikäverrokkien kertomuksissa keskimäärin 21 % verbeistä ja norjalaisten ikäverrokkien kertomuksissa 12 % verbeistä oli niin sanotusti semanttisesti köyhiä eli yleisiä verbejä. Näin ollen suomalaisten kertomuksissa 79 % ja norjalaisten kertomuksissa 88 % verbeistä oli niin kutsuttuja spesifejä eli semanttisesti rikkaita verbejä.

Kaipainen (2011, 26) havaitsi, että eri-ikäistenkin terveiden aikuisten verbisanaston laadussa on eroja. Hänen tulostensa perusteella eniten yleisiä verbejä käyttävät yli 60-vuotiaat normaalipuhujat ja vähiten 40–59 -vuotiaat. Nuorten aikuisten joukko sijoittui yleisten verbien toteutuksen suhteen edellä mainittujen ryhmien väliin. Joissakin tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että vielä 80–95 -vuotiaat ikäihmisetkin käyttävät vaativaa käsitteellistä sanastoa (ks. esim. Ulatowska, Chapman, Highley & Prince, 1998).

Tässä tutkimuksessa seitsemän käytetyintä yleistä verbiä olivat *olla*, *mennä*, *lähteä*, *tulla*, *hakea*, *tehdä* ja *ottaa* (ks. luku 5.2). Kaikki verbit ovat mitä ilmeisimmin sekä usein käytettyjä että sellaisia verbejä, joilla voidaan ilmaista hyvin monenlaisia asioita. Spesifit verbit taas olivat merkitykseltään tarkempia ja niiden käytölle on tietty sopiva konteksti, jossa ne tulevat ymmärretyiksi (esimerkiksi *nokkia*, *huiskia*, *napata*, *nakertaa*, *ripotella* jne.). Mielenkiintoista tässä aineistossa toteutetuissa spesifeissä verbeissä on se, että niistä suuri osa kuvaa jonkinlaista kognitiivista toimintaa. Tämä viittaa siihen, että nuoret aikuiset ilmaisevat kertomuksissaan käsityksiään siitä, minkälaisen kognitiivisten toimintojen perusteella päähenkilöt tekevät ja toimivat niin kuin toimivat. Toisin sanoen runsaan kognitiivisten verbien käytön taustalla on jo lapsuudessa kehittynyt mielen teoria eli ymmärrys toisten ihmisten mielentiloista (uskomukset, halut ja tiedot), jonka perusteella voidaan selittää ja ennakoida toisten käyttäytymistä (ks. esim. Miller, 2006).

Kertomuskehys

Kertomuskehysten tiiviys vaihteli kertomusten välillä merkittävästi. Aineiston 16:sta kertomuksesta kahdessa oli hatara kertomuskehys, seitsemässä väljä ja kahdeksassa tiivis (puhujan P40 kertomus laskettu sekä hatarien että tiiviiden kertomusten joukkoon). Myös Korpijaakko-Huuhkan (2003, 163) tutkimuksessa kertomuskehysten tiiviys vaihteli puhujien välillä huomattavasti. Vaikuttimia sille, että seitsemän kertomuskehystä jäi väljäksi (ja kaksi hataraksi) saattaa olla monia, mutta yksi sellainen on voinut olla aiemminkin mainittu puhujan kyky irrottautua tutkimustilanteesta kerronnan ajaksi (ks. Korpijaakko-Huuhka, 2003, 82–84). Tämä ilmenee siinä, kuinka paljon kertomukseen sisältyy puhetilannekytköksiä. Tulosten mukaan väljän kertomuskehysten sisältävissä kertomuksissa puhetilannekytköksiä esiintyi 0–75 %:ssa kaikista kertomuksen intonaatioyksiköistä/lauseista. Esimerkiksi sellaisten puhetilannekytköksiä sisältävien ilmausten kuin *tämä mies, tuo herra, nuo varikset* käyttö kertoo, että puhuja viittaa sekä hänen itsensä että tutkijan nähtävissä oleviin kuviin. Tämä osoittaa, että puhuja kertoo tarinaa tutkijalle eikä, niin kuin tehtävänanto ohjeisti, sellaiselle ihmiselle, joka ei ole koskaan ennen nähnyt kyseistä kuvasarjaa. Puhujat eivät siis ole täysin kyenneet irtautumaan tutkimustilanteen kontekstista.

Yksi syy normaalipuhujien väljille tai hatarille kertomuskehyksille saattaa olla myös puhujan varmuus tarinan tulkinnasta, kuten Korpijaakko-Huuhka (2003, 81) tutkimuksessaan pohti. Hänen tutkimuksessaan nimittäin normaalipuhujat, joiden kertomuskehykset muodostuivat väljiksi, näyttivät suhtautuvan epävarmasti omaan tulkintaansa tarinasta. Lisäksi epävarmasti kerrontaansa suhtautuvat normaalipuhujat sisällyttivät kertomuksiinsa enemmän kuvasta toiseen siirtymistä kuvaavia, niin kutsuttuja jatkavia rakenteita (esim. *tässä sitten, sitten täällä* jne.), jotka ovat myös eräänlaisia puhetilannekytköksiä.

Toisaalta väljien/hatarien kertomuskehysten suureen määrään on voinut vaikuttaa myös muut seikat, kuten tilanteen muodollisuus tai luonnottomuus, kuvamateriaalin aiheen tuttuus ja motivoivuus tai tutkimushenkilöiden ominaisuudet. Nämä ovat kuitenkin enemmän tutkimusmenetelmää koskevia seikkoja, joita käsittelen myöhemmin menetelmän pohdinnassa.

Tässä aineistossa erityisesti kertomuskehysten erilaisuus ilmentää kielenkäytön normaalivariaatiota. Kertoja voi esimerkiksi jättää kertomuksestaan pois olennaista tietoa tapahtumien ajallisesta ja/tai paikallisesta maailmasta, kuten osa tutkimushenkilöistä teki (esim. P6, P8, P9, P29, P30 ja P40 alkuosa). Tästä huolimatta kertomukset säilyivät ymmärrettävinä. Näistä kertomuksista välittyi puuttuvasta tiedosta huolimatta melko hyvä yleiskuva tarinasta, mutta joihinkin muihin kertomuksiin verrattuina niitä voisi luonnehtia tarinoina köyhemmiksi ja yksipuolisemmiksi. Toiset kertojat taas

saattavat lisätä kertomuksiinsa kontekstiin sopivaa informaatiota kuvamateriaalin ulkopuolelta. Esimerkiksi puhujat P9 ja P32 viittasivat kertomuksissaan sellaisiin asioihin, joita ei kuvamateriaalissa ole esitetty. Puhuja P9 mainitsee kaupan, josta Ferd'nand on käynyt ostamassa siemenet, ja tulevan kesän, jolloin Ferd'nand saa nauttia tuoreesta sadosta. Puhuja P32 taas kertoo maanviljelijän haaveilevan ajasta tulevaisuudessa, jolloin tämä voi mennä torille myymään kasvattamiaan vihanneksia. Näissä kahdessa kertomuksessa ei esiintynyt lainkaan puhetilannekytköksiä, ja kertomuksista saa ylipäättään sen vaikutelman, että kertoja on uppoutunut tarinan maailmaan. Tätä kuvastaa myös kertomuskehys, joka puhuja P32:lla muodostui tiiviiksi. Valitettavasti puhujan P9 kertomuskehys jäi kuitenkin ajallisen kehystyksen puutteista johtuen väljäksi. Joka tapauksessa voidaan päätellä, että tarinaan sopivan, kuvamateriaalin ulkopuolisen informaation esittäminen kuvastaa myös kertojan kykyä irrottautua tutkimustilanteesta ja uppoutua kerrontatehtävään, mikä luonnollisesti vaihtelee normaalipuhujien keskuudessa. Tämä ilmiö erotteli esimerkiksi Korpijaakko-Huuhkan (1995, 51–59, ks. luku 2.3) lisensiaatintyössään tutkimia normaalipuhujien sarjakuvakertomuksia.

6.2 Tutkimusmenetelmän pohdinta

Tutkimusaineiston keräystavalla on todennäköisesti ollut vaikutuksensa työn tuloksille. Aineisto on kerätty vuonna 1987, Helsingin yliopistollisen keskussairaalan Puhe- ja äänihäiriöiden poliklinikalle tutkimuksiin ja puheterapiaan ohjautuneilta henkilöiltä. Tutkimushenkilöiden joukko on alun perin kerätty muiden tutkimusten verrokkiryhmäksi, ja sen vuoksi heidän valinnassaan ei ole ollut tarpeen noudattaa tarkempaa kriteeristöä (ks. luku 4.1). Tästä johtuen tutkimusjoukkoni oli melko moninainen; tutkimushenkilöiden iät vaihtelivat 20 ja 39 ikävuoden välillä ja heidän koulutustaustansa olivat hyvin erilaisia (ks. esim. koulutuksen vaikutuksesta sanaston laajuuteen Juncos-Rabadan, Pereiro & Rodriguez, 2005; Clark-Cotton, Williams, Goral & Obler, 2007). Yhteistä tutkimushenkilöille oli se, että heistä kaikki toimivat tutkimustilanteen aikaan ammateissa, joissa vaaditaan päivittäistä puheen välityksellä käytävää kommunikointia, joidenkin, kuten perhepäivähoitajien ja opetusavustajan kohdalla vieläpä äänenkäytöllisesti haastavissa olosuhteissa (ks. liite 1).

Vaikka tutkimushenkilöistä 12 olivat naisia ja kuusi miehiä, ei sukupuoli todennäköisimmin ole vaikuttanut tutkimustuloksiin, sillä sukupuolen ei ole havaittu merkittävästi vaikuttavan kerrontataitoihin (Mackenzie, 2000). Naisten suurempaan edustukseen tutkimusjoukossa on todennäköisesti vaikuttanut se, että naisilla esiintyy tyypillisesti miehiä enemmän äänihäiriöitä ja he

myös hakeutuvat hoitoon miehiä yleisemmin (Aronson & Bless, 2009, 8). Tutkimusjoukko oli myös kokonaisuutena pieni, minkä vuoksi tulosten yleistettävyyteen tulee suhtautua varauksella.

Tutkimushenkilöiden erilaisuus näkyi selvästi kertomuksissa. Todennäköisesti tutkimushenkilöiden erilaiset taustat ja kielenkäytön tottumukset ovat vaikuttaneet muun muassa kertomusten pituuksiin ja kerronnan seikkaperäisyyden asteeseen. Tämä taas näkyy osallistujailmausten ja verbiprosessien määrissä sekä kunkin kertomuskehityksen laadussa.

Tulosten yleistettävyyttä heikentää myös se, että tilanteet, joissa tutkimukseni aineisto on aikoinaan kerätty, eivät ole olleet tutkittaville täysin luonnollisia. Vaikka tutkimusasetelma pyrittiin laatimaan mahdollisimman luonnolliseksi, sitä ei kuitenkaan voida suoraan verrata tutkimushenkilön arkipäiväisiin keskustelutilanteisiin (ks. esim. Coupland, Coupland & Giles, 1991, 20). Tutkimuksen tekeminen kuitenkin edellyttää jossain määrin kontrolloituja olosuhteita, ja täysin luonnollisen tilanteen järjestäminen on käytännössä lähestulkoon mahdotonta.

Työn luotettavuuteen ja toistettavuuteen luultavasti eniten vaikutti ilmausten luokittelu. Luultavasti suomen kieltä eri lähtökohdista käsittelevät ammattilaiset (esim. logopedit ja lingvistit) luokittelevat ilmauksia eri tavoin, eikä vakiintuneita käytäntöjä luokitteluun ole olemassa. Joku toinen samanlaista tutkimusta tehdessään voisi tulla esimerkiksi verbiprosessien tai kertomuskehysten tiiviiden luokittelussa hyvinkin erilaisiin johtopäätöksiin. Yhteistyö suomalaisen lingvistiikan asiantuntijan kanssa olisi varmasti hyödyllistä tämän tyyppiselle tutkimukselle.

Osallistujailmausten luokittelu oli suhteellisen yksinkertaista ja helppoa, mutta verbiprosessien ja olosuhdeilmausten luokittelu oli ajoittain ongelmallista. Verbiprosessien kohdalla vaikeudet syntyivät useimmiten sellaisista tapauksista, joissa prosessin olisi voinut luokitella useampaankin eri prosessiluokkaan. Olosuhdeilmaisut olivat omalla tavallaan vaikeita luokiteltavia. Esimerkiksi kytkevien ja kehystävien ilmaisujen toisistaan erottaminen tuntui toisinaan hankalalta, ja joskus taas sellaisten pienten sanojen kuin 'jo' tai 'nyt' merkitysvivahteiden erottaminen oli vaativaa. Luokittelua sekoittivat myös tapaa ja syytä ilmaisevat lausahdukset, jotka sinänsä kuuluvat olosuhteita kuvaaviin ilmaisuihin mutta jotka päätin jättää tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Suurimmat haasteet tässä tutkimuksessa olivat kertomuskehysten määrittelyssä. Määrittelyssä toteutin Korpijaakko-Huuhkan (2003, 56–57, 78–81) väitöstyössään käyttämää tapaa, jonka perusteella laskin kuinka monessa intonaatioyksikössä esiintyi puhetilanteeseen kytkeviä ja kertomusta kehystäviä olosuhdeilmauksia. Näin sain jokaiselle kertomukselle kaksi suhdelukua, jotka ilmoittavat, kuinka suuressa osassa intonaatioyksiköitä rakennetaan ajallis-paikallista kehystä ja kuinka suuressa osassa kerronta kytkeytyy puhetilanteeseen. Tämä ei kuitenkaan yksinään vielä

kertonut, kuinka tiivis kertomuskehys on. Suhdelukujen lisäksi tarkastelin ajan ja paikan ilmausten määriä erikseen, ja vasta tämän jälkeen luokittelin kertomuskehysten johonkin kolmesta luokasta. Koska ajan ja paikan ilmausten määrille ei ole vakiintuneita normeja, on kertomuskehysten luokittelu melko subjektiivista. Tästä syystä joku muu voisi samaa tutkimusta tehdessään päätyä erilaisiin tuloksiin.

Mielestäni kertomuskehysluokittelu ei välttämättä kuvannut tutkittavien kerrontataitoja parhaalla mahdollisella tavalla, koska useimmat aineiston (kertomuskehykseltään) väljiksi tai jopa hatariksi luokitellut kertomukset tulisivat mitä luultavimmin arjen keskustelutilanteissa melko hyvin ymmärretyiksi – ajallisen ja paikallisen kehystyksen puutteista huolimatta. Tämän kaltaisia luokituksia tulee kuitenkin kehittää, jotta ensinnäkin saamme jonkinlaiset normit eri ikäluokkien kielenkäyttötaidoille ja toiseksi, jotta voimme vertailla eri ikäluokkien edustajien tai terveiden ja sairastuneiden kielenkäyttötaitoja keskenään.

Aineiston kertomukset olivat kaikki keskenään erilaisia, mutta erityisen selvästi muista erottui yksi kertomus. Puhujan P40 kertomus oli erityinen sen vuoksi, että se aiheutti sekä päänvaivaa että oivalluksia. Kertomuksen ilmaisujen luokittelu ja analyysi oli suureksi osaksi hankalaa ja aikaa vievää. Myönteisellä tavalla erityiseksi kertomuksen teki se, että siinä oli samaan aikaan esimerkki sekä köyhästä ja puutteellisesta että rikkaasta ja täydestä kertomuksesta. Kertomuksen alussa puhuja esitteli selkeästi ainoastaan päähenkilön ja kuvaili parhaan ymmärryksensä mukaan muita, hänelle vaikeasti hahmottuvia osallistujia. Myös tarinan tapahtumat olivat alussa puhujalle epäselviä, ja kertomuskehys jäi alun osalta hyvin hataraksi. Kun puhuja oivalsi, että maanviljelijä pystyttää variksenpelätintä, pystyi hän ilmeisesti päättämään tarinan teeman ja kontekstin, mikä auttoi häntä tunnistamaan muut osallistujat, teot ja tapahtumat ja jopa muodostamaan ehyen ja tiiviin kertomuskehysten tarinan loppuosaan.

Kertomuksen jättämistä pois aineistosta olisivat puoltaneet sellaiset tuloksia mahdollisesti vääristävät seikat, kuten sen poikkeava pituus ja muihin kertomuksiin nähden suuri relationaalisten prosessien toteutus. Päätin kuitenkin säilyttää kertomuksen aineistossa, sillä mielestäni se oli mainio esimerkki siitä, miten henkilö kertoo tarinaa kuvasarjasta, kun sarjakuvalla tyypillinen kertomuksen skeema ei ole entuudestaan tuttu. Toisaalta se myös kuvasi hyvin sitä, miten tarinan kerronta muuttuu, kun skeema hahmottuu puhujan mieleen. Lisäksi en nähnyt tarpeelliseksi poistaa kertomusta aineistosta, koska se ei kuitenkaan vääristänyt tuloksia merkittävällä tavalla. Kertomus myös osaltaan edustaa sitä normaalivaihtelua, joka tutkimushenkilöiden kerrontataidoissa oli muutenkin havaittavissa.

Puhuja P40 mainitsi kertomuksensa yhteydessä, että hän ei ole juuri koskaan lukenut sarjakuvia, minkä vuoksi sarjakuvan tapahtumat eivät ehkä hahmottuneet hänelle heti kerronnan alussa. Tämä osoittaa sitä, että tällaista tutkimusta tehtäessä ei voida olettaa, että kaikki aikuiset ovat tottuneet lukemaan sarjakuvia. Jatkossa tulisikin varmistaa, että kaikki tutkimushenkilöt osaavat muodostaa kertomuksen sarjakuvasta. Eräs keino tähän voisi olla tutkimushenkilön kerrontataidon varmistaminen ennen varsinaista tutkimuskerrontaa. Näin tekivät esimerkiksi Wright, Capilouto, Srinivasan ja Fergadiotis (2011) tutkimuksessaan. Ennen kuin tutkimushenkilö kertoi oman tarinansa kuvasarjasta, koulutettu tutkija näytti tälle mallia kertomalla toisesta kuvasarjasta.

On myös mahdollista, että sarjakuvan aihe – kevätkylvöt – ei ollut puhuja P40:lle tuttu. Siksi olisi tärkeää valita sellainen sarjakuva tutkimusmateriaaliksi, joka olisi mahdollisimman tuttu ja arkipäiväinen, ja josta mahdollisimman monella henkilöllä olisi omakohtaista kokemusta.

6.3 Työn kliininen merkitys ja jatkotutkimusaiheita

Normaalin ikääntymisen aiheuttamien kielellisten muutosten tunteminen on olennaista, jotta osaamme erottaa ne patologisista, esimerkiksi dementoivien sairauksien aiheuttamista muutoksista (Korpijaakko-Huuhka & Klippi, 2008). Aikuisuudessa tapahtuvaa kielenkäytön kehittymistä on tähän mennessä tutkittu hyvin vähän sen pitkään vallalla olleen oletuksen vuoksi, että kielelliset taidot kehittyvät varhain ja pysyvät muuttumattomina vanhuuteen asti (Alberts, 1993, 262). Tällä hetkellä kuitenkin tiedetään, että kielenkäyttötaidot jatkavat kehitystään läpi aikuiselämän, vaikkakin hitaammin ja pienemmässä mittakaavassa kuin lapsuudessa (Maxim & Bryan, 1994, 3; Worrall & Hickson, 2003, 8). Jotta saisimme esille kielellisten taitojen koko kehityskaaren, tulisi kielenkäyttötaitoja tutkia myös aikuisuuden eri ikävaiheissa. Tämä tutkimus tarjoaa omalta osaltaan tietoa siitä, miten normaalisti ikääntyvät nuoret aikuiset käyttävät kieltä kerronnan diskurssissa. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää niin normaalien kielellisten ikämuutosten kuin aikuisten patologisten kielihäiriöiden tutkimuksessa ja diagnosoinnissa.

Jatkotutkimusta tarvitaan luonnollisesti aikuisuuden eri ikävaiheista. Esimerkiksi samalla menetelmällä tehty pitkittäistutkimus, jossa tarkasteltaisiin samojen tutkimushenkilöiden eri aikoina tuottamia kertomuksia, olisi todennäköisesti erittäin hyödyllinen kerronnan normaalien ikämuutosten kartoittamisessa. Joidenkin tutkijoiden mukaan pitkittäistutkimus onkin ainoa oikea tapa selvittää ikääntymisen kielenkäyttötaitoihin aiheuttamia muutoksia (ks. Salthouse, 2000, 468–469). Pitkittäistutkimusten toteuttaminen on kuitenkin käytännössä monesti hankalampaa kuin poikkileikkauksellisten tutkimusten.

Lisää tutkimusta tarvittaisiin myös kielenkäytön normaalivaihtelua aiheuttavista tekijöistä. Esimerkiksi koulutuksella on havaittu olevan vaikutusta sanaston laajuuteen (Kemper, ym. 2000; Juncos-Rabadán, ym. 2005), kerrontaan (Juncos-Rabadán, 1996) sekä kuvastakerrontatehtävästä suoriutumiseen (Mackenzie, 2000). Tämän vuoksi olisi tarpeellista tarkemmin tutkia koulutustason vaikutusta kielenkäyttötaitoihin, esimerkiksi kertomusmaailman rakentumiseen ja kertomuskehysten tiiviyyteen. Mielenkiintoista olisi myös tutkia sitä, miten erilaiset työtehtävät ja työn vaatimukset vaikuttavat aikuisten kielenkäyttötaitoihin.

Tähän työhön ei sisällytetty kertomusten pituuksien tarkastelua, mutta sen tarkastelu olisi ollut hyödyllistä muun muassa tulosten vertailtavuuden kannalta (vrt. esim. Kaipainen, 2011). Kertomuksen ajallisen keston ja sanamäärän tarkastelu voisi olla yksi väline kielenkäytön normaalivaihtelun kuvaamiseen. Mielenkiintoista olisi myös tarkastella lisääntykö ikääntyneillä havaittu, niin kutsuttu vuolaspuheisuus ja aiheesta syrjähtely kerronnassa läpi aikuisuuden (ks. esim. Arbuckle, ym., 2000; Bortfeld, ym., 2001; Ceccaldi, ym., 1996; James, ym., 1998).

LÄHTEET

- Alberts, J. (1993). Language development. Teoksessa R. J. Kastenbaum (toim.) *Encyclopedia of Adult Development*. (s. 262–265). Westport: Greenwood Press. Elektroninen aineisto.
- Arbuckle, T. Y., Nohara-LeClair, M. & Pushkar, D. (2000). Effect of Off-Target Verbosity on Communication Efficiency in a Referential Communication Task. *Psychology and Aging*, 15 (1), 65–77.
- Aronson, A. E. & Bless, D. M. (2009). *Clinical Voice Disorders*. 4th edition. New York: Thieme.
- Barresi, B. A., Nicholas, M., Connor, L. T., Obler, L. K. & Albert, M. L. (2000). Semantic Degradation and Lexical Access in Age-Related Naming Failures. *Aging, Neuropsychology and Cognition*, 7 (3), 169–178.
- Berman, R. A. & Slobin, D. I. (1994) Narrative Structure. Teoksessa R. A. Berman & D. I. Slobin. *Relating Events in Narrative: A Crosslinguistic Developmental Study*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Bortfeld, H., Leon, S. D., Bloom, J. E., Schober, M. F. & Brennan S. E. (2001). Disfluency Rates in Conversation: Effects of Age, Relationship, Topic, Role and Gender. *Language and Speech*, 44 (2), 123–147.
- Brownell, H. H. & Joanette, Y. (1993). *Narrative Discourse in Neurologically Impaired and Normal Aging Adults*. San Diego: Singular.
- Ceccaldi, M., Joanette, Y., Tikhomirof, F., Macia, M. & Poncet, M. (1996). The Effects of Age-Induced Changes in Communicative Abilities on the Type of Aphasia. *Brain and Language*, 54 (1), 75–85.
- Chafe, W. L. (1980). The Deployment of Consciousness in the Production of a Narrative. Teoksessa W. L. Chafe (toim.) *The Pear Stories. Cognitive, Cultural and Linguistic Aspects of Narrative Production*. (s. 9–50). New Jersey: Ablex.
- Chafe, W. L. (1998). Language and the Flow of Thought. Teoksessa M. Tomasello (toim.) *The New Psychology of Language. Cognitive and Functional Approaches to Language Structure*. (s. 93–111). Lontoo: Lawrence Erlbaum.

- Clark-Cotton, M. R., Williams, R. K., Goral, M. & Obler, L. K. (2007). Language and Communication in Aging. Teoksessa J. E. Birren (toim.) *Encyclopedia of gerontology: Age, aging and the aged*. (s. 1–8). Verkkoaineisto.
- Coupland, N., Coupland, J. & Giles, H. (1991). *Language, Society and the Elderly: Discourse, Identity and Ageing*. Oxford: Blackwell.
- Cutler, R. G. & Mattson, M. P. (2006). Introduction: The adversities of Aging. *Ageing Research Reviews*, 5, 221–238.
- Eggs, S. (2004) *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*. London: Continuum.
- Eriksson, P. & Rajala, E. (2014). Miten kielellisesti tyypillisesti kehittyneet 6–7 -vuotiaat lapset tuottavat ja ymmärtävät Sammakotarinan? Logopedian pro gradu -tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.
- Glosser, G. & Deser, T. (1992). A Comparison of Changes in Microlinguistic and Macrolinguistic Aspects of Discourse Production in Normal Aging. *Journal of Gerontology, Psychological Sciences*, 47(4), 266–272.
- Halliday, M. A. K. (1985). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. (2004) *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- Helasvuo, M-L. (2008). Aspects of the Structure of Finnish. Teoksessa A. Klippi & K. Launonen (toim.) *Research in Logopedics: Speech and Language Therapy in Finland*, (s. 9–18). Toronto: Multilingual Matters.
- Heller, R. B. & Dobbs, A. R. (1993). Age Differences in Word Finding in Discourse and Nondiscourse Situations. *Psychology and Aging*, 8 (3), 443–450.
- Huttunen, J. (2008). Ikäihmisten määrä Suomessa. *Terveyskirjasto Duodecim*.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ldk00281 Katsottu 30.8.2014.
- James, L. E., Burke, D. M., Austin, A. & Hulme, E. (1998). Production and Perception of "Verbosity" in Younger and Older Adults. *Psychology and Aging*, 13 (3), 355–367.
- Juncos-Rabadán, O. (1996). Narrative Speech in the Elderly: Effects of Age and Education on Telling Stories. *International Journal of Behavioral Development*, 19 (3), 669–685.

Juncos-Rabadán, O., Pereiro, A. X. & Rodriguez, M. S. (2005). Narrative Speech in Aging: Quantity, Information Content and Cohesion. *Brain and Language*, 95 (3), 423–434.

Jussila, R., Nikunen, E. & Rautoja, S. (1992). *Suomen murteiden taajuussanasto: frequency dictionary of Finnish dialects*. Helsinki: VAPK-kustannus.

Kaipainen, S. (2011). Eri-ikäisten puhujien kielenkäytön piirteitä sarjakuvatehtävässä. Logopedian pro gradu -työ. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.

Kemper, S. & Hummert, M. L. (1997). New Directions in Research on Aging and Message Production. Teoksessa J. O. Greene (toim.) *Message production: Advances in communication theory*. (s. 127–149). New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Kemper, S. & Kemtes, K. (2000). Aging and message production and comprehension. Teoksessa: D. C. Park & N. Schwartz (toim.) *Cognitive Aging: A primer*. (s. 197–213). New York: Psychology Press.

Kemper, S., Schmalzried, R., Hoffman, L. & Herman, R. (2010). Aging and the Vulnerability of Speech to Dual Task Demands. *Psychology and Aging*, 25 (4), 949–962.

Kemper, S., Thompson, M. & Marquis, J. (2001). Longitudinal Change in Language Production: Effects of Aging and Dementia on Grammatical Complexity and Propositional Content. *Psychology and Aging*, 16 (4), 600–614.

Korpjaakko-Huuhka, A-M. (1991). Narrative speech styles in non-brain-damaged speakers. Laine M., Niemi J., Koivuselkä-Sallinen P. (toim.) *Proceedings of the 4th Finnish Conference of Neurolinguistics. Turku, 1991. Studies in Languages 23*, (s. 61–74). Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta.

Korpjaakko-Huuhka, A-M. (1995). *Kertomuksen koherenssi: Sarjakuvakertomuksen normaalivariaation piirteitä ja kuuden afaatikon kertomuksen analyysi*. Logopedian lisensiaatintyö. Helsingin yliopiston fonetiikan laitos.

Korpjaakko-Huuhka, A-M. (2003). *Kyllä se lintupelotintaulujuttu siinä nyt on käsittelyssä: afaattisten puhujien kielellisiä valintoja sarjakuvatehtävässä*. Väitöstyö. Helsingin yliopiston fonetiikan laitoksen julkaisuja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- Korpiaakko-Huuhka, A-M. (2012). Logopedia. Teoksessa V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä & M. Lounela (toim.) *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. (s. 599–603). Helsinki: Gaudeamus.
- Korpiaakko-Huuhka, A-M. & Klippi, A. (2008). Language and discourse skills of elderly people. Teoksessa G. Antos, E. Ventola & T. Weber (toim.) *Handbook of Interpersonal Communication*. Göttingen: Mouton de Gruyter.
- Korpiaakko-Huuhka, A-M. & Lind, M. (2012). The Impact of Aphasia on Textual Coherence: Evidence from Two Typologically Different Languages. *Journal of Interactional Research in Communication Disorders*, 3, 199–222.
- Labov, W. (1977). *Language in the inner city. Studies in the Black English Vernacular*. Oxford: Basil Blackwell.
- Labov, W. & Auger, J. (1993). The effect of normal aging on discourse: a sociolinguistic approach. Teoksessa H. H. Brownell & Y. Joannette (toim.), *Narrative discourse in neurologically impaired and normal aging adults*. (s. 115–130). San Diego: Singular.
- Lind, M., Krisoffersen, K. E., Moen, I. & Simonsen, H. G. (2009). Semi-Spontaneous Oral Text Production: Measurements in Clinical Practice. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 23 (12): 872–886.
- Maxim, J. & Bryan, K. (1994). *Language of the Elderly: A Clinical Perspective*. Lontoo: Whurr.
- Mackenzie, C. (2000). Adult Spoken Discourse: The Influences of Age and Education. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 35 (2), 269–285.
- Markkanen, M. (2013). Miten ennenaikaisina ja täysiaikaisina syntyneet lapset kuvaavat kertomuksen maailmaa? Vertaileva ryhmätutkimus. Logopedian pro gradu -tutkielma. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.
- Miller, C. A. (2006). Developmental Relationships Between Language and Theory of Mind. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 15 (2), 142–154.
- Mortensen, L., Meyer, A. S. & Humphreys, G. W. (2006). Age-Related Effects on Speech Production: A Review. *Language and Cognitive Processes*, 21 (1–3), 238–290.
- Mäkinen, L. & Kunnari, S. (2009). Lasten kerrontaitojen arvioiminen. *Puhe ja kieli*, 29 (3), 103–120.

- Nelson, K. (1996). *Language in Cognitive Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Obler, L. K. & Albert, M. L. (1984). Language in Aging. Teoksessa M. L. Albert (toim.) *Clinical Neurology of Aging*. New York: Oxford University Press.
- Park, D. (2000) The basic mechanisms accounting for age-related decline in cognitive function. Teoksessa: D. C. Park & N. Schwartz (toim.) *Cognitive Aging: A Primer*. (s. 3–21). New York: Psychology Press.
- Pratt, M. W., Boyes, C., Robins, S. & Manchester, J. (1989). Telling Tales: Aging, Working Memory, and the Narrative Cohesion of Story Retellings. *Developmental Psychology*, 25 (4), 628–635.
- Pratt, M. W. & Robins, S. L. (1991). That's the Way It Was: Age Differences in the Structure and Quality of Adults' Personal Narratives. *Discourse Processes*, 14 (1), 73–85.
- Raz, N. (2000). Aging of the Brain and Its Impact on Cognitive Performance: Integration of Structural and Functional Findings. Teoksessa: F. I. M. Craik & T. A. Salthouse (toim.) *The Handbook of Aging and Cognition*. (s. 1–90). Mahwah (New Jersey): Lawrence Erlbaum.
- Reuter-Lorenz, P. A. (2000). Cognitive neuropsychology of the aging brain. Teoksessa: D. C. Park & N. Schwartz (toim.) *Cognitive Aging: A Primer*. (s. 93–114). New York: Psychology Press.
- Salthouse, T. A. (2000). Methodological Assumptions in Cognitive Aging Research. Teoksessa F. I. M. Craik & T. A. Salthouse (toim.) *The Handbook of Aging and Cognition*. (s. 467–498). New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Saukkonen, P., Haipus, M., Niemikorpi, A. & Sulkala, H. (1979) *Suomen kielen taajuussanasto*. Porvoo: WSOY.
- Shore, S. (1992) *Aspects of a Systemic-Functional Grammar of Finnish*. Väitöskirja. Sydney: Macquarie University.
- Simos, P. G., Kasselimis, D. & Mouzaki, A. (2011). Age, Gender and Education Effects on Vocabulary Measures in Greek. *Aphasiology*, 25 (4), 475–491.

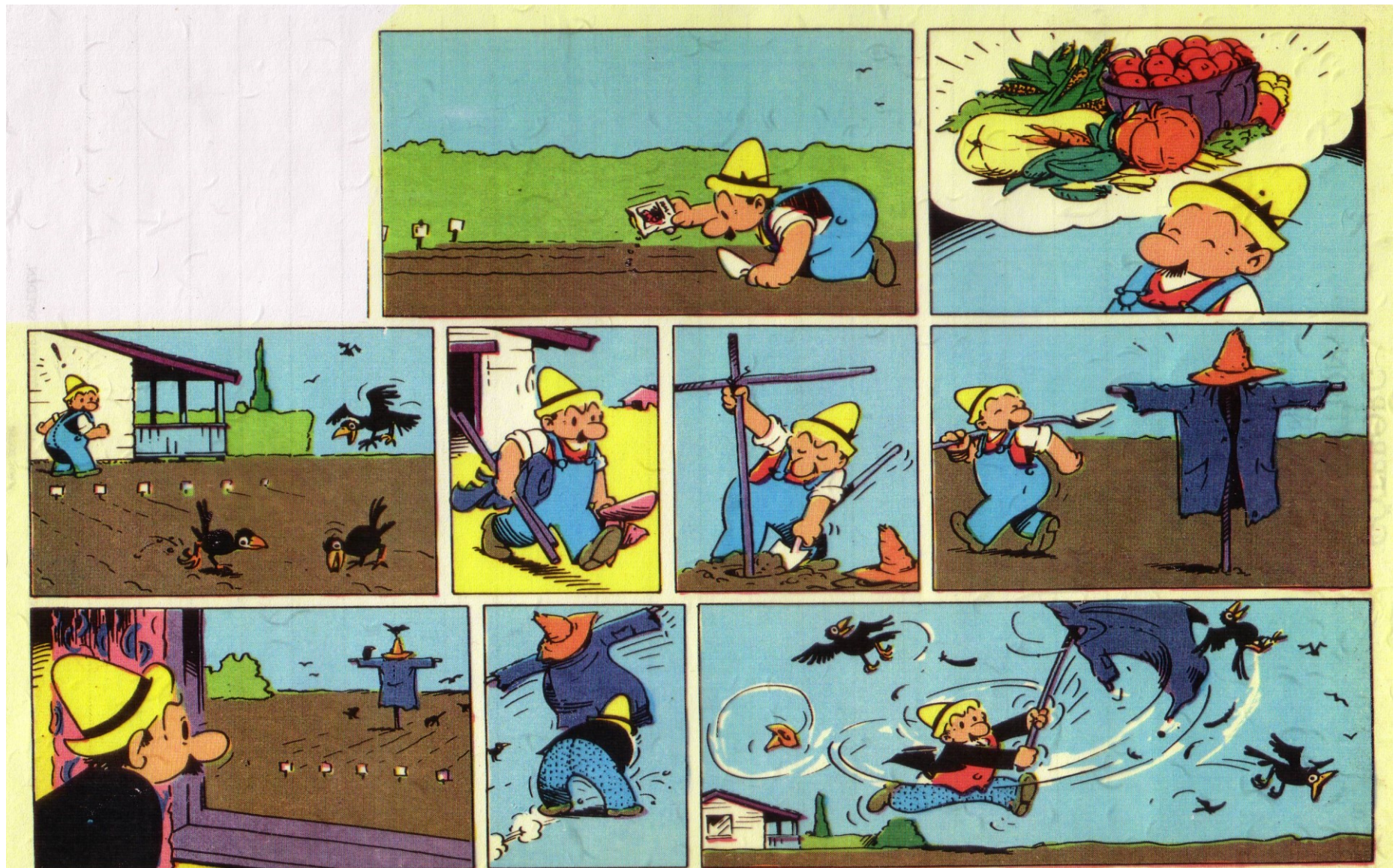
- Stein, N. L. & Glenn, C. G. (1979). An analysis of story comprehension in elementary school children. Teoksessa R. O. Freedle (toim.) *New directions in discourse processing*. (s. 53–120). New Jersey: Ablex.
- Stover, S. E. & Haynes, W. O. (1989). Topic Manipulation and Cohesive Adequacy in Conversations of Normal Adults Between the Ages 30 and 90. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 3 (2), 137–149.
- Suvanto, A. (2012). *Lapsi tarinaa rakentamassa. Kielihäiriöisten lasten kerrontataidot ja niiden kuntoutuminen*. Väitöskirja, Oulun yliopiston tutkijakoulu, Oulun yliopisto, humanistinen tiedekunta, logopedia.
- Tuomainen, S. & Hänninen, T. (2000). Kognitiivinen ikääntyminen. *Duodecim*, 116, 1293–8.
- Ulatowska, H. K., Chapman, S. B., Highley, A. P. & Prince, J. (1998). Discourse in Healthy Old-Elderly Adults: a Longitudinal Study. *Aphasiology*, 12 (7/8), 619–633.
- Verhaeghen, P. (2003). Aging and Vocabulary Scores: A Meta-Analysis. *Psychology and Aging*, 18 (2), 332–339.
- Welch, L. W., Doineau, D., Johnson, S. & King, D. (1996). Educational and Gender Normative Data for the Boston Naming Test in a Group of Older Adults. *Brain and Language*, 53 (2), 260–266.
- Wingfield, A., Prentice, K., Koh, C. K. & Little, D. (2000) Neural change, cognitive reserve and behavioral compensation in rapid encoding and memory for spoken language in adult aging. Teoksessa: L. Tabor Connor & L. K. Obler (toim.) *Neurobehavior of language and cognition. Studies of Normal Aging and Brain Damage*. (s. 3–21). Boston: Kluwer Academic Publishers. Elektroninen aineisto.
- Wingfield, A. & Stine-Morrow, E. A. L. (2000). Language and Speech. Teoksessa: F. I. M. Craik & T. A. Salthouse (toim.) *The Handbook of Aging and Cognition*. (s. 359–416). Mahwah (New Jersey): Lawrence Erlbaum
- Worrall, L. E. & Hickson, L. M. (2003). *Communication disability in aging: from prevention to intervention*. New York: Delmar Learning.
- Wright, H. H., Capilouto, G. J., Srinivasan, C. & Fergadiotis, G. (2011). Story Processing Ability in Cognitively Healthy Younger and Older Adults. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 54 (3), 900–917.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimushenkilöiden taustatiedot

P	sukupuoli	ikä	ammatti	diagnoosi
P6	nainen	36	perhepäivähoitaja	toim. äänihäiriö
P8	mies	29	parturi-kampaaja	äänihuulten granulomia
P9	nainen	25	sairaanhoitaja	toim. äänihäiriö
P10	nainen	31	arkkitehti	äänihuulihalvaus; kilpirauhasleikkaus
P23	nainen	28	opetusavustaja	toim. äänihäiriö
P25	nainen	37	toimistovirkailija	äänihuulihalvaus
P26	mies	35	pappi	toim. äänihäiriö
P29	mies	24	opiskelija	poikkeava äänenmurros
P30	nainen	31	sihteeri	äänihuulihalvaus
P31	nainen	25	kodinhoitaja	toim. äänihäiriö
P32	nainen	26	nuorisotyönohjaaja	toim. äänihäiriö
P34	nainen	23	kampaaja	äänihuulten polyyppeja
P35	nainen	39	myynti-assistentti	toim. äänihäiriö
P36	nainen	28	pianonsoiton opettaja	toim. äänihäiriö
P37	mies	35	markkinatutkija	toim. äänihäiriö
P40	nainen	39	perhepäivähoitaja	äänihuulten polyyppeja

Liite 2. Henning Dahl Mikkelsenin sarjakuva Fugleskraemsel går amok

Liite 3. Kertomusten litteraatit ja analyysit.

LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
p-merkintä viittaa puhujaan t-merkintä viittaa tutkijaan Sulkumerkkien sisällä olevat luvut, esimerkiksi (0.7) viittaavat tauon keston, (.) merkintä alle 0.5 sekunnin mittaiseen taukoon.	Osallistujat on merkitty juoksevilla numeroinnilla, esim. 1tämä mies, 2siemeniä, 3varikset, jne. Tekstin puhetilanteeseen kytkevät ilmaisut on alleviivattu, esim. <u>tämä</u> mies. Muut kuin puhujaan tai tutkijaan viittaavat yksinäiset deiktiset pronominit (ydp) on tummennettu. Tutkijan puhe on merkattu sulkuihin () ja analyysin tekijän tulkinta hakasulkeisiin [].	Eri prosessityypit on merkattu seuraavalla tavalla: MA = materiaallinen prosessi ME = mentaalinen prosessi RE = relationaalinen prosessi BE = behavioraalinen prosessi VE = verbaalinen prosessi	Kertomuskehystä rakentavat ajan- ja paikanilmaisut on merkattu K-kirjaimella, esim. Kmaahan. Tekstin puhetilanteeseen kytkevät ilmaisut on merkattu P-kirjaimella sekä alleviivauksin, esimerkiksi Psiinä tai <u>Ktähäm</u> peltoon. Samaan intonaatioyksikköön kuuluvat ilmaisut on erotettu toisistaan pilkulla.
Analyysin yhteenveto ja tapahtumaprofiili on esitetty kunkin litteraatin alapuolella.			

P6 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: mä en tiedä minkä niminen tää on (naurahtelua)	1) <u>1mä</u> 2tää	1) MEmä en tiedä REminä niminen tää on	1)
2) t: sillä ei oo mitäävväliä	2) (<u>sillä</u>)	2) (REei oo mitään väliä)	2)
3) p: (0.7) ai jaa	3)	3)	3)
4) (1.4) no niin tämä mies ö (1.0) pistää siemeniä maahan	4) <u>2tämä</u> mies 3siemeniä	4) MAtämä mies pistää siemeniä maahan	4) Kmaahan
5) (1.7) jak kuvittelee että siältä tulee oikee (1.3) suurih (0.6) sato	5) 4oikee suurih sato	5) MEkuvittelee että, RESiältä tulee oikee suurih sato	5) Ksiältä
6) (2.6) s hän kääntää pään jah (0.5) katselee	6) 2hän	6) MAhän kääntää pään BEkatselee	6)
7) ku linnut syöki siemenet	7) 5linnut 3siemenet	7) MAlinnut syöki siemenet	7)
8) (0.6) ja menee hakemaan keppejä jah	8) 6keppejä	8) MAmenee, MAhakemaan keppejä	8)
9) (2.4) pistää (1.0) maahan (1.4) linnunpelättimen	9) 7linnunpelättimen	9) MApistää maahan linnunpelättimen	9) Kmaahan
10) (1.7) ja hän on tyytyväinen siihe	10) 2hän 7siihe	10) REhän on tyytyväinen	10)
11) ja aattelee et nyt seh auttaa asiaa ja	11) 7seh	11) MEaattelee et MAseh auttaa asiaa	11) Knyt
12) (0.6) mut ei se auta yhtää	12) 7se	12) MAei se auta	12)

13) linnut on siinä kumminki ei ne sitä pelkää	13) 5linnut 5ne	13)RElinnut on siinä MEei ne sitä pelkää	13) Psiinä
14) (2.2) hän ottaa linnunpelättimen ja	14) 2hän 7linnunpelättimen	14) MAhän ottaa linnunp.:n	14)
15) (1.9) ja ajaa linnut pois sillä (naurahtelua)	15) 5linnut	15) MAajaa linnut pois	15)
Tapahtumaprofiili: Mies tekee materiaalisia tekoja pellolla.	7 osallistujaa, 1 ydp viittausten kohteet selkeät 6 / 7 subst. viittausta: mies, siemeniä, sato, linnut, keppejä, linnunpelätin	RE: 3 MA: 10 ME: 4 (1 kertojan oma kognitio) BE: 1 VE: 0 yht. 18	1 kytkevä 4 kehystävää: viittauksia yhteen konkreettiseen paikkaan, ei ajan etenemistä P < 1/4, K~1/4 → hatara kertomuskehys

P8 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: joo (niiskauttaa) puttesetä (3.1) (maiskauttaa, puhalttaa) kylvää siemeniä pellolle (maiskauttaa)	1) 1puttesetä 2siemeniä	1) MAputtesetä kylvää siemeniä	1) Kpellolle
2) (1.9) ja (0.7) miettii itsekseen (1.4) (maiskautus) tulevana syksynä satoa	2) 3satoa	2) MEMiettii itsekseen	2) Ktulevana syksynä
3) (1.2) kunnes huomaa yhtä äkkiä	3)	3) MEhuomaa [pikku varikset]	3) Kyhtä äkkiä
4) pikku varikset pellolla (0.6) siemeniä nokkimassa (1.1) (niiskautus)	4) 4pikku varikset 2siemeniä	4) MAsiemeniä nokkimassa	4) Kpellolla
5) niinpä hän suutuksissaan menee (0.7)	5) 1hän	5) MAhän menee	5)
6) ja laittaa variksenpelättimen pellolle (.)		6) MALaittaa variksenp.:n	

7) hymyillen lähtee pois 8) (0.9) kunnes huomaa 9) että varikset ovat taas palanneet 10) (1.5) niinpä hän suutuspäissään menee (niiskauttaa) 11) (0.8) ottaa variksenpelättimen 12) (0.5) ja huitoo varikset tiehensä	6) 5variksenpelättimen 7) 8) 9) 4varikset 10) 1hän 11) 5variksenpelättimen 12) 4varikset	7) MAlähtee pois 8) MEhuomaa 9) MAvarikset ovat palanneet 10) MAhän menee 11)MAottaa variksenp.:n 12) MAhuitoo v:t tiehensä	6) Kpellolle 7) 8) 9) 10) 11) 12)
Tapahtumaprofiili: Mies ja linnut tekevät materiaalisia tekoja pellolla.	5 osallistujaa, 0 ydp viittausten kohteet selkeitä 5 / 5 subst. viittausta: puttesetä, siemeniä, satoa, varikset, variksenpelättimen	RE: 0 MA: 9 ME: 3 BE: 0 VE: 0 yht. 12	0 kytkevää 5 kehystävää: viittauksia yhteen konkreettiseen paikkaan, ei ajan etenemistä P 0, K~1/2 →väljä kertomuskehys

P9 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: hhmh (2.8) kevätkylvöt (maiskautus) 2) (2.4) feerdinaand huomasi että oli aika lähteääh (2.3) kylvämäänh (1.8) (maiskautus) maahan y-y-y öh kesää varten hh (1.6) ö kes ö-	1) 1kevätkylvöt 2) 2feerdinand	1) 2) MEfeerdinand huomasi että REoli aika lähteääh MAKylvämäänh ravintoa	1) 2) Kaika lähteääh kylvämäänh Kmaahan, Kkesää varten

<p><i>öh ravintoa</i></p> <p>3) (1.6) hän oli ostanut kaupasta ö-ö siemeniä</p> <p><i>jah</i></p> <p>4) lähti pellolle</p> <p>5) (0.8) maa oli jo mullattu valmiiksi ja vaot</p> <p><i>oli tehty niin ettei tarvinnu muuta kun</i></p> <p>6) (0.8) kylvää siemenet vakoomh</p> <p>7) (2.6) varmasti näistä tulee kesäksi (.) ihania</p> <p><i>(.) vihanneksiah (1.8) kurpitsoja ja herneitä ja</i></p> <p><i>(2.0) punajuuriah (maiskautus)</i></p> <p>8) (3.2) ferdinand oli juuri lähdössä pellolta nii</p> <p><i>hän huo kattsoi taak kun katsoi taakseppäin</i></p> <p><i>hän huomasi että</i></p> <p>9) (1.0) harakat olivat ä-ä tulleet noukkimaan</p> <p><i>juuri kylvettyjä siemeniä (maiskautus)</i></p> <p><i>(hymähtelyä)</i></p> <p>10) (2.8) ferdinand (.) palasi tuohtuneena</p>	<p>3ravintoa</p> <p>3) 2hän 4siemeniä</p> <p>4)</p> <p>5) 5maa 6vaot</p> <p>6) 4siemenet</p> <p>7) <u>4näistä</u></p> <p>7ihania vihanneksiah 8kurpitsoja 9herneitä 10punajuuriah</p> <p>8) 2ferdinand</p> <p>2hän</p> <p>2hän</p> <p>9) 11harakat</p> <p>4juuri kylvettyjä siemeniä</p> <p>10) 2ferdinand</p>	<p>3) MAhän oli ostanut siemeniä</p> <p>4) MAlähti pellolle</p> <p>5) MAmaa oli mullattu MAvaot oli tehty</p> <p>6) MAKylvää siemenet</p> <p>7) RENäistä tulee ihania vihanneksiah</p> <p>8) MAferdinand oli lähdössä</p> <p>MAhän katsoi taakseppäin</p> <p>MEhän huomasi että</p> <p>9) MAharakat olivat tulleet</p> <p>MANoukkimaan juuri kylvettyjä siemeniä</p> <p>10) MAferdinand palasi pellolle</p>	<p>3) Kkaupasta</p> <p>4) Kpellolle</p> <p>5)</p> <p>6) Kvakoomh</p> <p>7) Kkesäksi</p> <p>8) Kjuuri...kun</p> <p>9)</p> <p>10)</p>
--	---	---	---

<i>pellolle ja</i>			Kpellolle
<i>11) (0.6) tekip linnunpelättimen (huokailua, hymähtelyä)</i>	11) 12linnunpelättimen	11) MAtekip linnunpelättimen	11)
<i>12) (10.0) vaikka linnunpelätin olisi varmasti montaa ihmistä pelottanut niin</i>	12) 12linnunpelätin 13montaa ihmistä	12) RELinnunpelätin olisi montaa ihmistä pelottanut	12)
<i>13) (.) linnut eivät siitä välittäneet</i>	13) 11linnut 12siitä	13) BELinnut eivät siitä välittäneet	13)
<i>14) (0.7) vaan y-y-h kiipesivät häijysti jopaa (.)</i>	14)	14) MAKiipesivät lp:n hatun kimppuun	14)
<i>linnunpelättimen hatun kimppuun ja</i>	14linnunpelättimen hatun		
<i>nakersivat (.) sen reunoja</i>	14sen reunoja	MANakersivat sen reunoja	
<i>15) (6.1) ferdinandinhh ö närkästys sen kuin kasvoi ja</i>	15) 15ferdinandinhh närkästys	15) MEferdinandinhh närkästys kasvoi	15)
<i>16) häv (0.5) juoksi pellolle ja ö-ö ottih linnunpelättimen käsiinsä</i>	16) 2häv 12linnunpelättimen	16 MAhäv juoksi pellolle MAotti lp:n käsiinsä	16) Kpellolle Kkäsiinsä
<i>17) ja huiski sillä (0.8) ö harakat (0.6) tiehensä</i>	17) 11harakat	17) MAhuiski sillä harakat tiehensä	17)
<i>18) (1.9) näin olih (naurahtaa) ferdinand keksinyt parhaan linnunpelättimen hän itse</i>	18) 2ferdinand 16parhaan linnunpelättimen 2hän itse	18) MEolih ferdinand keksinyt parhaan linnunpelättimen	18)

Tapahtumaprofiili: Feerdinand tekee materiaalisia tekoja kertomuksen fyysisessä maailmassa. Kertomuskehys jää ajallisesti hataraksi.	16 osallistujaa, 7=8–10, 0 ydp viittausten kohteet selkeitä 16 subst. viittausta: kevätkylvöt, feerdinand, ravintoa, siemeniä, maa, vaot, vihanneksia, kurpitsoja, herneitä, punajuuriah, harakat (+linnut), linnunpelättimen, montaa ihmistä, linnunpelättimen hatun, ferdinandin närkästys, parhaan linnunpelättimen	RE: 3 MA: 17 ME: 4 BE: 1 VE: 0 yht. 25	0 kytkevää 11 kehystävää: konkreettisia paikkoja, alussa aikaulottuvuuden ilmauksia, ei ajan etenemistä P 0, K~1/2 →väljä kertomuskehys
---	---	---	--

P10 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
<i>1) p: kevättöiden aika</i> <i>2) (niiskautus) öö (.) vanha mies ö tai keski-ikäinen mies ö istuttaa innoissaan (0.7)</i> <i>siemeniä (.)maahan</i> <i>3) ja unelmoi (0.4) kaikenlaisist kasveista joita hän saa syksyllä</i> <i>4) (0.8) kurpitsaa (1.3) erilaisia kurpitsoja kurkkuja tomaatteja maissia (0.8) suuret on suunnitelmat</i>	1) 1kevättöiden aika 2) 2vanha mies 2keski-ikäinen mies 3siemeniä 3) 4kaikenlaisist kasveista 2hän 4) 5kurpitsaa 5erilaisia kurpitsoja 6kurkkuja 7tomaatteja 8maissia 9suunnitelmat	1) 2) MAmies istuttaa siemeniä maahan 3) MEunelmoi kasveista MAhän saa syksyllä 4) REsuuret on suunnitelmat	1) Kkevättöiden aika 2) Kmaahan 3) Ksyksyllä 4)

5) (0.7) stte hän o ku om palaamassa kotia ja kääntää selkensä ja	5) 2hän	5) MAhän om palaamassa kotia MAkääntää selkensä	5) Kstte Kku
6) (0.5) näkee että om muitakin (.) sadolle tulijoita	6) 10muitakin sadolle tulijoita	6) MENäkee että REom muitakin sadolle tulijoita	6)
7) siellonk (0.7) vaakkuviah (1.1) variksia	7) 10vaakkuviah variksia	7) REsiellonk vaakkuviah variksia	7) Ksiellonk [missä?]
8) (.) jah lähtee tuumasta toimeen	8)	8) MALähtee tuumasta toimeen	8)
9) hakee autotallista kaikenlaisia keppejä ja vaatteita ja	9) 11kaikenlaisia keppejä 12vaatteita	9) MAhakee keppejä ja vaatteita	9) Kautotallista
10) (1.3) kaivaa maahan	10)	10) MAkaivaa maahan	10) Kmaahan
11) ja tekee variksenpelättimen	11) 13variksenpelättimen	11) MAtekee variksenpelättimen	11)
12) johon on kovasti tyytyväinen	12)	12) REjohon on tyytyväinen	12)
13) (1.3) kuinka ollakkaa ku aika kuluu nii varikset tottuu variksenpelättimee ja	13) 10varikset 13variksenpelättimee	13 REku aika kuluu BEvarikset tottuu v.pelättimee	13) Kku aika kuluu
14) (1.1) käyvät syömässä h siemeniä ja istuskelevat (0.7) pelättimen päällä	14) 3siemeniä	14) MAKäyvät syömässä siemeniä MAistuskelevat pelättimen päällä	14) Kpelättimen päällä
15) ja siitä harmistunut (0.6) maanviljelijä (1.2) juoksee ulos	15) 2harmistunut maanviljelijä	15) MAharmistunut maanviljelijä juoksee ulos	15) Kulos

16) ja ottaa pelättime jah	16) 13pelättime	16) MAottaa pelättime	16)
17) (.) alkaa huitoa stte pelättimeellä variksia pois (1.3) raivostuneena siitä että ne on käynny syömässä hänen viljelmänsä	17) 10variksia 10ne 14hänen viljelmänsä	17) MAalkaa huitoa variksia pois MAne on käynny syömässä hänen viljelmänsä	17) Kstte
Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kertomuksen maailmassa.	14 osallistujaa, 4=5–8, 0 ydp viittauksen kohteet selkeitä 14 / 14 subst. viittausta: kevättöiden aika, mies (+maanviljelijä), siemeniä, kaikenlaisista kasveista, kurpitsaa, kurkkuja, tomaatteja, maissia, suunnitelmat, variksia (+muuta sadolle tulijoita), keppejä, vaatteita, variksenpelättimen, hänen viljelmänsä	RE: 5 MA: 14 ME: 2 BE: 1 VE: 0 yht. 22	0 kytkevää 12 kehystävää: konkreettisia paikkoja, vähän ajan etenemistä P 0, K > 1/2 →väljä kertomuskehys

P23 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: (maiskautus) tässä sakke on kevätkylvöissä ja (2.0) hh kylvääh (0.7) tekee peltotöitä ja kylvää siemeniä peltoon ja	1) 1sakke 2peltotöitä 3siemeniä	1) REsakke on kevätkylvöissä MAtekee peltotöitä MAkylvää siemeniä peltoon	1) Ptässä Kpeltoon
2) (0.7) mielessä on sitten uhkeat (0.8) uhkea sato erilaisia hedelmiä ja (1.6) vihanneksia syksyllä	2) 4uhkea sato 5erilaisia hedelmiä 6vihanneksia	2) REMielessä on sato	2) Kmielessä Ksitten Ksyksyllä

3) (2.3) sitte sakke huomaa	3) 1sakke	3) MESakke huomaa	3) Ksitte
4) että harakat on innostunu niistä siemenistä ja	4) 7harakat 3niistä siemenistä	4) MEharakat on innostunu	4)
(0.6) aikoo syödä ne kaikki siemenet ja (1.0) harmistuu	3ne kaikki siemenet	MEaikoo syödä siemenet	
5) (2.8) st sakke saa sellasen idean että	5) 1sakke 8sellasen idean	5) MESakke saa sellasen idean että	5) Kst [sitten]
6) hän (1.0) menee hakee vajasta (3.1) (maiskautus) puita ja erilaisia työkaluja ja	6) 1hän	6) MAhän menee hakee vajasta puita ja työkaluja	6) Kvajasta
7) (0.6) rakentaa (.) keskelle peltoa (1.2) ä-ä lintujen pelättimen	9puita 10erilaisia työkaluja	7) MARakentaa lintujen pelättimen	7) Kkeskelle peltoa
8) (2.5) mutta harmillista kyllä linnut eivät (0.5) pelkää pelätintä vaa istuvat rauhallisesti sen käsivarsilla ja pään päällä	11pelättimen	8) MELinnut eivät pelkää	8)
9) (2.3) siinä vaiheessa sakke hermostuu ja	8) 7linnut	MAistuvat sen käsivarsilla ja pään päällä	Kkäsivarsilla ja pään päällä
10) (1.2) ottaa pelättimen käteensä ja	11pelätintä	9) MESakke hermostuu	9) Ksiinä vaiheessa
11) a-alkaa-a vimmoissaan heilua ympäriinsä pellolla jollon	10) 11pelättimen	10) MAottaa pelättimen käteensä	10) Kkäteensä
12) (.) harakat lähtee karkuun	11)	11) BEa-alkaa-a heilua ympäriinsä pellolla	11) Kympäriinsä pellolla
	12) 7harakat	12) MAharakat lähtee karkuun	Kjollon
			12)

Tapahtumaprofiili: Päähenkilö Sakke toimii, ajattelee ja tuntee kertomuksen maailmassa.	11 osallistujaa, 4=5–6, 0 ydp 11/11 subts. viittausta: sakke, peltotöitä, siemeniä, sato, hedelmiä, vihanneksia, harakat (+linnut), idean, puita, työkaluja, pelättimen	RE: 2 MA: 7 ME: 7 BE: 1 VE: 0 yht. 17	1 kytkevä: kuviin 13 kehystävää: konkreettisia paikkoja ja ajan etenemistä P < 1/4, K > 3/4 →tiivis kertomuskehys
--	--	--	---

P25 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) <i>p: ja nyt sit tästä iha</i>	1)	1)	1) Pnyt sit tästä
2) <i>t: joo (joo kuiskaten)</i>	2)	2)	2)
3) <i>p: no täs tää mies (.) kylvää jotai siemeniä tähäm peltoon</i>	3) <u>1tää mies</u> 2jotai siemeniä	3) MAmies kylvää siemeniä peltoon	3) Ptäs <u>Ktähäm</u> peltoon
4) (0.5) <i>ilmeisesti vihanneksen siemeniä koska (0.8) hän ajattelee sitte (1.1) tällasia vihanneksii täs seuraavas kuvassa</i>	4) 2vihanneksen siemeniä 1hän <u>3tällasia vihanneksii</u>	4) MEhän ajattelee tällasia vihanneksii	4) Ksitte Ptäs seuraavas kuvassa
5) (1.1) <i>sit tulee kaks varista (0.6) syömää näitä (1.2) siemeniä</i>	5) 4kaks varista <u>2näitä siemeniä</u>	5) MATulee kaks varista MASyömää näitä siemeniä	5) Ksit
6) (2.4) <i>ja sitte tääm mies tekee tällasen (.) linnump (0.6) pelättimen (naurahtaa)</i>	6) <u>1tääm mies</u> <u>5tällasen linnump pelättimen</u>	6) MAmies tekee linnump pelättimen	6) Ksitte
7) (3.6) <i>mtta nää varikset ei pelkää tätä</i>	7) <u>4nää varikset</u>	7) MEvarikset ei pelkää pelätintä	7)

<i>pelätintä koska ne tulee uudellee tänne pellolle</i> 8) t: nii-i	<u>5tätä pelätintä</u> 4ne 8)	MAne tulee uudellee pellolle 8)	Kuudellee <u>tänne</u> pellolle 8)
9) p: (7.8) ja sit tää mies menee ajamaam pois niitä	9) <u>1tää mies</u> 4niitä	9) MATää mies menee MAajamaam pois niitä	9) Ksit
10) t: selvä on (naurahtaa)	10)	10)	10)
Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kuvien ajallisessa maailmassa.	5 osallistujaa, 0 ydp 5 / 5 subst. viittausta: mies, siemeniä, vihanneksia, kaks varista, linnunpelättimen	RE: 0 MA: 7 ME: 2 BE: 0 VE: 0 yht. 9	5 kytkevää: puhetilanteeseen + kuviin 6 kehystävää: vähän konkreettisia paikkoja, aika etenee P ~ 3/4, K ~3/4 →väljä kertomuskehys

P26 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: olipa kerranh (0.5) innostunut (.) <i>maanviljelijä (0.7) jokah laitto (0.7) jyviä (1.1)</i> <i>omam peltonsa (.) vakoihin</i>	1) 1innostunut maanviljelijä 2jyviä	1) REolipa kerranh maanviljelijä MALaittoi jyviä omam peltonsa vakoihin	1) Kpeltonsa vakoihin
2) (1.6) hän jo mietiskeli (0.7) lumoissaan (1.1) <i>kuinka suurenh sadon hän tulee saamaan (3.0)</i> <i>maissia kun tuli kylvettyä (1.6) ja</i>	2) 1hän 3suurenh sadon 1hän 4maissia	2) MEhän mietiskeli MAkuinka suurenh sadon hän tulee saamaan MAmaissia kun tuli kylvettyä	2) Kjo

monemmoista (.) muuta (0.5) sadon ainesta	2monemmoista muuta sadon ainesta		
3) (1.7) mutta juuri kun hän oli menossa	3) 1hän	3) MAhän oli menossa	3) Kjuuri kun
takaisin omaan (.) taloonsa (1.6) hän huomasi	1hän	takaisin taloonsa MEhän huomasi	Komaan taloonsa
4) ettäh sieltä tulikin (0.5) korppeja jotka (.)	4) 5korppeja	4) MAsieltä tulikin korppeja	4) Ksieltä [mistä?]
olivat nälkäisiä luonnollisesti (.) ja (0.6)		REjotka olivat nälkäisiä	
menivät (0.6) syömäänh ne vastakylvetyt (.)	2ne vastakylvetyt jyvät	MAmenivät syömäänh jyvät	
jyvät			
5) (1.7) ja tuo maavviljelijä (0.6) huudahti	5) <u>1tuo maanviljelijä</u>	5) VEmaanviljelijä huudahti	5)
(1.1) ja (1.0) sitten hän keksi keinon (.) kuinka	1hän	MEhän keksi keinon	Ksitten
hän (.) pääsisi noista (.) korpeista (.) eroon	1hän <u>5noista korpeista</u>	REkuinka hän pääsisi noista korpeista eroon	
6) (1.2) hän haki omasta vajastaan (1.1)	6) 1hän	6) MAhaki omasta vajastaan tarpeita	6) Komasta vajastaan
tarpeita (1.1) pelättimen rakentamiseen	6tarpeita 7pelättimen		
7) (1.4) kaksi seivästä (0.7) vanha olkihattu (.)	7) 8kaksi seivästä 9vanha olkihattu	7)	7)
ja takki	10takki		
8) (1.0) hän otti lapiom mukaan (0.5) kaivoih	8) 1hän 11lapiom	8) MAhän otti lapiom	8)
(0.5) kuopan (0.6) keskelle peltoa		MAkaivoih kuopan keskelle peltoa	Kkeskelle peltoa
9) (0.8) ja laittoi nuo (.) seipäät (.) ristikkäin	9) <u>8nuo seipäät</u> 8neh	9) MALaittoi seipäät ristikkäin	9)

<i>(0.5) sitoi neh narulla</i>		MA	sitoi neh narulla	
<i>10) (.) ja sittem puki (.) takim päälle (.) ja pisti</i>	10) 10takim		10) MA	puki takim päälle
<i>(.) olkihatum päähän</i>	9olkihatum		MA	pisti olkihatum päähän
<i>11) (1.3) sitten hän tyytyväisesti myhäillen</i>	11) 1hän		11) MA	hän lähti pellolta pois
<i>(0.6) lähti pellolta (.) pois</i>				Kpellolta pois
<i>12) (0.8) meni kotiinsa (.) ikkunan ääreen</i>	12)		12) MA	meni kotiinsa ikkunan ääreen
<i>13) (1.2) katseli</i>	13)		13) BE	katseli
<i>14) kuinka nuo (0.8) korpit jälleen (.) tulivat ja</i>	14) <u>5</u> nuo korpit		14) MA	kuinka korpit jälleen tulivat
<i>(0.8) istahtivat (1.0) pellolle</i>			MA	istahtivat pellolle
<i>15) (1.5) osa sittem meni (0.5) tuon pelättimen</i>	15) 5osa		15) MA	osa meni pelättimen päälle
<i>(.) päälle</i>				Ktuon pelättimen päälle
<i>16) (1.0) mitään tehoa ei tuntunut pelättimestä</i>	16) 7pelättimestä		16) RE	mitään tehoa ei tuntunut pelättimestä olevan
<i>olevan</i>				
<i>17) (1.3) korpit jatkoivat kaikessa rauhassa</i>	17) 5korpit		17) MA	korpit jatkoivat jyvien nokkimista
<i>(0.5) jyvien (.) nokkimista</i>	2jyvien			
<i>18) (1.8) sitten tuo (.) maanviljelijä hermostui</i>	18) <u>1</u> tuo maanviljelijä		18) ME	tuo maanviljelijä hermostui
<i>19) (0.6) juoksi pellolle (1.0) ottih pelättimen</i>	19) 7pelättimen		19) MA	juoksi pellolle
			MA	ottih pelättimen käteensä

<i>käteensä</i>			Kkäteensä
20) (.) ja alkoi raivoisasti huitomaanh ympäriinsä	20)	20) BEalkoi huitomaanh ympäriinsä	20)
21) (1.0) ja (.) korpit lähtivät (.) tipotiehensä	21) 5korpit	21) MAkorpit lähtivät	21)
22) (0.5) sem pituinen se	22) 12se (tarina)	22)	22)
Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kertomuksen maailmassa.	12 osallistujaa, 6=8–10, 1 ydp 11 / 12 subst. viittausta: maanviljelijä, jyviä, sadon, maissia, korppeja, tarpeita, pelättimen, kaksi seivästä, olkihattu, takki, lapion	RE: 4 MA: 22 ME: 4 BE: 2 VE: 1 yht. 33	1 kytkevä: kuvaan 20 kehystävää: konkreettisia paikkoja (+ 1 epäselvä viittaus paikkaan), aika etenee P < 1/4, K > 1/2 →tiivis kertomuskehys

P29 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: täällä tää (0.6) mies hh ky kylvää siemeniä (0.6) peltoon	1) <u>1tää mies</u> 2siemeniä	1) MATää mies kylvää siemeniä	1) Ptäällä Kpeltoon
2) (0.9) siinä toivossa että saish hyvän sadon ja	2) 3hyvän sadon	2) MAsaish hyvän sadon	2)
3) (1.1) st kuitenkin se huomaa	3) 1se	3)MEse huomaa	3) Kst [sitten]
4) että ko korpit tulee jah ym napsii ne siemenet ja tota	4) 4korpit 2ne siemenet	4) MAKorpit tulee MAnapsii ne siemenet	4)
5) (2.1) tää kaveri vähä suuttuu ja (0.8)	5) <u>1tää kaveri</u>	5) METää kaveri suuttuu	5)

<p><i>päättää pystyttääh (0.5) variksempelättimej ja tota noi</i></p> <p>6) (1.2) o laittaa sen (0.8) siihen</p> <p>7) mutta huomaa</p> <p>8) että ne ko korpit tulee uuestaan nokkimaan sinne ja ä</p> <p>9) (0.9) stte se kaveri suut suuttuu uudesta</p> <p>10) ja totah menee ja nappaa se variksepelättimen ja</p> <p>11) (.) menee (.) sillä huitomaan ne (.) korpit pois sieltä</p>	<p>5variksempelättimej</p> <p>6) 5sen</p> <p>7)</p> <p>8) 4ne korpit</p> <p>9) 1se kaveri</p> <p>10) 5se variksepelättimen</p> <p>11) 4ne korpit</p>	<p>MEpäättää MApystyttääh variksempelättimej</p> <p>6)MALaittaa sen siihen</p> <p>7) MEhuomaa</p> <p>8) MAnne korpit tulee uuestaan MAnokkimaan</p> <p>9)MEse kaveri suuttuu</p> <p>10) MAmenee MAnappaa se variksepelättimen</p> <p>11) MAmenee MA huitomaan ne korpit pois</p>	<p>6) Ksiihen [mihin?]</p> <p>7)</p> <p>8)</p> <p>Ksinne [minne?]</p> <p>9) Kstte</p> <p>10)</p> <p>11)</p> <p>Kpois sieltä [mistä?]</p>
<p>Tapahtumaprofiili: Päähenkilö toimii, ajattelee, aistii ja tuntee epätarkaksi jäävässä kertomuksen maailmassa.</p>	<p>5 osallistujaa, 0 ydp 5/5 subst. viittausta: mies (+kaveri), siemeniä, sadon, korpit, variksenpelättimen</p>	<p>RE: 0 MA: 12 ME: 5 BE: 0 VE: 0</p> <p>yht. 17</p>	<p>1 kytkevä: kuviin 6 kehystävää: vähän ajan etenemistä, paikan viittausten kohteet epäselviä P < 1/4, K ~1/2 →väljä kertomuskehys</p>

P30 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
<p>1) p: ja tässä on nyt sarjakuva jossa (0.5)</p> <p>tämäp (0.5) aapeli (1.4) kylvää (.) kaikkia</p>	<p>1) 1sarjakuva</p> <p>2tämäp aapeli 3kaikkia vihanneksia</p>	<p>1) REtässä on sarjakuva</p> <p>MAaapeli kylvää kaikkia vihanneksia maahan</p>	<p>1) Ptässä</p>

<i>vihanneksia maahan</i>			Kmaahan
2) (0.9) ja kuvittelee mielessään että hän saa oikeen (1.4) loistavan sadon	2) 2hän 4oikeen loistavan sadon	2) MEkuvittelee mielessään että MAsaa oikeen loistavan sadon	2) Kmielessään
3) (1.2) sitten kuitenkin tulee variksia tai onko nää naakkoja (naurahtaa) kun ne on mustia nih	3) 5variksia <u>5nää</u> 5naakkoja 5ne	3) MATulee variksia REonko nää naakkoja REne on mustia	3) Ksitten
(0.6) ne nokkii kaikki siemenet ja	5ne 6kaikki siemenet	MANokkii kaikki siemenet	
4) (1.0) aapelip (.) päättää tehdä linnumpelättimen	4) 2aapelip 7linnumpelättimen	4) MEaapelip päättää MAtehdä linnumpelättimen	4)
5) (3.3) hakee vanhoja vaatteita jah	5) 8vanhoja vaatteita	5) MAhakee vanhoja vaatteita	5)
6) (1.7) tekee kahdesta kepestä (.) sellasen ristikon ja laittaa ne vaatteet siihen (.) sen päälle	6) 9kahdesta kepestä 10sellasen ristikon 8ne vaatteet	6) MAtekee kahdesta kepestä ristikon MALaittaa ne vaatteet siihen	6) Ksen päälle
7) (0.9) mutta linnut ei pelkää sitä yhtään	7) 5linnut 7sitä	7) MELinnut ei pelkää sitä	7)
8) (0.9) joten hänen täytyy itse (0.7) ottaa tää linnunpelätin käteen	8) 2hänen <u>8tää</u> linnunpelätin	8) MAhänen täytyy itse ottaa tää linnunpelätin käteen	8) Kkäteen
9) jah alkaa huitoa sillä (0.8) lintuja pakoon	9) 5lintuja	9) MAalkaa huitoa sillä lintuja pakoon	9)
10) (1.2) siinä	10)	10)	10) Psiinä

Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja.	10 osallistujaa, 1 ydp 10 / 10 subst. viittausta: sarjakuva, aapeli, vihanneksia, sadon, variksia (+naakkoja, linnut), siemenet, lennunpelättimen, vaatteita, kahdesta kepeistä, ristikon	RE: 3 MA: 10 ME: 3 BE: 0 VE: 0 yht. 16	2 kytkevää: kuviin + tehtävän loppumiseen 5 kehystävää: muutamia konkreettisia paikkoja, hyvin vähän ajan etenemistä P < 1/4, K ~1/2 →väljä kertomuskehys
--	---	---	---

P31 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: ja sittenkö minä tätä kerron	1) <u>1</u> minä <u>2</u> tätä	1) BEminä tätä kerron	1) Psittenkö
2) t: joo-o	2)	2)	2)
3) p: (0.8) no tässä on tämmöinenh (.) mikäs tän kaverin nimi nyt om (.) on kuitenkin	3) <u>3</u> tän kaverin	3)REtässä on tämmöinenh REmikäs tän kaverin nimi nyt om	3) Ptässä Pnyt
4) mut se istuttaa pellolla jotaiv (0.5) vihanneksia ilmeisestit (0.5) tarkoituksena tai jotain siemeniä se pistää kuitenkin tonne maahan	4) 3se 4jotaiv vihanneksia 5jotain siemeniä 3se	4) MAse istuttaa jotaiv vihanneksia MAjotain siemeniä se pistää kuitenki tonne maahan	4) Kpellolla Ktonne maahan
5) (0.7) ja sitte toisessa kuvassa niin se (0.5) ajattelee sitte sitä tulosta mitä kaikkeeh (.) kaikkee ne siemenet sitte ku ne kasvaa ja itää siel maassa niin aikaansaa et	5) 3se 6sitä tulosta 5ne siemenet 5ne	5) MEse ajattelee sitä tulosta REmitä ne siemenet aikaansaa REne kasvaa MAitää	5) Psitte, Ptoisessa kuvassa Ksitte Ksitte ku Ksiel maassa

<p>6) (0.5) <i>et siel olis tommosii kurpitsoita (.) ja kurkkuja jah (0.6) onksiä maisseja ja kaikkee tämmöstä (.) vihannespuolta ni (.)se haaveilee sitte hyvästä sadosta</i></p> <p>7) (1.2) <i>sitte se lähtee kotiim päi ja se huomaa</i></p> <p>8) <i>et siel onki noita variksia tai jotain (.) pikkuisertäjiä siellä pellollav (0.7) kaivamassa niitä siemeniä sieltä pois ja (maiskautus)</i></p> <p>9) (1.2) <i>sitte se hakee vähän työvälineitä (.) vajasta ja tulee (0.5) tulee takaisi sinne pellolle ja</i></p> <p>10) (0.7) <i>sitte se alkaa väsäämää jotai siinä kaivaa lapiolla maahan ja pistää tikkuja pystyy sinne ja</i></p> <p>11) (0.8) <i>tekeep linnumpelättime sinne</i></p>	<p>6) 7<u>tommosii</u> kurpitsoita 8kurkkuja 9maisseja 4kaikkee tämmöstä vihannespuolta 3se 10 hyvästä sadosta</p> <p>7) 3se 3se</p> <p>8) 11<u>noita variksia</u> 11jotain pikkuisertäjiä 5niitä siemeniä</p> <p>9) 3se 12työvälineitä</p> <p>10) 3se 13jotai 14tikkuja</p> <p>11) 13linnumpelättime</p>	<p>6) REsiel olis kurpitsoita ja kurkkuja REonksiä maisseja MEse haaveilee hyvästä sadosta</p> <p>7)MAse lähtee kotiim päi MEhuomaa 8) REsiel onki variksia</p> <p>MAkaivamassa niitä siemeniä</p> <p>9)MAse hakee työvälineitä MATulee takaisi pellolle</p> <p>10) MAse alkaa väsäämää jotai MAkaivaa lapiolla maahan MApistää tikkuja pystyyn</p> <p>11) MATEkeep linnumpelättime</p>	<p>6) Ksiel Ponksiä Ksitte</p> <p>7) Ksitte Kkotiim päi</p> <p>8) Ksiel Ksiellä pellollav Ksieltä pois</p> <p>9) Ksitte Kvajasta Ktakaisi sinne pellolle</p> <p>10) Ksitte Ksiinä Kmaahan Ksinne</p> <p>11) Ksinne</p>
---	--	---	---

12) ja on kauhee tyytyväise näkösenä	12)	12) REon tyytyväise näkösenä	12)
13) (0.6) tyytyväise näkösenä kävelee pois sieltä sitte	13)	13)MAkävelee pois sieltä	13) Kpois sieltä sitte
14) (0.8) sitte se menee kotiin ja kättelee ikkunasta sinne pellolle ni	14) 3se	14) MAse menee kotiin BEkättelee ikkunasta pellolle	14) Ksitte kotiin Kikkunasta sinne pellolle
15) (.) siellä ne linnut on kaikki pellolla ja (.) parih (.) varista istuu sen linnumpelättimem päällä ja (.) loput on kaivaa niitä siemeniä sieltä maasta pois	15) 11ne linnut 11parih varista 11loput 5niitä siemeniä	15) REne linnut on pellolla MAparih varista istuu lp:m päällä MALoput kaivaa niitä siemeniä	15) Ksiellä pellolla Klinnumpelättimem päällä Ksieltä maasta pois
16) (2.0) sitte se suuttuu	16) 3se	16) MEse suuttuu	16) Ksitte
17) ja juoksee (.) sinne pellolle ja nappaa sel linnumpelättime maasta	17) 13sel linnumpelättime	17) MAjuoksee sinne pellolle MANappaa sel lp:n maasta	17) Ksinne pellolle Kmaasta
18) ja lähtee sillä linnumpelättimellä ajamaa niitä lintuja takaa	18) 11niitä lintuja	18) BElähtee sillä lp:llä ajamaan niitä lintuja takaa	18)
Tapahtumaprofiili: Kertomuksessa on useita osallistujia, joista päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kertomuksen maailmassa.	14 osallistujaa, 1 ydp 13 / 14 subst. viittausta: minä, tämä kaveri, vihanneksia, siemeniä, tulosta, kurpitsiota, kurkkuja, maisseja, sadosta, variksia (+pikkuvisertäjiä,	RE: 9 MA: 17 ME: 4 BE: 3 VE: 0 yht. 33	7 kytkevää: kuviin + tehtävän aikaan 29 kehystävää: konkreettisia paikkoja, aika etenee P ~1/4, K ~3/4 →tiivis kertomuskehys

	linnut, pari varista), työvälineitä, tikkuja, linnunpelättimen		
--	--	--	--

P32 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
<p>1) <i>p: mies päätti kylvää (1.8) kylvää siemeniä peltoonsa ja (0.8) hjam (0.6) istutti siemeneth (1.3) teki ensiv vaot sin siihe maahan ja sitte (.) istutti ne siemenet</i></p> <p>2) <i>ja (.) mietti mielessää että (0.5) tuleepa runsas sato</i></p> <p>3) <i>(1.0) ja ajatteli jo sitä päivää e kun hän saa (.) sit lähtee torille niitä myymää</i></p> <p>4) <i>(0.6) mut just kun hän oli sitte istuttanu ne (1.0) ne siemenet nii (.) tuli variksia siihe paikalle ja (0.7) rupes nokkimaan niitä siemeniä mitä hä just oli pistäny sinne maaha ja</i></p> <p>5) <i>(1.8) no tästä ärtyneenä tää mies haki sitte (1.8) (nieleskelyä) ensim mietittyä pikkuse et</i></p>	<p>1) 1mies 2siemeniä 2siemeneth 3vaot 2ne siemenet</p> <p>2) 4runsas sato</p> <p>3) 5sitä päivää 1hän 4niitä</p> <p>4) 1hän 2ne 2ne siemenet 6variksia 2niitä siemeniä 1hä</p> <p>5) 7tästä 1tää mies</p>	<p>1) MEMies päätti MAKylvää siemeniä peltoonsa Maistutti siemeneth MAteki ensiv vaot MAistutti ne siemenet</p> <p>2) MEMietti mielessää REtuleepa runsas sato</p> <p>3) MEajatteli jo sitä päivää MAhän saa lähtee torille MANiitä myymää 4)MAhän oli istuttanu ne</p> <p>MAtuli variksia siihe paikalle MARupes nokkimaan niitä siemeniä MAmitä hä oli pistäny maaha</p> <p>5) MEensim mietittyä pikkuse</p>	<p>1) Kpeltoonsa Kensiv sin [sinne], Ksiihe maahan Ksitte</p> <p>2) Kmielessää</p> <p>3) Kjo sitä päivää kun Ksit torille</p> <p>4) Kjust kun Ksiihe paikalle Kjust Ksinne maaha</p> <p>5) Ksitte Kensim mietittyä</p>

<i>mitä tekis nii</i>			
6) (0.8) haki (1.0) kepit	6) 8kepit	6) MAhaki kepit	6)
7) ja pystytti ne maaha jah haki takij ja lakij	7) 8ne 9takij 10lakij	7) MApystytti ne maaha MAhaki takij ja lakij	7) Kmaaha
8) ja teki semmosen (0.8) linnumpelättime ja	8) 11semmosen linnumpelättime	8) MAteki semmosen linnumpelättime	8)
9) (0.6) ajatteli no nyt nyt ainakin niin (0.5)	9)	9) MEajatteli	9) Kno nyt, Knyt
varikset pysyy kaukana ja (0.6) siemenet saa kasvaa rauhassa maassa	6varikset 2siemenet	REnyt varikset pysyy kaukana, RESiemenet saa kasvaa rauhassa	Kpysyy kaukana Kmaassa
10) (1.2) kun hän oli päässyt taloon nii hän katsoi ikkunasta sitä linnumpelätintä ja huomasi että	10) 1hän 1hän 11sitä linnumpelätintä	10) MAhän oli päässyt taloon BEhän katsoi linnumpelätintä MEhuomasi että	10) Kkun Ktalo Kikkunasta
11) (0.5) variksetha tykkäs siitä linnumpelättimestä ja meni sinne (0.9) sen linnumpelättime (2.3) luo ja (0.7) istu sel lakille ja hartioille (naurahtaa) ja (.) ja sillalail ja (.) ei yhtää piitannu eikä pelänny sitä linnumpelätintä	11) 6variksetha 11siitä linnumpelättimestä 11sitä linnumpelätintä	11) MEvariksetha tykkäs siitä linnumpelättimestä MAmeni sinne sen linnumpelättime luo MAistu sel lakille ja hartioille BEei yhtään piitannu MEei eikä pelänny sitä linnumpelätintä	11) Ksinne linnumpelättime luo, Ksel lakille ja hartioille
12) (0.6) no (1.3) (nielaisu) tästä suuttuneena	12) 12tätä	12)	12)

<i>tää mies meni pellolle</i>	1tää mies	MAtää mies meni pellolle	Kpellolle
<i>13) otti linnumpelättime ja</i>	13) 11linnumpelättime	13) MAotti linnumpelättime	13)
<i>14) (0.6) löysi sille keinon sillä sa saa lyödä</i>	14) 13keinon 11sillä	14) MELöysi sille keinon	14)
<i>niitä variksia (.) hutkii (.) pois siit pellolta</i>	6niitä variksia	MAsillä saa lyödä niitä variksia MA hutkii pois siit pellolta	Kpois siit pellolta
<i>(naurahtelee)</i>			
Tapahtumaprofiili: Päähenkilö toimii, ajattelee ja aistii kertomuksen maailmassa.	13 osallistujaa, 4 ydp 11 / 13 subst. viittausta: mies, siemeniä, vaot, sato, sitä päivää, variksia, kepit, takki, lakki, linnunpelätin, keino	RE: 3 MA: 21 ME: 9 BE: 2 VE: 0 yht. 35	0 kytkevää 23 kehystävää: konkreettisia paikkoja, aika etenee P 0, K > 3/4 → tiivis kertomuskehys

P34 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
<i>1) p: noh tässon ensin semmonen (1.1)</i>	1) 1semmonen ukko	1) REtässon semmonen ukko	1) Ptässon ensin
<i>(maiskautus) ukko joka kylvää jotainh (1.3)</i>	2jotainh siemeniä	MAjoka kylvää siemeniä	
<i>siemeniä tonnep peltoonh (maiskautus)</i>			Ktonnep peltoonh
<i>2) (2.1) ja haaveilee sitte (.) hirveästä</i>	2) 3hirveästä vihannessadosta	2) MEhaaveilee sitte hirveästä vihannessadosta	2) Ksitte
<i>vihannessadosta</i>			
<i>3) (1.9) sitte se om pois lähös tuolta pellolta ja</i>	3) 1se	3) MAse om pois lähös pellolta	3) Ksitte Kpois <u>tuolta</u> pellolta
<i>se näkee noita (1.0) variksiako noi onh</i>	1se <u>4noita variksiako</u> <u>4noi</u>	MEse näkee noita REvariksiako noi onh	
<i>4) (1.3) jotkap (.) menee suoraa sinne pellolle</i>	4)	4) MAjotkap menee sinne pellolle MAsyömää niitä siemeniä	4) Ksinne pellolle
<i>syömää niitä siemeniä mitkä se o just sinne</i>	2niitä siemeniä 1se		Kjust sinne

<i>pistäny</i>		MAmitkä se on just sinne pistäny	
<i>5) (1.7) no sitte se hakeet autotallistah tai jostaiv vajasta tommoset (1.9) (maiskautus) tavaraa</i>	5) 1se <u>5tommoset</u> 6tavaraa	5) MAse hakeet autotallistah tavaraa	5) Ksitte Kautotallistah tai jostaiv vajasta
<i>6) ja menee pystyttää linnumpelätintä sinneh (nieleskelyä)</i>	6) 7linnumpelätintä	6) MAmenee MApystyttää linnumpelätintä	6) Ksinneh
<i>7) (2.7) sitte se saa sev valmiiksh</i>	7) 1se 7sev	7) REse saa sev valmiiksh	7) Ksitte
<i>8) (0.6) ja katteree tyytyväisenä et no niinh nyt kaik on pelastettu</i>	8) 8kaik	8) BEkatteree BEnyt kaik on pelastettu	8) Knyt
<i>9) (0.6) pääsee sisälle nis se (0.5) näkee ne samat linnut siinä</i>	9) 1se 4ne samat linnut	9) MApääsee sisälle MEse näkee ne samat linnut	9) Kpääsee sisälle nis se [niin se] Ksiinä
<i>10) (2.4) (maiskautus) siinä lin linnumpelättime ympärillä ja sem päällä istumas ne ei välitä mitää ja</i>	10) 4ne	10) MAsem päällä istumas MEne ei välitä mitää	10) Ksiinä linnumpelättime ympärillä ja sem päällä
<i>11) (1.7) sitte se ryntää takasin sinne pellolle ja nappaa sem (1.7) pelättimen sieltä maasta</i>	11) 1se 7sem pelättimen	11) MAse ryntää takasin pellolle MANappaa sem pelättimen maasta	11) Ksitte Ktakasin sinne pellolle Ksieltä maasta

12) ja huiskii ne linnut tiehensä	12) 4ne linnut	12) MAhuiskii ne linnut tiehensä	12)
Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kertomuksen maailmassa.	8 osallistujaa, 0 ydp 6 / 8 subst. viittausta: ukko, siemeniä, vihannessato, variksia (+ linnut), tavaraa, linnunpelätin	RE: 3 MA: 13 ME: 4 BE: 2 VE: 0 yht. 22	3 kytkevää: kuviin 17 kehystävää: konkreettisia paikkoja, aika etenee $P < 1/4$, $K > 3/4$ →tiivis kertomuskehys

P35 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: nin tässä meillä on feerdinand kylvöp puuhissa	1) <u>1meillä</u> 2feerdinand	1) REtässä meillä on feerdinand	1) Ptässä
2) (0.5) hän kuvittelee mielessään jättiläissuurta satoa	2) 2hän 3jättiläissuurta satoa	2) MEhän kuvittelee mielessään jättiläissuurta satoa	2) Kmielessään
3) (1.6) kaikkia eri vihanneksia	3) 4kaikkia eri vihanneksia	3)	3)
4) (1.1) ja näinh mut sitten hän harmikseen huomaa e juuri kun hän on kääntänyt selkensä pellolle	4) 2hän 2hän	4) MEhän huomaa MAhän on kääntänyt selkensä pellolle	4) Ksitten Kjuuri kun
5) et siellon (0.5) varislauma nokkimassa siemeniä	5) 5varislauma 6siemeniä	5) REsiellon varislauma MANokkimassa siemeniä	5) Ksiellon
6) (0.8) eli (.) sato taitaa mennä nollille	6) 3sato	6) RESato taitaa mennä nollille	6)
7) no nyt hän siitä kimmastuneena	7) 2hän	7)	7) Knyt

8) (1.1) hakee vajastah aah jotain keppejä ja rättejä ja	8) 7jotain keppejä 8rättejä	8) MAhakee vajastah jotain keppejä ja rättejä	8) Kvajastah
9) (.) rupeaa laittamaan variksenpelätintä (0.8) maahan	9) 9variksenpelätintä	9) MARupeaa laittamaan variksenpelätintä maahan	9) Kmaahan
10) ja saa tämmösen hienon luomuksen aikaan	10) 9tämmösen hienon luomuksen	10) MA saa tämmösen hienon luomuksen aikaan	10)
11) (0.79) menee sisälle (.) katsoo ikkunasta (1.1) ja huomaa	11)	11) MAmenee sisälle BEkatsoo ikkunasta MEhuomaa	11) Ksisälle Kikkunasta
12) ettäv vh nä variksia on entistä enemmän ja (.) sit ne istuskelee kaikessa rauhassa tämä pelättimen (0.6) päällä	12) 5variksia 5ne	12) REvariksia on entistä enemmän MAnestuskelee pelättimen päällä	12) Ksit Ktäm [tämän] pelättimen päällä
13) (0.8) eikä välitä vähääkään	13)	13) BEeikä välitä vähääkään	13)
14) (.) (rykäisy) sit hän syöksyy ulos (2.1) (maiskautus) ja (.) tempasee tämä pelättimem maasta	14) 2hän 9täm pelättimem	14) MAhän syöksyy ulos MATempasee pelättimem maasta	14) Ksitten Kulos Kmaasta
15) ja rupeaa sillä sittenh huitomaan lintuja tiehensä	15) 5lintuja	15) MARupeaa sillä huitomaan lintuja tiehensä	15) Ksittenh

Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kertomuksen maailmassa.	10 osallistujaa, 0 ydp 8 / 9 subst. viittausta: feerdinand, sato, vihanneksia, varislauma, siemeniä, keppejä, rättejä, variksenpelätin	RE: 4 MA: 10 ME: 3 BE: 2 VE: 0 yht. 19	2 kytkevää: kuviin 15 kehystävää: konkreettisia paikkoja, aika etenee P < 1/4, K > 1/2 → tiivis kertomuskehys
---	--	---	---

P36 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) <i>p: tässön tällanen (2.0) mies joka on ilmeisesti maanviljelijä ja (.) istuttaa siemeniä peltoon ja</i>	1) <u>1tällanen mies</u> 1maanviljelijä 2siemeniä	1) REtässön tällanen mies REjoka on maanviljelijä MAistuttaa siemeniä	1) Ptässön Kpeltoon
2) <i>(0.5) st hän kuvittelee et minkälaisen upeen sadon hän saa</i>	2) 1hän 3minkälaisen upeen sadon 1hän	2) MEhän kuvittelee MAMinkälaisen upeen sadon hän saa	2) Kst [sitten]
3) <i>kurpitsaa on ja (.) kaikkee (1.9) muutaki siel mielessä ja</i>	3) 4kurpitsaa 5kaikkee muutaki	3) REkurpitsaa on ja kaikkee muutakin siel mielessä	3) Ksiel mielessä
4) <i>(0.9) sit käviki nii ikävästi et tuli tommosii haaskalintuja sinne pellolle ja (1.1) ja tota (1.0) jotain korppikotkia varmaa ja</i>	4) <u>6tommosii haaskalintuja</u> 6jotain korppikotkia	4) REkäviki nii ikävästi et MATuli haaskalintuja sinne pellolle	4) Ksitten Ksinne pellolle
5) <i>(2.5) sit maavviljelijän (1.5) ajatuksiin (2.4) tuli sit semmone niinku huutomerkki että mitäs</i>	5) 7maavviljelijän ajatuksiin 8semone huutomerkki	5) MEMaavviljelijän ajatuksiin tuli semmone niinku huutomerkki	5) Ksit, Kajatuksiin tuli sit

<p><i>mistäs nyt oikein on kysymys ja</i></p> <p>6) (1.0) sit tää maavviljelijä hakee jotain työkalujah (.) lapion ja (1.6)ja kepij</p> <p>7) ja pystyttää sit sinne (0.5) pellolle (.) tällasen (1.1) variksempelättime</p> <p>8) (1.7) pukee siihen miehen takij ja hatuj ja (1.1) lähtee lapioineen päivineen matkoihiij ja</p> <p>9) (0.8) sit hää seuraa ikkunasta et mitä tapahtuu ja</p> <p>10) (0.8) nää linnut tulee sinne (0.5) pelättime tykö ja (1.4) istuu siinä (2.1) pelättimellä ja (0.8) sit samalla syö niit siemeniä siitä maasta ja</p> <p>11) (2.7) st tää raivostuu tai-tai menetettää malttinsa tää maavviljelijä ja</p> <p>12) (0.6) menee sinne niitte lintujen tykö ja</p>	<p>6) <u>1tää maavviljelijä</u></p> <p>9jotain työkalujah 10 lapion 11 kepij</p> <p>7)</p> <p><u>12tällasen variksempelättime</u></p> <p>8) 13miehen takij 14hatuj</p> <p>9) 1hää</p> <p>10) <u>6nää linnut</u></p> <p>2niit siemeniä</p> <p>11) <u>1tää</u></p> <p><u>1tää maavviljelijä</u></p> <p>12)</p>	<p>REmistäs nyt on oikein kysymys</p> <p>6) MAMaavviljelijä hakee jotain työkalujah</p> <p>7) MAPystyttää sinne pellolle variksempelättime</p> <p>8) MAPukee siihen miehen takij ja hatuj MALähtee lapioineen päivineen matkoihiij</p> <p>9) BEhää seuraa ikkunasta et MAMitä tapahtuu</p> <p>10) MANää linnut tulee sinne MAistuu siinä pelättimellä MASyö niit siemeniä</p> <p>11)MEtää raivostuu BEMenetettää malttinsa tää maavviljelijä</p> <p>12) MAMenee sinne lintujen tykö</p>	<p>6) Ksit</p> <p>7) Ksit sinne pellolle</p> <p>8) Ksiihen</p> <p>9) Ksit ikkunasta</p> <p>10) Ksinne pelättime tykö Ksiinä pelättimellä Ksit samalla Ksiitä maasta</p> <p>11) Kst [sitten]</p> <p>12) Ksinne lintujen tykö</p>
--	--	---	---

<i>(2.0) ottaa koko pelättimej</i>	12koko pelättimej	MAottaa koko pelättimej	
<i>13) ja sitte (1.6) ajaa ne linnut matkoihinsa</i>	13) 6ne linnut	13) BEajaa ne linnut matkoihinsa	13) Ksitte
Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kertomuksen maailmassa.	13 osallistujaa, 9=10–11, 1 ydp 13 / 13 subst. viittausta: mies (+maavviljelijä), siemeniä, sato, kurpitsaa, linnut (+haaskalinnut, korppikotkat), maavviljelijän ajatukset, huutomerkki, työkaluja, lapio, keppi, variksenpelätin, miehen takki, hattu	RE: 5 MA: 13 ME: 3 BE: 3 VE: 0 yht. 24	1 kytkevä: kuviin 18 kehystävää: konkreettisia paikkoja, aika etenee P < 1/4, K ~1/1 →tiivis kertomuskehys

P37 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
<i>1) p: heppu heittelee siemeniä vakoon jah</i>	1) 1heppu 2siemeniä	1) MAheppu heittelee siemeniä vakoon	1) Kvakoon
<i>2) (1.5) toivoo saavansa suuren sadonh (nielaisu)</i>	2) 3suuren sadonh	2) MEtoivoo MAsaavansa suuren sadonh	2)
<i>3) (2.9) mielessä pyörii e tomaatith kurpitsath (1.2) lantut herneeth ja niin edelleen</i>	3) 4tomaatith 5kurpitsath 6lantut 7herneeth	3) MEMielessä pyörii tomaatith kurpitsath lantut herneeth	3) Kmielessä
<i>4) (2.5) mutta kun hän lähtee (0.8) pellolta kotiaan (0.6) kohden</i>	4) 1hän	4) MAKun hän lähtee pellolta	4) Kkun Kkotiaan kohden
<i>5) (.) huomaa hännä (1.6)</i>	5) 1hännä	5) MEhuomaa hännä	5)
<i>6) harakoiden tulevan (1.1) (nielaisu)</i>	6) 8harakoiden	6) MAharakoiden tulevan	6)

<i>noukkimaan siemeniä</i>	2siemeniä	MANoukkimaan siemeniä	
7) (2.8) <i>no heppu tietenkin ajattelee ettäh</i> (1.0)	7) 1heppu	7) MEheppu ajattelee ettäh	7)
<i>nypä laitetaan harakat sieltä (0.9) muualle ja</i>	8harakat	MAnytpä laitetaan harakat sieltä muualle	Knytpä, Ksieltä muualle
8) (1.8) <i>menee vajaan hakemaanh (.) keppejä</i>	8) 9keppejä	8) MAmenee vajaan hakemaanh keppejä	8) Kvajaan
9) (1.0) <i>tekee niistä ristin</i>	9) 9niistä 10ristin	9) MAtekee niistä ristin	9)
10) (2.1) <i>työntää senp pellolle</i>	10) 10senp	10) MATyöntää senp pellolle	10) Kpellolle
11) (0.8) <i>ja pukee ristin (1.8) päälle takinh ja</i> <i>hatunh</i>	11) 11takinh 12hatunh	11) MAPukee ristin päälle takinh ja hatunh	11) Kristin päälle
12) (0.6) <i>eli tekeev variksempelättimen</i>	12) 13variksempelättimen	12) MAtekeev variksempelättimen	12)
13) (.) <i>todennäköisesti noi onki variksia sitte</i>	13) <u>8noi</u> 14variksia	13) REnoi onkin variksia	13) Psitte
14) (4.0) <i>no heppu menee kotiinsa</i> <i>tyytyväisenä jah</i>	14) 1heppu	14) MAheppu menee kotiinsa	14) Kkotiinsa
15) (0.8) <i>jonkin ajan kuluttua katsoo</i> <i>ikkunasta ja</i>	15)	15) BEkatsoo ikkunasta	15) Kjonkin ajan kuluttua Kikkunasta
16) (.) <i>siellähän ne varikset pyörii (0.7)</i> <i>variksempelättimem päällä ja ympärillä</i>	16) 14ne varikset	16) MAnne varikset pyörii	16) Ksiellähän Kvariksempelättimem päällä ja ympärillä
17) (2.5) <i>heppu ottaa siitä vähän nokkiinsa ja</i>	17) 1heppu	17) BEheppu ottaa siitä vähän nokkiinsa	17)

18) (.) juoksee pellolle	18)	18) MAjuoksee pellolle	18) Kpellolle
19) (1.3) ottaa variksempelättimen käteensä jah rupee huiskimaan sillä variksia	19) 13variksempelättimen 14variksia	19) MAottaa vp:n käteensä MARupee huiskimaan sillä variksia	19) Kkäteensä
20) (1.3) loppu	20)	20)	20)
Tapahtumaprofiili: Päähenkilö tekee materiaalisia tekoja kertomuksen fyysisessä maailmassa. Kertomuksen maailma jää ajallisesti hataraksi	14 osallistujaa, 1 ydp 14 / 14 subst. viittausta: heppu, siemeniä, sadon, tomaatit, kurpitsat, lantut, herneet, harakoiden, keppejä, ristin, takin, hatun, variksempelättimen, variksia	RE: 1 MA: 16 ME: 4 BE: 2 VE: 0 yht. 23	1 kytkevä: kuviin 16 kehystävää: konkreettisia paikkoja, vähän ajan etenemistä $P < 1/4$, $K > 1/2$ →väljä kertomuskehys

P40 LITTERAATTI	OSALLISTUJAT	PROSESSIT	OLOSUHTEET
1) p: ja tässä on tammonen sarjakuvah kokoelma jah äh (.) josta minun pitäisi nyt vähän (.) selvyyttä saada	1) <u>1tämmönen sarjakuvah kokoelma</u> <u>2minun</u>	1) REtässä on tämmönen sarjakuvah kokoelma BEjosta minun pitäisi vähän selvyyttä saada	1) Ptässä Pnyt
2) (1.6) hh-honkohan tää nyt salttuh vaih mikä ihmeen (naurahtele) (.) solttuh (1.0) (naurahtele) ikivanha sarjakuva se om mut mä en oo koskaan oikeel lukenu niit sarjakuvia sillai et mä (0.8) en oo semmone himokas sarjakuviel lukija olluk koskaan	2) <u>3tää</u> 3salttuh 3mikä ihmeen solttuh 1ikivanha sarjakuva 1se <u>2mä</u> 1niit sarjakuvia <u>2mä</u> 4semmone himokas sarjakuviel lukija	2) REonkohan tää nyt salttuh vai mikä ihmeen solttuh REikivanha sarjakuva se om BEmä en oo koskaan lukenu niit sarjakuvia REmä en oo semmone himokas sarjakuviel lukija olluk koskaan	2) Pnyt Pen koskaan Pen oo olluk koskaan

<p>3) (0.7) <i>mut jonkun näköstä tietyötä siinä varmasti onh ku on tommonen laastilapio kädessä tällä (0.9) tällä herralla mutta vähä ihmeelliseltä näyttää kun tuota (1.1) kun kun (1.2) jotain ä-ä pussista sieltä jotain pulverii ripotellaan sinne mutta ei se nyt varmaam miitäh hiekkaa kuitenkaah (huvittuneena) (0.8) ole</i></p> <p>4) (0.7) <i>(maiskautus) mutta lienee sitte jotain (1.4) jotain tuota (1.4) (maiskautus) sh ku se näyttää et tää ois iha niinku vettäkin en osaa kyllä sanoa mut jotain ihme pulverii sielt tiputellaa vaa (0.7) pussista tohon tielle</i></p> <p>5) (2. 5) <i>(maiskautus) ja seuraavassa kuvassah siinä on hedelmiä</i></p> <p>6) (1. 6) <i>hh-herilaisia hedelmiä kori on keskellä siinä jah (1.3) siinä on sitte hedelmät</i></p>	<p>3) 5jonkun näköstä tietyötä <u>6tommonen laastilapio</u> <u>3tällä</u> <u>3tällä herralla</u></p> <p>7jotain 7jotain pulverii 7se 7miitäh hiekkaa</p> <p>4) 7jotain 7jotain 8se <u>7tää</u> 7vettäkin 2e-n 7jotain ihme pulverii</p> <p>5) 9hedelmiä</p> <p>6) 9hh-herilaisia hedelmiä 10kori 9hedelmät</p>	<p>3) REtietyötä siinä varmasti onh REku on tommonen laastilapio kädessä REvähä ihmeelliseltä näyttää</p> <p>MApussista jotain pulverii ripotellaan sinne REmutta ei se nyt varmaam miitäh hiekkaa ole</p> <p>4) REMutta lienee sitte jotain REku se näyttää et tää ois vettäkin VEen osaa kyllä sanoa</p> <p>MAmut jotain ihme pulverii sielt tiputellaan pussista</p> <p>5) REseuraavassa kuvassah on hedelmiä</p> <p>6) REkori on keskellä siinä RESiinä on sitte hedelmät ympärillä</p>	<p>3) Psiinä Kkädessä Kpussista sieltä Ksinne [minne?], Pnyt</p> <p>4) Psitte Ksielt pussista <u>Ktohon</u> tielle</p> <p>5) Pseuraavassa kuvassah siinä</p> <p>6) Pkeskellä siinä Psiinä on sitte hedelmät</p>
---	---	---	---

<p><i>ympärillä et jotain ihmettely aihetta siinä nyt</i></p> <p><i>sit kuitenkin on tässä (0.7) tässä hommassa</i></p> <p>7) (2.5) (maiskautus) hh-ja sitte tämä herra lähtee karkuun</p> <p>8) (0.6) ilmeisesti nämä linnut on säilytelly sem pahampäiväsesti</p> <p>9) (1.0) suuri huutomerkki päälaella nin (0.6) öh jotain omituista sillä varmaa niin/ku on mielessä</p> <p>10) (1.8) (maiskautus) eteempäin ja ottaah kimpsusa ja kampsusa mukaan</p> <p>11) (1.0) siinä on seivästä jah (0.8) tämä samane lapio mukana</p> <p>12) (1.9) sittem pystyttääh (0.6) tämmösen s p seipään ihan niinku tää ois joku risti (0.6) hh-htänneh hiekkaan</p> <p>13) (.) kaivaa lapiollam (.) tätä maata pois että</p>	<p>11jotain ihmettely aihetta</p> <p>7) <u>3tämä herra</u></p> <p>8) <u>12nämä linnut</u> 3sem</p> <p>9) 13suuri huutomerkki 14jotain omituista 3sillä</p> <p>10) 15kimpsusa 15kampsusa</p> <p>11) 15seivästä <u>6tämä samane lapio</u></p> <p>12) <u>15tämmösen seipään</u> <u>16tää</u> 16joku risti</p> <p>13) <u>17tätä maata</u></p>	<p>REjotain ihmettely aihetta siinä nyt sit kuitenkin on</p> <p>7)MAtämä herra lähtee karkuun</p> <p>8) BEnämä linnut on säilytelly sem</p> <p>9) MEjotain omituista sillä on mielessä</p> <p>10) MAottaah kimpsusa ja kampsusa mukaan</p> <p>11) RESiinä on seivästä ja tämä samane lapio mukana</p> <p>12) MApystyttääh seipään REniinku tää ois joku risti</p> <p>13)MAkaivaa lapiollam maata pois</p>	<p>ympärillä Psiinä nyt sit</p> <p>Ptässä Ptässä homassa</p> <p>7) Ksitte</p> <p>8)</p> <p>9) Ppäälaella Kmielessä</p> <p>10)</p> <p>11) Psiinä</p> <p>12) Ksitem</p> <p> Khh-htänneh hiekkaan</p> <p>13)</p>
--	---	---	--

<p>(0.5) saa sem pysymään siinä pystyssä</p> <p>14) (2.9) (maiskautus) h-ja jah nyt tässä näyttää siltä että tämä onki joku</p> <p>variksempelätih (naurahtele) (0.9) pelätin</p> <p>tää homma et</p> <p>15) se on joku (.) kasvimaajuttu</p> <p>16) siemenie kylvö siinä oli kysymyksessä</p> <p>joo-o</p> <p>17) (1.6) hh-ne linnut näköjään on syömässä</p> <p>niitä siemeniä ja</p> <p>18) sen takia sille tulee kiire hakee tämä y-hm</p> <p>(1.4) (maiskautus) tämä tämä (0.7)</p> <p>linnumpelätinhomma (0.6) sitte tänne paikalle</p> <p>19) (.) et sen jälkee ku tää on saatu tämä runko</p> <p>pystyyn</p> <p>20) nii on näköjää sit on takki (0.8) seipäässä</p> <p>ja siinä o hattu jah (.) ilmeisesti tämä nyt sit</p>	<p>16sem</p> <p>14)</p> <p><u>16tämä</u></p> <p>16joku variksempelätih</p> <p>16pelätin</p> <p><u>16tää homma</u></p> <p>15) 18se 18joku kasvimaajuttu</p> <p>16) 19siemenie 20kylvö</p> <p>17) 12hh-ne linnut</p> <p>19niitä siemeniä</p> <p>18) 21sen 3sille 22kiire</p> <p><u>16tämä</u></p> <p><u>16tämä</u> 16tämä</p> <p><u>linnumpelätinhomma</u></p> <p>19) <u>16tää</u> 16tämä runko</p> <p>20) 23takki</p> <p>24hattu <u>16tämä</u></p>	<p>MAsaa sem pysymään siinä pystyssä</p> <p>14) REtässä näyttää siltä että REtämä onki joku variksempelätih</p> <p>15) REse on joku kasvimaajuttu</p> <p>16) RESiemenie kylvö siinä oli kysymyksessä</p> <p>17) MAhh-ne linnut on syömässä niitä siemeniä</p> <p>18) RESille tulee kiire MAhakee tämä linnumpelätinhomma paikalle</p> <p>19) MAon saatu tämä runko pystyyn</p> <p>20) RESit on takki seipäässä</p> <p>REsiinä on hattu</p>	<p>Ksiinä pystyssä</p> <p>14) Pnyt tässä</p> <p>15)</p> <p>16) Psiinä</p> <p>17)</p> <p>18)</p> <p>Ksitte <u>tänne</u> paikalle</p> <p>19)Ksen jälkee ku</p> <p>20) Ksit Kseipäässä</p> <p>Ksiinä Knyt sit</p>
---	--	--	--

<i>palvelee ihan (1.3) täysin hyvin hänem</i> <i>mielestää ku se on lähössä pois</i> 21) (2.1) (rykii) mut huomaa sit kyllä ikkunasta 22) että ne linnut ei pelkää tätä pelätintä vaan (0.8) ne on siellä nokkimassa näitä hänen siemeniään ihan samalla lailla 23) (2.6) (maiskautus) hhh-ja sitten hän menee ja (1.0) vetäsee maasta pois kun huomaa ettei täl oo mitääm merkitystä (1.4) ja (.) lähtee viemään sitä kotiin 24) ja kyllä ne ainaki sillä hetkellä näyttää vähän pelästyvän nämä (1.2) linnut kun ne lähtee lentoon siitä sitten samalla hetkellä	3se 21) 22) 12ne linnut <u>16tätä pelätintä</u> 12ne <u>19näitä hänen</u> <u>siemeniään</u> 23) 3hän <u>16täl</u> 16sitä 24) 12ne <u>12nämä linnut</u> 12ne	BEtämä nyt sit palvelee ihan hyvin MAku se on lähössä pois 21)MEhuomaa sit kyllä ikkunasta 22) MEne linnut ei pelkää tätä pelätintä MAne on siellä nokkimassa näitä hänen siemeniään 23) MAhän menee MAvetäsee maasta pois MEkun huomaa ettei REtäl oo mitääm merkitystä MALähtee viemään sitä kotiin 24) REne ainakin sillä hetkellä näyttää BEpelästyvän nämä linnut MAne lähtee lentoon	21) Ksit ikkunasta 22) Ksiellä 23) Ksitten Kmaasta pois Kkotiin 24) Ksillä hetkellä Ksiitä sitten samalla hetkellä
Tapahtumaprofiili: Alussa kuvissa on useita eri osallistujia. Lopussa päähenkilö toimii kertomuksen maailmassa.	24 osallistujaa, 15 ydp 20 / 24 subst. viittausta: sarjakuvakokoelma, salttu (+solttuh, herra), sarjakuvien lukija, tietyötä, laastilapio, pulverii (+ hiekkaa, vettäkin),	RE: 25 MA: 16 ME: 4 BE: 5 VE: 1 yht. 51	21 kytkevää: kuviin, jatkat, omaan historiaan + kertomishetkeen 23 kehystävää: alussa vähemmän, loppua lähestyttäessä enemmän

	<p>hedelmiä, kori, ihmettely aihetta, linnut, huutomerkki, seiväs (+kimpsunsa, kampsunsa), variksenpelätin (+ risti, linnupelätinhomma), maata, kasvimaajuttu, siemenie, kylvö, kiire, takki, hattu</p>		<p>konkreettisia paikkoja ja ajan etenemistä $P \sim 1/2$, $K > 1/2$ → kertomuskehys alussa hatara, lopussa tiivis</p>
--	--	--	---

Liite 4. Kertomusten substantiivien ja verbien tunnusluvut.

P	Substantiivit (kappaletta)	Substantiivien hapax legomena	%	Verbit	Verbien hapax legomena	%	Yleiset verbit	%	Spesifit verbit	%
6	6	3	50	15	12	80	10	66,7	5	33,3
8	5	2	40	10	8	80	4	40	6	60
9	17	13	76,5	21	17	81	7	35	13	65
10	16	11	68,8	20	18	90	8	44,4	10	55,6
23	12	8	66,7	15	14	93	8	53,3	7	46,7
25	5	1	20	8	7	88	6	75	2	25
26	12	5	41,7	25	19	76	11	44	14	56
29	6	2	33,3	13	9	69	4	30,8	9	69,2
30	12	8	66,7	13	11	85	7	53,8	6	46,2
31	16	12	75	24	21	88	9	39,1	14	60,9
32	11	7	63,6	27	20	74	12	44,4	15	55,6
34	7	4	57,1	19	16	84	9	47,4	10	52,6
35	11	9	81,8	15	12	80	4	28,6	10	71,4
36	16	11	68,8	19	17	89	11	57,9	8	42,1
37	14	9	64,3	21	19	90	11	52,4	10	47,6
40	30	20	60	24	19	79	12	44,4	15	55,6
ka.	12,3	7,8	50,9	18,1	15	82,9	8,3	47,3	9,6	52,7
md.		8			16		8		10	
kh.		5			5		2,8		3,9	
vv.	5–30	1–20	20–82	8–27	7–21	74–93	4–12	28,6–75	2–15	25–71,4

Liite 5. Kertomuskehysten luokittelu ja sen perusteet

Puhetilannekytkökset ja kehystävät ilmaukset ilmoitettu sen mukaan, kuinka suuressa osassa kertomuksen intonaatioyksiköitä ilmaisuja esiintyy.

P	Puhetilanne kytkökset	Kehystävät ilmaukset	Ajan ilmaukset	Paikan ilmaukset	Kertomuskehysten tiiviyoluokka
P6	< 1/4	~1/4	ei ajan etenemistä	yksi konkreettinen paikka	HATARA
P8	0	~1/2	ei ajan etenemistä	yksi konkreettinen paikka	VÄLJÄ
P9	0	~1/2	ei ajan etenemistä	konkreettisia paikkoja	VÄLJÄ
P10	0	> 1/2	vähän ajan etenemistä	konkreettisia paikkoja	VÄLJÄ
P23	<1/4	>3/4	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS
P25	~3/4	~3/4	aika etenee	vähän konkreettisia paikkoja	VÄLJÄ
P26	<1/4	>1/2	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS
P29	<1/4	~1/2	vähän ajan etenemistä	paikanviittausten kohteet epäselviä	VÄLJÄ
P30	<1/4	~1/2	hyvin vähän ajan etenemistä	joitakin konkreettisia paikkoja	VÄLJÄ
P31	~1/4	~3/4	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS
P32	0	>3/4	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS
P34	<1/4	>3/4	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS
P35	<1/4	>1/2	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS
P36	<1/4	~1/1	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS
P37	<1/4	>1/2	vähän ajan etenemistä	konkreettisia paikkoja	VÄLJÄ
P40	<u>ensimmäiset</u> <u>14 vuoroa:</u> >1/2 <u>loput 10</u> <u>vuoroa:</u> <1/4	<1/2	ei juuri ajan etenemistä	vähän konkreettisia paikkoja	HATARA
		>1/2	aika etenee	konkreettisia paikkoja	TIIVIS